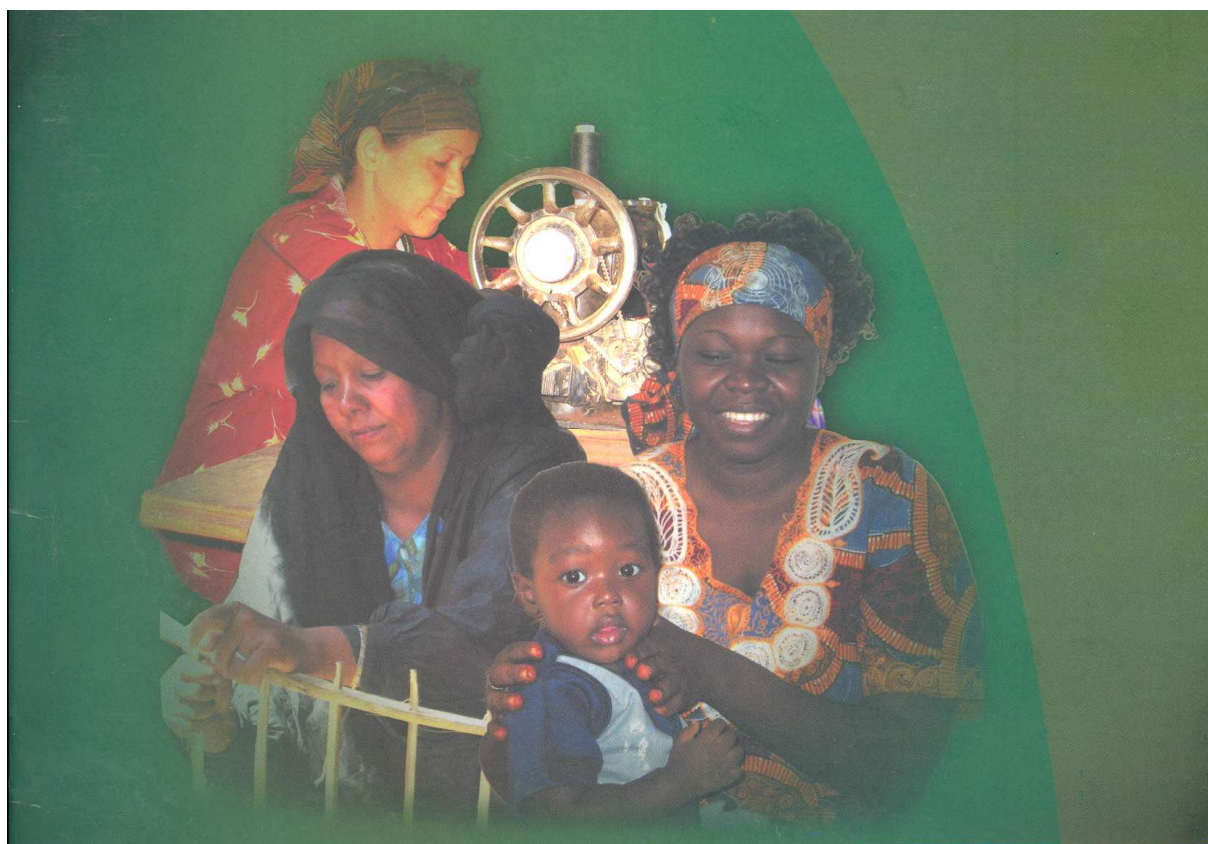

UTVIKLINGEN AV DET SIVILE SAMFUNNET I EGYPT

Forholdet mellom private organisasjoner, Internasjonale NGOer og myndighetene i Egypt.

Knut Tjosevik

Universitetet i Bergen Våren 2007

Takk til:

I forbindelse med arbeidet til denne oppgaven har jeg mottatt hjelp fra flere personer som jeg har lyst til å takke. Først og fremst vil jeg takke veilederen min, Knut Vikør, som har diskutert oppgaven med meg og lest igjennom alle kapitlene og kommet med kommentarer.

Jeg vil også rette en spesiell takk til Magnus Vollset og Marianne Bøe for deres hjelp med tekniske detaljer og skanning av bilder. I tillegg vil jeg takke Terje Tvedt for nyttige råd og tips og Mark Sedgwick for all hans hjelp under mitt opphold i Egypt.

Andre personer som har hjulpet meg mye gjennom skriveprosessen er Marit M. Vambheim, Kjell E. Tjosevik og Lars Møller Pedersen som alle har lest utkast av teksten og kommet med rettinger og kommentarer. Deres hjelp har også vært en stor motivasjonsfaktor når ting var på sitt mest kaotiske.

Tusen takk til alle sammen

Knut Tjosevik

Bergen mai 2007

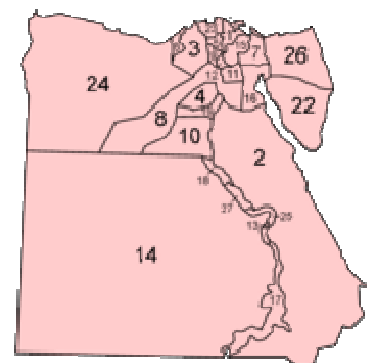
KART OVER EGYPT

Regioner

Administrativt er landet del i 26 regioner:

- [Aswan](#)
- [Asyut](#)
- [al-Bahr al-Ahmar](#)
- [Bani Suwayf](#)
- [al-Buhayrah](#)
- [Bur Sa'id](#)
- [ad-Daqahliyah](#)
- [Dumyat](#)
- [al-Fayyum](#)
- [al-Gharbiyah](#)
- [al-Iskandariyah](#)
- [al-Isma'iliyah](#)
- [Janub Sina'](#)
- [al-Jizah](#)
- [Kafr ash Shaykh](#)
- [Matruh](#)
- [al-Minufiyah](#)
- [al-Minya](#)
- [al-Qahirah](#)
- [al-Qalyubiyah](#)
- [Qina](#)
- [Shamal Sina'](#)
- [ash-Sharqiyah](#)
- [Suhaj](#)
- [as-Suways](#)
- [al-Wadi al-Jadid](#)

Egypt's provinser

Forkortelser

CARE:	Cooperative for American Relief Everywhere
CDA:	Community Development Association
CEOSS:	Coptic- Evangelical Organization for Social Services
CIDA:	Canadian International Development Agency
CRS:	Catholic Relief Services
GTZ:	German Aid
IMF:	International Monetary Fund
MOSA:	Ministry of Social Affairs
NGO:	Nongovernmental organizations
PVO:	Private Voluntary Organizations
UNICEF:	United Nations Children's Fund
USAID:	U.S Agency for International Development

Innholdsfortegnelse

REGIONER	3
FORKORTELSER	4
KAPITTEL 1. INTRODUKSJON TIL TEMA	7
ISLAMSKES NGOER I EGYPT	10
KOPTISKE NGOER	10
UTVIKLINGSORGANISASJONER	11
FORSKNINGSFRONT OG KILDEARBEID	13
METODE: KILDEKRITIKK.	15
SKRIFTLIGE KILDER.	15
MUNTLIGE KILDER	15
OPPSUMMERING	17
KAPITTEL 2. ET TEORETISK RAMMEVERK RUNDT BEGREPET SIVILT SAMFUNN	18
INNLEDNING	18
”DET SIVILE SAMFUNNET”, EN INNFORING.	18
DET SIVILE SAMFUNN I MIDTØSTEN	24
DET SIVILE SAMFUNN I KORPORASJONSMODELLEN	31
NGOER OG DERES ROLLE I DET INTERNASJONALE SAMFUNN	32
OPPSUMMERING	38
KAPITTEL 3. NGOER I EGYPT FØR OG NÅ	39
INNLEDNING	39
HISTORISK OVERSIKT:	39
FORHOLDET MELLOM PRIVATE ORGANISASJONER OG MYNDIGHETENE I EGYPT GJENNOM 1900 TALLET OG FREM TIL KUPPET I 1952.	42
NASSERS ARABISKE SOSIALISME (1952- 1970): STATENS TRIUMF OG FULLFØRELSEN AV KORPORASJONSMODELLEN.	44
LOV 32	46
SADAT OG MUBARAK: ENDRING AV ØKONOMISK POLITIKK, MEN IKKE STYRESETT (1970- I DAG).	50
FORSKJELLIGE TYPER NGOER I EGYPT	52
ISLAMSKES NGOER	52
KOPTISKE NGOER	55
ANDRE ELEMENT AV DET SIVILE SAMFUNNET I EGYPT	58
OPPSUMMERING	60
KAPITTEL 4. ROLLEN TIL UTENLANDSKE AKTØRER I EGYPT	62
ULIKE FORMER FOR UTENLANDSK STØTTE	62
USAID I EGYPT	66
KORT HISTORISK OVERSIKT	66
FORSKJELLIGE TILTAK I REGI AV USAID	67
KRITIKK AV USAID	71
CATHOLIC RELIEF SERVICES CRS	72

FORSKJELLIGE TILTAK I REGI AV CRS	74
CARE: COOPERATIVE FOR AMERICAN RELIEF EVERYWHERE	76
HISTORISK OVERSIKT	76
PROSJEKTER I REGI AV CARE	78
OPPSUMMERING	80
KAPITTEL 5. OPPSUMMERING OG KONKLUSJON	81
<hr/>	
BIBLIOGRAFI	85
<hr/>	
APPENDIKS	90
<hr/>	

Kapittel 1. Introduksjon til tema

Fra begynnelsen av 1980 tallet og frem til i dag har debatten omkring utvikling og bistand skiftet retning. Vi kan nesten kalle det for et paradigmeskifte i diskursen. Det nye i denne debatten er at det er det sivile samfunnet som representerer utvikling, med NGOer som dens mest aktive agent, istedenfor direkte statlig bistand som tidligere. Årsaken til dette er primært at den direkte statlige støtten blir sett på som en feilslått politikk av omtrent alle aktører, både fra de marxistiske rekker til de høyreliberale. Både marxister og de neolibere kritiserer denne form for bistand som ble utviklet som en del av den statlige planøkonomiske tankegang på 1950 og 1960 tallet.

På den ene siden hadde vi marxistene som mente at staten måtte sørge for en mer rettferdig fordelings politikk enn det verden hadde vært vitne til så langt. Fattige land var offer for en feilslått markedsøkonomi som kynisk ble utnyttet av myndighetene i vesten. Det måtte en sterkere stat til for å kunne sørge for en mer rettferdig fordeling. På den andre siden hadde vi de neolibere som kritiserte det de mente var en altfor stor statlig påvirkning på økonomien og at dette var skylden i den urettferdige fordelingen. Hvis det frie markedet hadde fått råde fritt så hadde ting blitt bedre. Det ble hevdet at alt for mye bistandspenger gikk til korrupte statsledere og et enormt statlig byråkrati. Den statlige innflytelsen burde bli mindre for at bistandspengene skulle komme befolkningen i de aktuelle landene til gode. Uansett hvilken ideologisk leir du tilhørte så var det likevel en samstemt kritikk i at den gjeldende bistandspolitikken var feilslått, og det ble etterlyst alternative modeller for å utvikle land i den tredje verden.

Som vi skal komme nærmere innpå senere i denne oppgaven så ble det den neolibere retningen som ble den dominerende på slutten av 1970 tallet og i de følgende tiårene. Entusiasmen var høy for å bruke det sivile samfunn som et springbrett for å skape utvikling, spesielt i land i den tredje verden. Det ble sett på som en riktig retning spesielt etter at tidligere kommunistregimer i øst Europa og militærdiktaturer i Latin Amerika falt. I kjølvannet av dette ble det sivile samfunnet og internasjonale NGOer sett på som de fremste representanter for individets verdighet og frihet. I dette inngår også at NGOene, og da spesielt de vestlige, representerte en demokratisk utvikling samtidig som de ble sett på som en klar

bekjemper av urettferdighet og fattigdom i den tredje verden. At denne nye tankegangen ble sett på som en tilsynelatende seier for den neoliberale tankegang kan vi se ut ifra den nære kontakten denne type organisasjoner fikk med de store finansielle institusjonene som vokste frem på denne tiden slik som for eksempel Verdensbanken.

Som vi sa så gikk den tidlige bistandskritikken ut på at staten hadde en altfor stor rolle og at det sivile samfunnet måtte bli gitt et større ansvar i utviklingen av samfunnet. Her støter vi imidlertid på et problem. Det har aldri vært og er ikke en klar definisjon på hva det sivile samfunnet i virkeligheten er. Vi kan si at det ikke eksisterer en like klar definisjon på det sivile samfunnet som det gjør med den moderne nasjonal stat. Dette er et problem siden det er det sivile samfunnet som er det essensielle i det paradigmeskiftet som nå angivelig skal ha funnet sted, med nasjonalstaten i opposisjon til denne. Det samme problemet er tilfellet når det gjelder en klar definisjon på hva en NGO er. Dette kommer vi tilbake til i kapittel 2, men den mest brukte definisjonen på NGO er at det er en organisasjon som ikke er en del av myndighetene i det aktuelle landet¹.

I de store debattene som har regjert rundt temaet bistand og utvikling blir ofte NGOene beskrevet som et verktøy som skal skape et godt sivilt samfunn som igjen skal sørge for en mer rettferdig fordeling og mer demokrati. Faktum at det ikke er noen som egentlig vet hva disse to begrepene er gjør at vi egentlig heller ikke kan snakke om noe paradigmeskifte innad i diskursen om den internasjonale utviklingspolitikken.

Kapittel 2 i denne oppgaven kommer til å gjøre et forsøk på å skape en oversikt over denne debatten som har pågått i veldig lang tid og å gjøre mer klart hva som egentlig ligger i begrepene. Noen klar løsning på problemet kommer det ikke til å komme, intensjonen er heller å skape forståelse for en uoversiktlig situasjon og vise at debatten rundt det sivile samfunnet er like mangfoldig som meningene rundt begrepet. I tillegg kommer vi til å gå inn på hvordan NGOene har skiftet fokus i arbeidet sitt fra en mer direkte form for bistand til en mer indirekte form.

I tilfellet med lokale egyptiske NGOer så har situasjonen endret seg en del de siste tiårene. Enorme mengder støtte kommer inn til NGOene i Egypt, både fra bilaterale kanaler og

¹ <http://www.britannica.com/>

multilaterale kanaler. Vi kan her nevne som eksempel internasjonale hjelpeorganisasjoner, bistandspenger fra vesten og religiøse organisasjoner, som vil hjelpe sine søsterorganisasjoner i Egypt. Det sivile samfunnet, i denne oppgaven representert ved NGOer, har en økende innflytelse i Egypt. Eksempel på dette kan være at islamske organisasjoner får en stadig større innflytelse i samfunnet, om ikke akkurat en politisk innflytelse.

Forholdene mellom de lokale private organisasjonene, eller NGOene, og myndighetene i Egypt kommer vi til å ta for oss i kapittel 3. Der kommer vi også inn på hvordan myndighetene i Egypt forsøker å gå en balansegang mellom internasjonalt press og kontroll av NGOene i Egypt. Denne kontrollen blir som oftest utøvd gjennom å regulere organisasjonsvirksomhet gjennom forskjellige lovtiltak. Det mest kjente er lov 32 fra 1964, som vi kommer nærmere inn på senere. Det ble også oppnevnt et kontrollerende organ som skulle skape oversikt over organisasjonsvirksomhet i landet og sette de forskjellige tiltakene ut i livet. Dette var *the Ministry of Social Affairs*.

Vi kommer som sagt til å ta for oss dette mer omfattende i kapittel 3, men det er likevel verd å nevne her hvordan *the Ministry of Social Affairs* deler inn NGOene i landet for å regulere deres aktiviteter. Grovt skissert kan vi si at myndighetene i Egypt deler de private organisasjonene i inn i to. Den første kategorien blir kalt for velferdsorganisasjoner mens den andre kategorien blir kalt for utviklingsorganisasjoner. Dette er en sterk forenkling av et heller komplisert bilde av organisasjonsvirksomheten i Egypt. Grunnen er nok snarere at dette er eksempel på hvordan myndighetene i landet forsøker å utøve kontroll over det sivile samfunnet. Dette kan vi se på eksempler fra kategoriseringen til myndighetene.

Organisasjonene som blir lagt inn under den første kategorien, altså velferdsorganisasjoner, blir restriktivt til å holde på med bare en aktivitet, slik som for eksempel helseforetak, utdanning, tjenester for innsatte i egyptiske fengsler, utbedre sanitære forhold osv.

Organisasjonene som blir lagt inn under den andre kategorien, altså utviklingsorganisasjoner, blir ikke pålagt slike begrensninger angående sine aktiviteter.

Ved å "samle" alle NGOer i landet inn under disse to kategoriene unngår også myndighetene å ta stilling til den enkeltes NGO sitt behov. Alle NGOer blir tillagt de samme behov og samme begrensninger. Situasjonen er som sagt mer kompleks enn dette og dette kapittelet tar også sikte på å skape en oversikt over det mangfold av private organisasjoner det er i Egypt og hvilke interessefelt de tilhører.

En undersøkelse i 1990 kom frem til at det var omtrent 28 000 NGOer som opererte i Egypt². Det reelle antallet er antagelig høyere siden de fleste av disse NGOene var de som fikk lov til å registrere seg hos myndighetene. En viktig faktor her som vi må nevne er at mange organisasjoner som blir registrert hos myndighetene blir rett og slett bare registrert som ”religiøse” NGOer. Dette forenkler også bildet siden det innebærer at koptiske og islamske organisasjoner går under den samme kategorien.

Islamske NGOer i Egypt

Som nevnt er det omtrent en umulig oppgave å få en helhetlig oversikt over alle NGOer som opererer i Egypt og dette gjelder også de Islamske organisasjonene. Disse organisasjonene driver som regel velferdsarbeid på det lokale plan, men mange av de er også bundet opp mot politiske aktiviteter i tillegg til denne aktiviteten. Dette er muligens en av grunnene til at myndighetene slår nokså hardt ned på denne type organisasjoner. De er klar over at mange av disse organisasjonene også er veldig tett bundet opp til større islamske organisasjoner internasjonalt. Deres politiske mål er å skape en større innflytelse for det islamske syn og gjerne med en større islamsk enhet på tvers av nasjonale grenser. På mange måter blir disse organisasjonene sett på som at de er i direkte opposisjon til myndighetene. Det er likevel umulig å si akkurat hvilke islamske grupper som har politiske motiver eller er bundet opp mot organisasjoner i utlandet. Dette medfører store ulemper for de organisasjonene som bare har velferd som mål. Ikke får de støtte fra staten, de blir snarere motarbeidet. Heller ikke har de et stort internasjonalt nettverk som de kan hente støtte fra.

Det som kjennetegner de islamske organisasjonene er at de som oftest er mye bedre organisert enn de fleste andre NGOer. De kan også mobilisere et større antall kvalifiserte frivillige enn andre typer organisasjoner. I tillegg er de veldig populære i de lokalmiljøene de opererer i.

Koptiske NGOer

En undersøkelse gjort i 1991 anslo at de koptiske organisasjonene utgjorde bare 9 % av alle NGOer i Egypt. Likevel er noen av de største og mest profesjonelle NGOene i landet koptiske. Disse store organisasjonene mottar store summer fra sine internasjonale kontakter.

² Maha M. Abdelrahman, *Civil society Exposed- the politics of NGO's in Egypt* 2004, s: 5

Her kan vi nevne individuelle bidrag, bidrag fra internasjonale NGOer og bidrag fra vestlige myndigheter som en del av bistandsstøtte. De store koptiske organisasjonene har en sterk finansiell base, men de har også, i kraft av sin religiøse identitet, et stort nettverk å rekruttere fra til frivillig arbeid. De store koptiske NGOene representerer likevel bare en liten del av det totale antallet koptiske organisasjoner. De fleste er små og dårlig finansiert og har virksomhet i små lokale samfunn.

Utviklingsorganisasjoner

I tillegg til de to store religiøse gruppene i det sivile samfunnet er det også verdt å ta med seg hvordan myndighetene prøver å regulere aktiviteten til de private organisasjonene i landet. Tidligere i dette kapitlet nevnte vi den generelle todelingen *the Ministry of Social Affairs* deler NGOene i landet inn i. Det var velferdsorganisasjoner og utviklingsorganisasjoner³. Førstnevnte ble regulert til en aktivitet mens den andre i praksis kunne drive med så mange aktiviteter den egentlig ville. De som går inn under definisjonen utviklingsorganisasjon utgjorde, ifølge en undersøkelse gjort i 1996, omtrent 25 % av det totale antall NGOer i landet. Denne type organisasjon er tett knyttet opp til myndighetene og blir ofte sett på som et tillegg til det statlige byråkrati. Grunnene til dette er at denne type organisasjon er veldig avhengig av statlig støtte. De har heller ikke den brede folkelige støtten og må ofte basere seg på statlig ansatte når det gjelder rekruttering til eventuelle prosjekt. Faktisk så er de fleste som er med i denne type organisasjon tidligere medlem av det statlige byråkrati og *the Ministry of Social Affairs*.

En annen viktig faktor, i denne behandlingen av organisasjonsvirksomheten i Egypt, er rollen den internasjonale forbindelsen spiller. De fleste lokale egyptiske organisasjonene har en eller annen form for en internasjonal forbindelse. Dette er ofte et delikat forhold der begge partene prøver å nyttiggjøre seg av den andre. Eksempel på dette kan være at egyptiske organisasjoner ofte ikke får økonomisk støtte fra myndighetene i landet. Det kan være mange grunner til dette blant annet at myndighetene ikke har ressurser eller at de ikke er villige. Derfor vender de private organisasjonene seg ofte til utenlandske bistands organisasjoner. Av de utenlandske aktørene kan vi nevne den nederlandske ambassaden, USAID og *the Canadian international Development Agency* som de mest aktive organisasjonene i Egypt og i tillegg er knyttet tett

³ USAID terminologien på dette er CDA- Community Development Association

opp til sine respektive myndigheter. Av de internasjonale NGOene som er mest aktive i Egypt kan vi nevne CARE, CRS, Oxfam, Caritas og det Internasjonale Røde Kors. Denne oppgaven her kommer til å fokusere på USAID, CARE og CRS i kapittel 4.

Den utenlandske støtten i Egypt er ikke ubetydelig og heller ikke innflytelsen dette har på Egypt kan undervurderes. Alle de internasjonale aktørene har en eller annen form for politisk agenda som de prøver å få gjennomført i Egypt. De internasjonale organisasjonene som vi kommer til å ha hovedfokus på her er vestlige organisasjoner. Målene deres, foruten det vanlige bistandsarbeidet, er demokratisering, et uavhengig rettsvesen, fri presse og et friere sivil samfunn. Dette er mål som ikke alltid går like godt sammen med målene til den egyptiske stat og derfor vender de seg ofte til lokale egyptiske NGOer. Samtidig med dette må de forsøke å ha et godt forhold med den egyptiske staten og dette skaper, naturlig nok, en veldig komplisert situasjon til tider.

For de egyptiske NGOene er dette en positiv faktor. De utenlandske aktørene kommer inn der myndighetene svikter og dette gir i sin tur det økonomiske eller byråkratiske støtten disse organisasjonene mangler. Dette kan de i sin tur investere i sine respektive prosjekter enten det er utbedring av de sanitære forhold, private helseklinikker eller skole og utdanning. USAID har for eksempel støttet en islamistisk organisasjon med 20 000 dollar for å etablere en helseklinikk i en fattig bydel i Kairo. Liknende eksempler kan vi også finne hos de andre aktørene, enten vi snakker om nasjonale organisasjoner eller NGOer som opererer i Egypt. Det bør også nevnes at de internasjonale NGOene slik som CARE ofte fungerer som bistandskanaler for de større aktørene slik som USAID.

I tillegg til disse vestlige aktørene finnes det også andre aktører som virker i Egypt og har sine interesser. Vi kommer ikke til å ta det like grundig for oss som det nevnte ovenfor, men det er likevel verd å nevne. Vi har vært inne på ovenfor den internasjonale forbindelsen de religiøse organisasjonene har, eksempelvis her de islamske og koptiske, men det finnes også andre aktører som er aktive nemlig mange av statene i den arabiske gulf. Det er kjent at mange egyptiske arbeiderer emigrerte til disse statene når oljeboomen kom. Her etablerte de seg som arbeiderer og sendte mye av lønnen sin tilbake til Egypt. De fleste sender sin økonomiske hjelp tilbake til sine familier i Egypt, men det finnes også mange som sender penger tilbake til organisasjoner de var eller er medlemmer av. Dette kan også trekkes videre oppover fra det

individuelle plan til det statlige. For eksempel støtter Saudi- Arabia en islamistisk organisasjon, jamiyyat Ansar al- Sunna som har en sterk wahhabistisk ideologi.

Forskningsfront og kildearbeid

Når det gjelder forholdet mellom det sivile samfunnet og stat i Midtøsten er dette et nokså forsømt tema. Det gjelder også for situasjonen i Egypt, men det har vært et oppsving de siste tiårene. Vi kommer nedenfor til å skissere kort de verkene som finnes i dag som spesifikt konsentrerer seg om Egypt.

Bergers *Islam in Egypt today* er det første verket som tar for seg organiserte religiøse grupper i Egypt og hvordan den egyptiske stat forsøker å kontrollere disse gruppene. Fokuset i denne boken er på hvordan moskeer og sufi organisasjoner fungerer i Egypt. Han viser også hvordan spenningen mellom disse organisasjonene, som tidligere hadde en stor grad av selvstendighet, og myndighetene har økt etter kuppet i 1952.

Denne boken kom ut i 1970 og det som gjør boken spesiell og nyttig er som sagt at den var den første i sitt slag som analyserte forholdet mellom stat og religiøse organisasjoner i Egypt. Som en historisk oversikt og statistikkene den bidrar med er den også særdeles viktig dokument for den videre forskningen på dette området.

Vi kan trekke frem tre bøker og forfattere som vi kan si representerer forskningsfronten i dag omkring temaet om forholdet mellom stat og sivil samfunn i Egypt. Disse forfatterne er Saad Eddin Ibrahim med *An Assessment of Grass Roots Participation in the Development of Egypt*, Denis J. Sullivan med *Private Voluntary Organizations in Egypt* og Maha Abdelrahman med *Private Voluntary Organizations in Egypt*.

Saad Eddin Ibrahim er en kjent forsker i det akademiske miljøet i Egypt. Han har tidligere publisert mange artikler om de religiøse organisasjonene i Egypt og da spesielt det koptiske miljøet og deres forhold til myndighetene. I sin bok "*An Assessment of Grass Roots Participation in the Development of Egypt*" utforsker han forholdene for egyptiske organisasjoner i Egypt ved å bruke intervjuer i utbredt skala. Målet hans der er å utforske hvordan vanlige folk i organisasjonene oppfatter arbeidssituasjonen i Egypt. I tillegg bidrar han med statistikker og analyse av myndighetenes rolle i organisasjonsvirksomheten.

Denis J. Sullivan sin bok "*Private Voluntary Organizations in Egypt*" kom ut i 1996 og har blitt en verdifull kilde til de som vil utforske dette temaet nærmere. Også Sullivan tar utgangspunkt i intervjuer gjort med individer både innad i organisasjonene, men også hos myndighetene. Spørsmål som er hovedtema i boken er om størrelsen på velferdsprosjekt. Hypotesen er at mindre er bedre og at de større NGOene bør bruke de lokale organisasjonene i større grad enn tidligere. I tillegg har han et kapittel som tar opp temaet om den utenlandske innflytelsen i Egypt.

Den siste boken som man kan si representerer forskningsfronten i denne oppgaven er boken til Maha Abdelrahman "*Civil society Exposed- the politics of NGO`s in Egypt*". Denne boken kom ut i 2004 og representerer det siste innen forskningen. I likhet med de andre forfatterne nevnt ovenfor utforsker også Abdelrahman de egyptiske organisasjonene og hvordan forholdet mellom dem og myndighetene er. Hun skiller seg likevel ut ved at hun setter det i en større kontekst der hun kritiserer hele ideologien omkring det å støtte seg til det sivile samfunnet og det private der staten blir sett på som noe negativt og alltid i en absolutt opposisjon til det sivile samfunnet.

Som nevnt tidligere er dette et tema som er lite utforsket i sin helhet og mer forskning er nødvendig. Den ovenfor nevnte litteraturen har også en mangelfull behandling over den utenlandske innflytelsen i Egypt og hvordan den gjør seg gjeldende med tanke på økonomisk støtte til organisasjonsvirksomheten i landet. Det er dette temaet denne oppgaven vil behandle.

Problemstillingen min for denne oppgaven blir her: Forholdet mellom staten og det sivile samfunnet i Egypt, og hvilken påvirkning utenlandske aktører har på dette feltet.

Videre skal vi også se nærmere på følgende under hypoteser:

1. Den egyptiske stat har utøvd en sterkere kontroll over private organisasjoner etter 1952.
2. Den egyptiske stat og internasjonale NGOer har blitt mer avhengig av internasjonale finansinstitusjoner slik som Verdensbanken og IMF.
3. Internasjonale NGOer slik som CARE og CRS har endret arbeidsmetode og knyttet arbeidet tettere opp mot lokale egyptiske organisasjoner.

Metode: kildekritikk.

I denne oppgaven kommer det til å bli brukt både skriftlige og muntlige kilder. Tidsperioden min vil dreie seg hovedsakelig om perioden 1952 og frem til i dag.

Skriftlige kilder.

Når det kommer til skriftlige primærkilder kommer jeg til å benytte meg av dokumenter fra USAID, CARE og CRS i mitt arbeid. Eksempler her er årsrapporter skisser for prosjekter som er aktuelle i landet. Når det gjelder tilfellet med USAID fikk jeg mye verdifull informasjon, både av de ansatte i Egypt og fra hovedkontoret i Washington, i løpet av mitt feltarbeid mars april 2006. I løpet av mitt feltarbeid i Egypt møtte jeg imidlertid på problemer når det gjaldt innsamling av skriftlige kilder, spesielt i tilfellene CARE og CRS. Ingen av dem hadde arkiver eller annet form for biblioteks tjenester. Derfor var det veldig vanskelig å finne materiell så langt tilbake som 1960 og 70 årene, en sentral epoke i den vestlige bistandshistorien til Egypt. Det samme var tilfellet når jeg oppsøkte the ministry of social affairs. I all disse tilfellene ble det gjennomført intervjuer med ansatte som var direkte involvert i arbeidet med lokale egyptiske organisasjoner.

De skriftlige kildene som blir brukt i denne oppgaven er både av sekundærlitteratur og primærkilder. Av sekundærlitteraturen er det de ovenfor nevnte kildene i forskningsfronten som kommer til å bli de viktigste bidragene i kapittel 3 og delvis i kapittel 4. I kapittel 2 er disse kildene veldig mangelfulle og jeg kommer der til å supplere på med annen litteratur som er relevant for det emnet som blir behandlet der.

Muntlige kilder

Intervjuene mine ble gjort i tidsrommet 11. mars til 15. april 2006. I løpet av denne tiden snakket jeg med akademikerer som hadde forsket på dette temaet og ansatte i USAID, CARE og CRS som var planen fra begynnelsen av med dette arbeidet.

Når det gjaldt samtaler mine med de ansatte i organisasjonene så ble situasjonen det samme som tilfellet var med de skriftlige kildene. I tilfellet USAID så fikk jeg lett kontakt og intervjuet mitt ble gjennomført på en bra måte der jeg kunne bruke den tiden jeg ville. Følte her at det derfor var nok med ett intervju. I tilfellene med CARE, CRS og the ministry of social affairs var situasjonen en annen igjen. I alle disse tilfellene følte jeg at det var en motvilje mot å i det hele tatt snakke med meg. Det måtte bli avtalt intervjuer gang på gang på grunn av avlysning av tidspunkt rett før. I tillegg opplevde jeg at et intervju ble avbrutt etter bare 5 minutter fordi intervjuobjektet hadde annet å gjøre. Det ble likevel noen intervjuer med ansatte i både CARE og CRS etter hvert. Fikk likevel ikke alltid det som jeg forventet før intervjuene, spesielt med tanke på den politiske situasjonen i 1967 og 1975 i Egypt. Det ble også lovet at informasjon skulle bli ettersendt, men det så jeg aldri noe til selv etter gjentatte purringer fra min side. De intervjuene jeg har er listet bak i kildedelen. Når det gjaldt myndighetene i the ministry of social affairs fikk jeg aldri snakket med noen. Grunnen var først at ingen kunne engelsk, men selv da jeg kom tilbake med tolk var det ikke mulig å få snakket med noen. Jeg var derfor redusert til å bruke intervjuer som var gjort før i sekundærlitteraturen min.

De muntlige kildene kan de være like viktige som skriftlige kilder. Man oppnår nødvendig tilleggsinformasjon som ikke nødvendigvis alltid komme frem i skriftlige kilder. Tenker da spesielt på subjektive erfaringer intervjuobjektet har til temaet som skal undersøkes, men også gester og kroppsspråk som kan gi verdifull tilleggsinformasjon til personen som intervjuer. I en slik situasjon er det også viktig å ”sile” ut informasjon som man får under et intervju. Med det menes at personen som blir intervjuet ofte har sitt eget syn på hvordan ting skjedde og årsaker til hendelsen⁴. I mine intervjusituasjoner kunne det kanskje være at personene som ble intervjuet i tillegg til sitt eget syn også skulle representere synet til den organisasjonen de representerte. Det er her det er viktig for den som intervjuer må prøve å se på helheten av situasjonen og sette alle de små bitene sammen. Hvis vi går tilbake til mitt tilfelle om samarbeid med organisasjoner og myndighetene i Egypt, så vet vi at forholdene mellom disse to ikke alltid har vært det beste. Hvis informanten da forsøker å glatte over dette må du ta det til etterretning, men også innse at dette også kan være et forsøk på å glatte over det som har vært eller er.

⁴ Bjarne Hodne, Knut Kjeldstadli og Gøran Rosander, *Muntlige kilder*, 1981, s: 78

Oppsummering

Vi har i denne innledningen sett på kildesituasjonen og arbeidsforhold under innsamlingen av kildene. I tillegg har vi introdusert temaet omkring oppgaven og hvilke hypoteser vi skal se nærmere på. Vi har tatt for oss hvordan vi skal gå frem for å løse dette med en oversikt over hvordan de enkelte kapitlene er bygget opp.

Kapittel 2. Et teoretisk rammeverk rundt begrepet sivilt samfunn

Innledning

Intensjonen med dette kapittelet er å forsøke, på en generell basis, å gi en innføring både historisk og teoretisk om begrepene sivilt samfunn og stat. Debatten rundt forholdet mellom stat og sivilt samfunn har fått et oppsving de siste tiårene. I hovedsak som en kritikk, fra vestlige NGOer og myndigheter, mot kommunistiske stater og diktaturer i andre deler av verden. Det gjelder blant annet land i Øst Europa og Latin Amerika, men i den nyere tid etter kommunismens fall er det spesielt land i den tredje verden denne kritikken har rettet seg mot. Kritikken består hovedsakelig i at krisen som disse statene ofte befinner seg i blant annet skyldes at det sivile samfunnet ikke er videre utviklet. Likevel selv om kritikken ofte er samstemt i at det sivile samfunn er lite utviklet i enkelte områder eksisterer det likevel en debatt rundt hva det sivile samfunn egentlig er og hva dens oppgave i staten skal være. For eksempel har de neoliberalistiske og neomarxistene to vidt forskjellige syn på hvor stor rolle det sivile samfunn skal ha og hva som egentlig ligger i begrepet. Litteraturhenvisninger refererer ofte både til Adam Smith, Hegel og Karl Marx. Som vi ser her så er det store ideologiske og politiske sprik i diskusjonen om ”det sivile samfunn”. Dette kapittelet gjør et forsøk på å rydde litt opp i de ulike synspunktene og skape en teoretisk oversikt samtidig som vi også gir en historisk oversikt. I tillegg til dette kommer vi til å se litt nærmere på hva forskjellene og likhetene er på ”det sivile samfunn” i autoritære regimer og i demokratiske stater. Vi gjør også et forsøk på å ta for oss hva ”det sivile samfunn” i Midtøsten og den arabiske verden er.

”Det sivile samfunnet”, en innføring.

Det mest sentrale i politisk teori er debatten om individet og det kollektive. Denne debatten har gått igjen i alle politiske miljø opp gjennom tidene. Hvordan skal samfunnet forholde seg til individet og omvendt? Hvordan skal samfunnet og staten organiseres slik at det blir best mulig for menneskene å leve i det? Dette er spørsmål som tenkere har slitt med helt siden Platon og Aristoteles sin tid. Samfunn kan beskrives som en enhet som karakteriseres av ulike mønstre for sosiale aktiviteter og en viss form for ”struktur”. Videre kan vi si at ”sosiale”

forhold innebærer en forståelse av helheten og en viss form for samarbeid innad for denne enheten. Krigførende stammer defineres for eksempel ikke som et "samfunn" selv om de lever i tett samhold og kan ta vare på individ innad i stammen⁵. Videre kan man definere samfunnet som en sosial oppførsel innenfor en statsenhet, men det trenger ikke dermed nødvendigvis være forsterket av en felles identitet. Det er dette som skiller samfunn fra andre enheter, som for eksempel et nasjonalt fellesskap⁶. Det finnes mange ulike former for samfunn. Man kan blant annet nevne det "globale samfunn", et navn på den nye globaliserte verden som følge av økt internasjonal handel og turisme osv. som preger vår tid. Andre eksempler på samfunn kan være "det politiske samfunn" og det som blir kalt for "det ikke politiske samfunn", nemlig det sivile samfunn. Vi vil gå igjennom noen elementer av den store diskusjonen rundt begrepet "det sivile samfunn" og se at det er en stor uenighet hva som egentlig ligger i dette. Derfor er det en viktig faktor å også ta for seg og flette inn en historisk gjennomgang i dette.

Begynnelsen av diskusjonen rundt "det sivile samfunn" kan spores tilbake til det tidlige 1700-tallet og de økonomiske teorier som ble skapt da av blant annet av Adam Smith (1723-1790). Adam Smith mente blant annet at statens skulle ha monopol på vold og legge til rette for den frie konkurransen. Konkurransen var viktig for Smith og han mente at den utviklet seg fra det sivile samfunnet, og symboliserte fremgang og utvikling. Her ble for første gang skillet mellom stat og det sivile samfunn trukket opp, men hovedsakelig som et økonomisk skille. En av grunnene til at dette skillet ble trukket opp var trolig at fremveksten av profesjonelle håndverker og handelsgrupper dannet seg i middelklassen, og deres private økonomiske innflytelse gjorde det nødvendig for staten å ta disse med i betraktningen. Mønsteret for det sivile samfunn ble altså lagt av håndverkerlaug i middelalder byer som kom i opposisjon til aristokratiet⁷. Byene på sin side godtok den nye maktstatusen til laugene og inkluderte dem ofte direkte inn i bystyrene. Dermed ble en viktig opposisjonell maktfaktor til de rådende aristokratiet. Etter å ha blitt etablert i byene ble lignende laug spredd til andre byer på det europeiske kontinentet. Resultatet av denne historiske prosessen var at medlemmene innenfor disse gruppene skulle inneha lik status. Til og med begrepet frihet ble i mange tilfeller overført fra individet til laugets frihet. Oxhorn mener at i slike tilfeller kan man ikke snakke

⁵ Eksempelet er hentet fra oversiktsverket *Political Theory, an introduction*, Andrew Heywood, revidert utgave 2004

⁶ Eksempelet er hentet fra oversiktsverket *Political Theory, an introduction*, Andrew Heywood, revidert utgave 2004

⁷ Philip Oxhorn, *Organizing Civil Society – The popular sectors and the struggle for democracy in Chile*, 1995, s:312

om frivillig deltagelse i en gruppe. Medlemskapet for et individ i en slik gruppe forutsetter identifisering med gruppen og dermed å nyte spesielle rettigheter og muligheter. Individet er mer eller mindre prisdrevet ytre faktorer som bestemmer hvilken gruppe man tilhører, som for eksempel, sted, fødsel, familie og yrke⁸. Med fremveksten av den moderne nasjonalstat ble kampen mellom det kollektive mot motstanden fra føydalordener erstattet med kampen mellom middelklassen og den absolutte kongemakt. J. S Mill (1806-1873) kom en tid etter 1700-talls økonomene, men han støttet deres tankegang om en mindre stat og et sterkere sivil samfunn, men tok det også litt mer politisk og ikke bare et økonomisk fokus. Han lanserte blant annet et paradigme om et selvkontrollert sivil samfunn som ville resultere i et samfunn i harmoni siden, ifølge Mill, all forandring og utvikling ville komme nedefra. Statlig intervensjon ville bare forsinke og eventuelt ødelegge denne harmonien. De tidlige økonomer og J. S Mill var veldig ivrige etter å demonstrere hvor viktig det var å minske statens rolle og fremheve det sivile samfunn og det private initiativ, noe som ifølge dem ville føre til et mer harmonisk samfunn. Kort oppsummert mente de at det sivile samfunn var en privat sfære der individet med sine private rettigheter og økonomi rådet.

En annen som videreutviklet begrepet "det sivile samfunn" var den tyske filosofen Hegel (1770-1831) i boken *Grundlinien der Philosophie des Rechts* i 1821. Dette gjorde han for å skape et større skille mellom den private sfæren og den offentlige, henholdsvis familien og nasjonalstaten. Dette grepet med å skille stat og det sivile samfunn er noe av det mest originale i Hegels politiske og sosiale filosofi og den har da også gjennomgått mye kritikk opp gjennom tidene og omarbeidet til å passe inn i de aktuelle politiske filosofiske retningene. Et eksempel her kan være Hegels sitt begrep "*Bürgerliche Gesellschaft*", noe som også betyr borgerskapet. Begrepet "*Bürgerliche Gesellschaft*" ble overtatt av Karl Marx og ble, etter mye omarbeiding, helt sentral i hans politiske filosofi. Det er selvfølgelig naturlig å ta for seg den Marxistiske tankegangen. Marx overtok Hegel sitt syn på at "det sivile samfunn" som en enhet der ulike fraksjoner kjempet mot hverandre. Han gikk også videre i å beskrive det som et egoistisk og konfliktfullt samfunn. Det var noe som oppstod fra overgangen mellom føydalisme og kapitalisme og førte til sosiale ulikheter og urettferdighet innad i enheten. Denne urettferdigheten måtte bekjempes, men i motsetning til Hegel hadde ikke Marx noen tro på at det eksisterende styresystemet, altså staten, kunne ordne opp i dette. Det var jo staten som hadde skapt "det sivile samfunn" gjennom borgerskapet nettopp for å kontrollere

⁸ Ibid

arbeiderklassen. Marx mente og at kontrollen over ”det sivile samfunn” måtte komme fra arbeiderklassen selv. Når dette skjedde kom maktgrunnlaget til borgerskapet som hadde skapt ”det sivile samfunn” til å forvitne så snart arbeiderklassen hadde gjennomført revolusjonen og skapt det kommunistiske samfunn⁹.

Hegel og Marx sine tanker var mer rettet mot det kollektive og statlige der det sivile samfunn eksisterer for å bygge og støtte opp under det statlige. Begge to mente at det sivile samfunn hadde et historisk mål som måtte oppnås. For Hegel var målet at det sivile samfunn skulle styrke den prøyssiske nasjonalstat, for Marx var det arbeiderklassens stat. Konklusjonen deres var forskjellig, men begge to mente på hver sin måte at det sivile samfunnet måtte organiseres gjennom kontroll fra et kompetent styre. Hvordan dette skulle gjennomføres var de heller ikke enige om. Hegel var for eksempel at veldig inspirert av de klassiske økonomer fra tidligere selv om han utarbeidet en helt annen teori. De klassiske økonomer definerte som tidligere nevnt det sivile samfunn som det ”private” og da med tanke på den private økonomi, husholdningen osv. Det ”statlige” ble definert som det som ble organisert, styrt og eid av staten. Selv om Hegel var enig i dette følte han likevel at det var litt for enkelt skille, med tanke på at det utelukkende bare var et økonomisk definert skille. Han ”reddet” dermed begrepet ”det sivile samfunn” fra å bare dreie seg om økonomien slik som hans økonomiske forgjengere hadde gjort. For Hegel var ”det sivile samfunn” et samfunn preget av kapitalismens lover og regler som reflekterte markedet, men som likevel hadde en eksistens utover dette¹⁰. Noe av det viktigste som Hegel motsatte seg i det liberalistiske synet var den påstanden at ”det sivile samfunn” var en harmonisk enhet. Han mente det var ulike fraksjoner som konstant lå i stridighet med hverandre og derfor var en sterk stat som holdt ro og orden en helt nødvendig del for at nettopp ”det sivile samfunn” kunne utvikle seg og nå de mål det var prebestemt for¹¹. I Hegels syn var dette den prøyssiske nasjonalstat.

Videre kan vi se på at dette begrepet som er tatt i bruk i den marxistiske filosofi også forårsaker dyp uenighet i den marxistiske leiren. For eksempel så nekter noen marxister å behandle dette begrepet som en måte å forstå det kapitalistiske samfunn på, men de ser heller på det som en historisk utvikling istedenfor et reelt begrep i dagens samfunnsforståelse¹². Likevel har mange neo- marxister tatt i bruk dette begrepet som et virkemiddel for å forstå

⁹ For videre lesning se Marx, Karl og F. Engels *Die deutsche Ideologie*

¹⁰ Maha M. Abdelrahman, *Civil society Exposed- the politics of NGO`s in Egypt* 2004, s:21

¹¹ John Keane, *Democracy and civil society*, 1988, s; 50

¹² *The state and civil society, studies in Hegel's political philosophy*, edited by Z.A Pelczynski, 1984, s; 2

dagens politiske samfunn som et opposisjonelt, kulturelt, sosiale grupperinger innad i samfunnet. En av de som går inn under betegnelsen neo- marxister er italieneren Antonio Gramsci (1891- 1937). Han har også en av de mest betydningsfulle rollene i debatten rundt det sivile samfunnet. Han ble satt i fengsel under Mussolini og skrev der sine berømte fengselsbrev som fornyet den marxistiske tankegangen rundt det sivile samfunnet. Kort fortalt går tankegangen hans ut på at han forkastet det tradisjonelle deterministiske synet som hadde preget marxismen frem til da. Isteden fremhevet han de kulturelle forskjellene innenfor det sivile samfunnet. Spesielt la han vekt på det han mente var en klasses kulturelle hegemoni. I Gramsci sin tankegang var det borgerskapet som hadde den kulturelle hegemoniet ved at de la premissene for hva som var akseptabelt¹³. Han etterlyste konkurrerende kulturelle synspunkt og da helst arbeiderklassens som kunne konkurrere mot det kulturelle hegemoniet i det sivile samfunn. Gramsci sitt syn på det sivile samfunn er at det også er en plass hvor staten utøver sin makt og innflytelse på gjennom religiøse og intellektuelle institusjoner for eksempel kirken og utdanningssystemet. Likevel er det på samme tid stedet og forumet hvor de forskjellige samfunnsklassene kan utfordre statens makt. Gramsci deler synet at det sivile samfunnet er en sfære hvor konkurranse og konflikt råder, men at dette ikke er negativ eller positivt. Det er naturen til det sivile samfunnet. Det betyr at når for eksempel borgerskapet har det kulturelle hegemoni så er det sivile samfunn borgerskapet. Når arbeiderklassen har det kulturelle hegemoni er det denne klassen som er det sivile samfunn osv. Gramsci sitt syn må ikke forveksles til at han går mot et sivilt samfunn av mangfold, slik synet på det sivile samfunnet er i dag¹⁴. Hans syn er, i motsetning til det rådende synet i dag, den totale omvelting av kultur og samfunn. Altså en revolusjon av det sivile samfunn.

I nyere tid er det som tidligere sagt oppstått en renesanse når det gjelder forskningen rundt dette begrepet og dens innpass i politisk teori. Et eksempel på dette kan være forskere og forfattere som kaller seg Frankfurter skolen. De hevder at Hegel hadde et klarere syn på det komplekse samfunn en statsdannelse var enn Marx og hans tilhengerer¹⁵. Med dette mener de at Hegel ikke underminerte gjeldende sosiale normer og lover som et middel skapt av borgerskapet for å styre arbeiderklassen, slik som Marx mente. Andre eksempler på uenigheter om hva som ligger i begrepet sivilt samfunn kan vi finne hos de politiske liberale-høyre i vest-Europa som mener at ”det sivile samfunn” er ensbetydende med det frie markedet

¹³ *Civil society*, Edited by John A. Hall and Frank Trentmann, 2005, s:187

¹⁴ *ibid*

¹⁵ Z.A Pelczynski, 1984, s 159 f.f

og det private initiativ, og at dette er positivt siden det derfor er i opposisjon mot det etablerte systemet, altså staten, og derfor fremmer ”utvikling”¹⁶.

John Keane trekker opp 5 modeller eller teorier som han mener representerer debatten til de politisk liberale om å skille mellom en statlige og den ikke statlige sfæren¹⁷:

1. I den første modellen, som han mener Bodin, Spinoza og Hobbes representerer, snakker de om naturtilstanden. Naturtilstanden blir av og til karakterisert som relativt fredelig, men er veldig ustabil og kan føre til krig og splittelse. Her kommer staten inn i bildet og får mandat, fra folket, til å forkaste denne naturtilstanden og opprette ro og orden. I denne teorien er stat og ”det sivile samfunnet” to sider av samme sak.
2. I den andre modellen blir opplysningsfilosofene sitt syn lagt frem, blant annet Locke og Kant. Disse mener at samfunnet er ”naturlig”. Statens oppgave her er ikke å erstatte denne tilstanden, som nevnt ovenfor. I stedet er staten et instrument for samfunnet og bidrar til at det kan nå sitt fulle mål som er frihet og likhet for alle innbyggerne. I denne versjonen blir det også lagt vekk på at det ikke finnes noe ”sivilt samfunn”. Det kan altså veldig gjerne eksistere et samfunn innenfor statens grenser, men det er og blir likevel en del av staten og eksisterer ikke i opposisjon til den.
3. I den tredje modellen kommer den liberalistiske tankegangen som presser blant annet grensene i Lockes sin filosofiske teori enda lenger ut. Her kommer blant annet det rådende økonomiske synet til blant andre. Adam Smith inn i bildet. Som tidligere nevnt ovenfor er det her begrepet ”det sivile samfunn” blir sentralt for første gang. Staten er her bedømt til å være et nødvendig onde, men det er ”det sivile samfunn” som driver verden fremover. Statens primære oppgave er å legge rammene for at ”det sivile samfunnet” skal kunne utvikle seg videre og skape en universell trygghet og en fredeligere verden.
4. I den fjerde modellen er det Hegel sitt syn som er det grunnleggende. Her blir statens oppgave beskrevet som å ivareta og videreutvikle ”det sivile samfunn”. Det sivile samfunn blir her, i motsetning til de to modellene nevnt ovenfor, ikke beskrevet som noe som er ”naturlig”. I stedet blir det beskrevet som en dannelsesprosess som følger av en historisk prosess. I denne dannelsen inngår det etiske liv med alle dets former; økonomi, interessegrupper og institusjoner ansvarlige for å sørge for velferd og

¹⁶ John Keane, *Democracy and civil society*, 1988, s; 13

¹⁷ Keane, 1988 s;35

lov. Staten sin rolle her er å holde det sivile samfunn sammen. Her er staten avhengig av det sivile samfunnet for å fungere og det sivile samfunnet er på sin side avhengig av staten. Gjennom å erkjenne at staten og det sivile samfunnet eksisterer sammen vil vi klare å skape det høyeste form for etisk liv.

5. I den femte modellen blir det skapt en mer skeptisk tilnærming mot staten igjen. Den frykter at det sivile samfunn blir kvelt gjennom forskjellige former for statlig intervensjon. Den fremhever uavhengigheten til det sivile samfunn og viktigheten av å beskytte denne mot misbruk av makt fra statens side. Det er individets frihet som eksisterer innenfor det sivile samfunn man dermed beskytter. Dette synet kommer blant annet til uttrykk hos J. S Mill der han tar opp problemene med det moderne samfunnet og utviklingen av demokrati.

Ser vi på punkt fem her så er det dette synet som har blitt det rådende synet i vest Europa og etter Sovjetunionens fall også hovedsakelig i resten av verden. Det kan samles inn under betegnelsen neo- liberalisme som igjen kan defineres som at det er markedet og det private initiativ som står i sentrum ”*økonomien klarer seg best uavhengig av staten*”¹⁸.

Vi kan avslutte denne innføringen med og si at i dag er den vanligste generelle definisjonen på det ”sivile samfunn” at det omfatter HELE spekteret fra økonomiske, sosiale og kulturelle institusjoner som eksisterer utenfor en stat skapt av individer i kraft av deres private initiativ¹⁹. Dette er en definisjon som igjen i sin tur kan diskuteres, og debatten fortsetter og videreutvikler seg. Hovedintensjonen bak denne innføringen var å skape en generell oversikt over debatten og klarlegge de mest kjente synspunktene. Deretter vil vi nå gå videre og se på hvordan ”det sivile samfunn” fungerer i autoritære regimer og om vi kan kalle det for private initiativ dersom staten utøver direkte kontroll over organisasjonsvirksomhet som kommer fra privatpersoner.

Det sivile samfunn i Midtøsten

Et autoritært styresystem påvirker utviklingen av det sivile samfunnet på viktige, og noen ganger på en motsetningsfull måte. For eksempel kan vi nevne at mange steder i Latin-Amerika gjør autoritære styresett det mulig for et liberalistisk markedsorientert sivilt samfunn

¹⁸ Heywood, 2004 s: 149

¹⁹ Heywood, 2004 s: 41

å eksistere og videreutvikle seg²⁰. Dette er jo selvsagt mulig på grunn av at en slik utvikling tjener og styrker landets økonomi. Andre deler av det sivile samfunn slik som menneskerettighetsgrupper og humanitære grupper blir på sin side motarbeidet fordi de ikke alltid nødvendigvis tjener styresmaktens behov. Det er derfor svært vanskelig å si at hele det sivile samfunn blir utviklet og ivaretatt i slike stater. Dette er selvfølgelig en stor generalisering og det finnes unntak. I dette kapitlet skal vi diskutere rundt forholdet mellom stat og samfunn med fokus på situasjonen for det sivile samfunn i autoritære stater. Vi kommer til å holde oss på et generelt grunnlag her og fokuset vil naturlig nok følge oppgavens tema og dreie seg om situasjonen i Midtøsten og den arabiske verden. Senere i kapittel 3 går vi mer grundig til verks og ser på situasjonen før og nå for mange private organisasjoner i Egypt.

Når det gjelder utviklingen av det sivile samfunn i Midtøsten og den arabiske verden skiller den seg fra den vestlige verden på sentrale punkt. Landene i den arabiske verden er som regel autoritære i styreformen og har heller ikke en klar visjon om hvilken politisk tanke som skal samle og styre dem. På den ene siden har vi de som klart fremhever *Ummaen* sin enhet styrt av *shariah* lovgivning og har som mål at samfunnet skal dominere over det statlige. Det er disse grupperingene som oftest går inn under den samlede betegnelsen islamister. Mange tror feilaktig at islamistgruppene er den eneste opposisjonen i Midtøsten. Sannheten er heller at de er bare en del av et mangfold av ulike interessegrupperinger. På den andre siden har vi de som fremhever de forskjellige interessefeltene som kjennetegner det sivile samfunn og at staten her spiller en rolle som brobygger og lovgiver. Staten ivaretar rettighetene til individene innad i det sivile samfunn. Begge disse retningene har oppstått i et miljø hvor den autoritære stat regjerer og hvor det er stor sosial ulikhet i befolkningen. La oss kalle disse to retningene for det islamistiske og liberale synspunkt videre i oppgaven. Disse retningene har som oftest ulike svar på hvordan de problemene landene står ovenfor bør løses. Selv om det virker som om disse to retningene står steilt mot hverandre så er det individer i begge leirer som forsøker å samarbeide og skape en mer enhetlig front mot den autoritære staten som de som oftest er en del av. Et glimrende eksempel på samarbeid som vi snakker om her er jo revolusjonen i Iran i 1979. Her ble det samarbeidet på tvers av politisk og religiøs tilhørighet for å styrte det autoritære styresettet til Shahan.

²⁰ Oxfhorn, 1995 s: 5

Den politiske situasjonen i den arabiske verden har som oftest vært preget av at en sterk leder har jobbet for å samle folket til en politisk ideologi eller retning. I mange tilfeller har dette vært et likhets og solidaritetsprosjekt og fulgt en sosialistisk profil. Ledende eksempler her er Nasser og Shah Muhammed Reza sine forsøk på å skape politiske parti for å gi et inntrykk av politisk deltagelse og demokrati. Disse eksemplene slo feil og paradoksalt nok har dette faktisk ført til en enda større splittelse innad i statene med sekteriske og religiøse grupper som konkurrerer om makten uten noen ideologi til å skape samling²¹. For å gjøre det kort så kan vi si at den autoritære staten og det sekteriske splittelsen går hånd i hånd i mange land i den arabiske verden. Raymond A. Hinnenbusch generaliserer autoritære populistiske regimer i den arabiske verden med dette utsagnet: *While they exercise their power through the military and bureaucracy, they lack a stable social base in a dominant class (aristocracy or bourgeoisie) and , therefore, substitute the use of primordial (kinship, ethnic, regional) and patronage to assure elite solidarity and the deployment of Leninist party organization and corporatist association to incorporate a popular constituency*²².

Det er her begrepet det sivile samfunn kommer inn i bildet. I vestlig tankegang så forbinder vi dette begrepet med demokrati, utvikling og fredelig styring nasjonalt og regionalt. Selv om det er mange måter å definere dette begrepet på så hersker det likevel ikke noen tvil om at alle definisjoner dreier seg om å maksimere deltagelse fra det ikke statlige området. I institusjonalisert form kan man si at det sivile samfunn består av ikke statlige aktører slik som NGOer, handelsorganisasjoner og andre interessegrupper. Som vi var inne på tidligere i den historiske oversikten så har vi sett at det sivile samfunnet har utviklet seg side om side med den moderne nasjonalstaten i vesten. Det er en oppfatning at maktforhold og innflytelse mellom staten og det sivile samfunn ofte skal være likt. Denne oppfatningen er misvisende siden det ikke er påvist at en sterk stat skaper et svakt sivilt samfunn og omvendt. Et glimrende eksempel på dette er jo land i den vestlige verden der både det sivile samfunnet og staten er sterke. Sammenkoblingen mellom det sivile samfunn og demokratisering bør være åpenbar. Demokrati er jo regler og byråkrati som myndighetene bruker for å styre ulike grupper og / eller interesser. Det er blitt hevdet at det sivile samfunn er den optimale kanalen for deltagelsen i det moderne demokrati²³. I tillegg til å dreie seg om organisasjoner og virksomheter dreier det sivile samfunn seg også om toleranse og vilje til å samarbeide på tvers

²¹ Augustus Richard Norton, *Civil society in the Middle East*, 1995 1.Bind s; 6

²² Raymond Hinnebusch, Norton, 1995 s: 239

²³ Saad Eddin Ibrahim, Norton, 1995 s: 29

av meninger og politisk tilhørighet. Uten denne viljen er det sivile samfunn bare en samling av konkurrerende grupper og individer. Denne viljen til toleranse, og å akseptere at all virkelighetsforståelse er subjektiv og at det ikke finnes noen absolutt sannhet for alle, er helt essensiell for å hele tatt få det sivile samfunnet til å fungere innenfor statens rammer.

Vi har altså slått fast at for å sikre en stabil utvikling for demokratiet må det også sikres en stabil utvikling for det sivile samfunnet. Når det kommer til situasjonen i den muslimske verden og da spesielt i den arabiske verden, er kritikken stor mot utviklingen av det sivile samfunnet. Beskrivelser av det sivile samfunn i Midtøsten har vært stort sett negative. Karakteristikk slik som underutviklet, fiendelig, korrupt eller rett og slett fraværende. Likevel er dette et veldig forenklet bilde av utviklingen av det sivile samfunnet i den arabiske verden. Saad Eddin Ibrahim som har gjort undersøkelse om organisasjonsvirksomhet i den arabiske verden hevder at det har vært en formidabel vekst i antall organisasjoner fra midten av 1960 årene til de sene 1980 årene²⁴. I denne perioden vokste antallet av registrerte organisasjoner i Midtøsten fra 20000 til 70000 selv om bare en liten del av disse kan sies å være 100 % aktive. Han fremhever videre at noe av det mest interessante i oppblomstringen av det sivile samfunnet i den arabiske verden er fremveksten av politiske partier. Vi kan for eksempel nevne her at i dette tidsrommet oppstod det 46 parti i Algerie, 43 i Jemen, 23 i Jordan, 19 i Marokko, 13 i Egypt, 11 i Tunisia og 6 i Mauritania.

Dette er eksempler på initiativ som kommer utenfra den statlige sfæren. Spørsmålet vi da kan stille er om det sivile samfunn i den arabiske verden likevel kan defineres som et aktivt deltagende system ved siden av staten, eller om det blir kontrollert av staten? Tidligere fremhevet vi at mange forfattere var negativt innstilt mot utviklingen til det sivile samfunnet i Midtøsten. Representative blant disse forfatterne er de som kalles for orientalistene der det vanlige argumentet er at det er fraværet av det sivile samfunn som forårsaker despotiske og autoritære styresett. Det hersker også stor skepsis blant forskere omkring påstanden om at et fritt og selvstendig sivilt samfunn snart vil oppstå²⁵. Argumentet de bruker mot påstanden om at et fritt sivilt samfunn snart vil oppstå er at økonomien i landene er statisk og lite åpen for forandring nedenfra i tillegg til at de populistiske islamistiske bevegelsene er lite tolerante og inkluderende. Dette gjør at det er mange interessegrupper som ikke blir hørt og inkludert i beslutningsprosesser. Disse faktorene gjør det umulig for et modent og inkluderende sivilt

²⁴ Norton, 1995 s: 9

²⁵ Ibid

samfunn å fungere blir det hevdet. Augustus R. Norton mener på den annen side at det er farlig å definere det sivile samfunn i den arabiske verden som en post- modernistisk nødvendighet eller ut ifra det vestlige idealet om hva det sivile samfunnet bør være. Det handler ikke om å innføre det sivile samfunnet, men å bygge ut de linjene som allerede er der og gjøre det levedyktig for den arabiske verden. Å snakke om et ikkeeksisterende sivilt samfunn, som for eksempel mange orientalistene gjør, er absurd siden det alltid vil være en viss form for sivilt samfunn i enhver statsdannelse²⁶. Det er denne holdningen om at det sivile samfunnet bare er gjennomførbart i vesten som fører oss til et vanlig problem; nemlig å skille mellom idealforestillingen og den virkelige verden. Forskjellen mellom teori og praksis er også innlysende i vesten. Ovenfor nevnte vi at det essensielle for at det sivile samfunnet skulle fungere innenfor rammene av en stat var viljen til toleranse. Ironisk nok er det som oftest de grupperingene i vesten som fremhever verdien av det vestlige demokratiet og toleransen som selv viser liten vilje til å være tolerante.

Likevel er det en viss grad av sannhet i noe av kritikken som blir rettet mot det sivile samfunnet i den arabiske verden. Viljen til toleranse mangler dessverre i store deler av Midtøsten og den arabiske verden. Dette kommer blant annet klart frem hos myndighetene i mange av landene i regionen. Et aktivt og inkluderende liv fra det sivile samfunn blir lagt bånd på av myndighetene gjennom lover og reguleringer. Senere skal vi komme nærmere innpå hva dette har å si for akkurat Egypt sitt tilfelle, og hvordan dette blir/ har blitt gjennomført fra myndighetenes side. Det er altså dette med toleransen ovenfor de mange forskjellige fraksjonene innad i det sivile samfunn som gjør at mange er skeptiske til at et stabilt og varig demokrati kan etableres. En del av grunnene til at mange av de ulike gruppene som springer ut ifra det sivile samfunn er vanskelig å akseptere for de fleste myndigheter i denne del av verden, er at de som oftest fremhever frihet og verdighet for individet. Dette er prinsipper som er universelle og lovfestet av FNs generalforsamling. De gruppene som understreker dette er blant annet forskjellige menneskerettighetsgrupper, feministgrupper og politisk opposisjon²⁷. Det sier seg selv at dette ikke er noe som går godt sammen med et autoritært styrtesett. Myndighetene i de forskjellige land har derfor store problemer når det gjelder deres internasjonale anseelse og hvordan de skal holde på makten i sitt eget land.

²⁶ Norton, 1995 s: 10

²⁷ For en glimrende gjennomgang av de ulike feministgruppene i Egypt anbefales Margot Badran *Feminists, Islam and Nation: Gender and the Making of Modern Egypt*, Princeton 1995.

Resultatet blir ofte en hårfin balansegang mellom disse to. Fra Egypt kan vi nevne et godt eksempel på dette. Her prioriterer myndighetene ulike interessegrupper og private organisasjoner forskjellig. Blant annet så får organisasjoner som driver med økonomisk lobbyvirksomhet operere fritt i tillegg til at de får støtte fra myndighetene for sin virksomhet. Grunnen til dette er jo at disse gruppene tjener myndighetenes interesser og bidrar til å styrke den nasjonale økonomi. I motsatt tilfelle kan vi nevne ulike menneskerettighetsgrupper som blir direkte motarbeidet av myndighetene. Disse eksemplene kommer vi nærmere inn på i kapittel 3.

Vi kommer ikke utenom myndighetenes rolle når det gjelder oppbyggingen det sivile samfunnet i den arabiske verden. Tross det faktum at mye av kritikken som blir rettet mot de autoritære styresmaktene rundt forbi i regionen kan man ikke stikke inn under en stol at en sterk stat er også grunnlaget for det sivile samfunnet. Ikke noen stat – ikke noe sivilt samfunn. Ironisk nok så virker det som om det sivile samfunn har større muligheter for vekst i ”tradisjonelle” statsdannelser. Dette kan illustreres gjennom eksempelet med Yemen. Her har det ikke blitt opprettet et enormt byråkrati og en elite som staten kan støtte seg på, noe som er tilfelle i mange andre land i regionen. I Yemen eksisterer fremdeles mye av den gamle strukturen som eksisterte forut for moderne statsdannelser. Vi snakker her om segregerte stammesamfunn som myndighetene må ta hensyn til når det gjelder utøvelsen av makt. Ovenfor sa vi at uten stat - ikke noe sivilt samfunn, men det er forskjell på statsdannelser og svake stater må heller ikke undervurderes her. Mye av forandringen ”nedenfra” i Yemen kommer nettopp fra at ulike klansamfunn kommer med politiske krav til myndighetene²⁸.

Det sivile samfunnet i Midtøsten og den arabiske verden er i endring. Som vi har sett så kommer ikke staten til å forsvinne. Den er en viktig medfaktor her sammen med stammesamfunn og klaner. Det sivile samfunnet som skapes må ta hensyn til begge disse faktorene. For å gi en oppsummering av situasjonen for det sivile samfunnet i regionen kan vi ta for oss en kort oversikt over noen land som eksempler. Vi begynner med Kuwait:

I Kuwait finner man det mest avanserte sivile samfunnet i hele den arabiske verden. Landet har en relativt fri presse og flere forskjellige kulturelle klubber. Det mest fascinerende er likevel *diwaniyyah*. Dette er en samlingsplass i ledende borgeres hjem hvor man møtes for å

²⁸ Sheila Carapico, *Yemen between civility and civil war* Norton , 1995 s: 293

diskutere aktuelle politiske problemer og spørsmål. Tradisjonelt har det vært menn som har vært deltagerne på disse samlingene, men i den senere tid har det også blitt mer vanlig at kvinner lager sine egne *diwaniyyah*. I perioden som fulgte etter oppløsningen av parlamentet i 1986 var det *diwaniyyah* som fungerte som opposisjonell politisk aktivitet. Siden funksjonen til *diwaniyyah* er kulturelt betinget er det vanskelig for myndighetene å forby det. I beste fall kan myndighetenes agenter rapportere om hva som blir sagt på møtene. Også under Irak krigen i 1990 kunne man se aktiviteter utenfor den offentlige kontrollen til myndighetene. Det beste eksempelet er at mange av innbyggerne gikk sammen og skapte forbund som opererte illegalt blant annet med å skaffe mat til folk. Det har blitt estimert at over 80 % av matdistribusjonen foregikk illegalt og i regi av disse forbundene. Videre etter krigen viste det seg at å ha deltatt aktivt i disse forbundene var et godt politisk springbrett. I parlamentsvalget i 1992 var det 19 av de innvalgte personene som tidligere hadde deltatt i et av disse forbundene²⁹.

I Jordan har monarkiet eksperimentert med det sivile samfunnet siden 1990- tallet. Dette er likevel forbeholdt intensjonen til kongedømmet nemlig å bevare monarkiet. Politiske parti ble ikke lovlig før i 1992. De fleste politiske partier er likevel bare etablert for at det hele skal virke demokratisk. Altså kan det hele synes ut som et skinndemokrati. Det islamistiske partiet er her et stort unntak. Myndighetene gjør også store forsøk på å manipulere det sivile samfunnet i landet gjennom å opprette sine egne interessegrupper. Blant annet kan vi nevne feministgrupper og organisasjoner for menneskerettigheter. Innflytelsen til disse gruppene forsøker myndighetene i landet å motarbeide ved å opprette sine egne feminist og menneskerettighets organisasjoner. Det sier seg selv at de sistnevnte her er talerør for myndighetenes sine synspunkter³⁰.

Det samme kan sies om Tunisia. I dette landet gjennomfører myndighetene systematisk kontroll over det sivile samfunn. De bruker statlig overvåking og finansiering som virkemidler for denne kontrollen. Politiske parti er stort sett statskontrollert og fungerer som en skinnmanøver for demokrati. Igjen er populistiske islamistiske grupper unntaket. Det bekrefter hypotesen om at et autoritært styresett skaper stor grobunn for disse bevegelsene. En annen side av denne saken er at den gir myndighetene unnskyldningen den trenger for å utøve

²⁹ Neil Hicks and Ghanim al- Najjar, *The utility of Tradition: Civil Society in Kuwait*, Norton, 1995 s: 186

³⁰ Laurie Brand, *In the Beginning was the State*, Norton, 1995, s: 148 f.f

strengere og tettere kontroll over all opposisjon og dermed også det sivile samfunnet. Likevel virker ikke situasjonen helt håpløs. Antallet NGOer i landet økte fra 3300 til 5100 i tidsrommet 1988 til 1994³¹. I tillegg er militæret i landet relativt svakt hvis vi sammenligner det med andre land i Midtøsten og det er en stor og godt utdannet middelklasse i landet. Dette er forutsetninger for å skape et mer aktiv og bedre sivilt samfunn i fremtiden.

Det sivile samfunnet i Midtøsten står ovenfor store utfordringer i fremtiden. Ikke minst ovenfor den islamistiske opposisjonen og de autoritære myndighetene i de forskjellige landene i regionen. Det sivile samfunnet må finne en balansegang mellom disse to ytterpunktene for å kunne operere og fungere relativt fritt.

Det sivile samfunn i korporasjonsmodellen

Blant de mange teoriene om det sivile samfunnet, eksisterer det i dag to hovedmodeller som konkurrerer mot hverandre. Disse to går under betegnelsene kontinental eller korporasjonsmodellen og den markedsorienterte liberale modellen³². Vi vil her nedenfor forsøke å skape en kort oversikt over hva disse to modellene innebærer, men hovedfokuset kommer til å være på korporasjonsmodellen.

I den markedsorienterte modellen hersker den tro at markedet og demokrati henger nøye sammen. Som sett ovenfor så hersker det en stor tro på individet og markedskreftene i den liberale modellen av det sivile samfunn. I denne modellen skal og bør ikke staten ha en betydelig rolle, men heller stole på det private initiativ.

Likevel når det gjelder organisasjonsvirksomhet innenfor rammene av en moderne stat så følger de fleste statene en eller annen form for korporasjons virksomhet, også vestlige land. Denne modellen går kort ut på at staten på en eller annen måte kontrollerer eller regulerer interessegrupper og organisasjoner gjennom lovgivning og skattelegging. I andre tilfeller kan staten bidra med økonomisk støtte til organisasjoner som driver med virksomhet i interesse av staten. Vi kan si at dette er en form for ris og ros i regi av staten. Det mest interessante her er at denne modellen viser hvor avhengig mange interessegrupper eller organisasjoner er av staten i mange tilfeller. I hvor stor eller sterk grad enkelte organisasjoner eller

³¹ Norton, 1995 s: 18

³² Oxhorn, 1995 s: 311

interessegrupper er avhengig av staten avhenger naturlig nok om det er en autoritær stat eller en demokratisk stat. Vi kan derfor snakke om forskjellige modeller av korporatisme³³. Senere skal vi se eksempler på at Egypt klart hører inn under en tradisjonell standard modell av korporatisme der staten er veldig aktiv i å dominere private organisasjoner gjennom lovgivning og infiltrasjon av organisasjonene.

For sammenligningens skyld kan vi ta for oss en korporasjonsmodell som er mest aktuell for Europa nemlig noe som blir kalt for neo- korporasjonsmodellen³⁴. I denne modellen har staten en mer indirekte rolle når det gjelder aktiviteten til organisasjoner og interessegrupper. Her innser både staten og organisasjonene at de kan tjene på hverandre. Representanter fra både staten og organisasjonene møtes derfor ved forhandlingsbordet og prøver å finne en middelvei som kan tjene begge interesser. Selv om staten som regel ikke nekter noen å drive sin virksomhet er det ved forhandlingsbordet de kan komme med sine synspunkter og forslag til hvordan virksomheten til den aktuelle organisasjonen skal utarte seg og eventuell gi ros gjennom økonomisk støtte. For organisasjonene er det derfor viktig at de ikke glemmer medlemmenes interesser og heller blir mer avhengig av statens interesser.

Vi har nå sett hvordan teorien bak korporasjonsmodellen fungerer og vi skal se nærmere på hvordan man kan legge den til grunn i kapittel 3 der vi går mer i dybden på situasjonen i Egypt.

NGOer og deres rolle i det internasjonale samfunn

Hvordan skal man definere NGOer? Istedenfor å bare ta for oss en smal definisjon på hva som ligger i begrepet NGO vil vi her i dette avsnittet gå mer inn på hva NGOer er, hvordan de har utviklet seg og hva arbeidet deres egentlig består i. Det er viktig å understreke her at dette avsnittet tar for seg teori og praksis på hva NGOer er på en generell verdensbasis. Vi kommer til å gå mer spesifikt inn på de internasjonale NGOenes rolle i Egypt i kapittel 4.

Når man forsøker å definere NGOer støter man straks på problemer. I denne oppgaven kommer vi til å bruke den internasjonale forkortelsen for *non governmental organizations* som er NGO. Selve begrepet NGO er formulert negativt ved at det forklarer heller hva det ikke er enn hva det er. Det sier at det ikke er en statlig organisasjon og eksisterer som en motpol til statlige organisasjoner. Dette kan også medføre en negativ beskrivelse av staten der

³³ Abdelrahman, 2004, s:37

³⁴ IBID

betegnelsen NGO blir tolket utelukkende som en positiv opposisjon til staten. Dette synet henger nøye sammen med den rådende neo-liberalistiske diskursen som regjerer i internasjonal bistandspolitik, noe som vi kommer tilbake til senere i dette kapittelet. Videre kan vi se at det eksisterer en del definisjoner på hva NGO er. Den mest allmenne definisjonen på NGO er at det er en organisasjon som ikke er en del av myndighetene i det aktuelle landet. Det er viktig å skille mellom ulike typer NGOer. Vi kan skille mellom organisasjoner som er til for å skape økonomisk profitt og organisasjoner som ikke gjør det. Interessefeltet til NGOer varierer i alt fra miljøorganisasjoner, menneskerettighetsgrupper og velferdsorganisasjoner. Begrepet NGO er skapt av FN og eksisterer nå som den mest vanlige og brukte beskrivelsen på en myriade av organisasjoner. Som man ser så kan man si at dette er en beskrivelse som omfatter alle ikke statlige organisasjoner og derfor er en veldig vag beskrivelse.

I mange akademiske arbeider og økonomiske studier har det i den senere tid blitt gjort forsøk på å spesifisere begrepet NGOer, innenfor velferd og utvikling, tydeligere. Her kan man nevne eksempler slik som PVO (*private voluntary organizations*), CDA (*community development associations*). I tillegg kan det kategoriseres i vestlige og ikke vestlige NGOer, også ofte kalt for nordlige og sørlige NGOer. De nordlige, eller vestlige, blir ofte beskrevet som de internasjonale NGOene mens de sørlige blir beskrevet som de nordliges samarbeidspartnerer i det landet de operer i³⁵. Dette er selvfølgelig en veldig forenkling av hele bildet. Det eksisterer for eksempel mange islamske donor NGOer, som ikke har sitt utspring i vesten, og opererer internasjonalt. Selv om det har blitt gjort mange forsøk på å kategorisere begrepet NGO er det et faktum at innad i FN og de forskjellige donorene, som bidrar med enorme summer til de forskjellige organisasjonene, er det ikke en klar og felles terminologi når det gjelder NGOer³⁶. Heller ikke eksisterer det en felles terminologi i de forskjellige akademiske og politiske miljøene. Dette er uheldig fordi det skaper ofte en uoversiktlig forskning og politikk rettet mot NGOer sine aktiviteter. Det er den samme situasjonen som gjelder begrepet det sivile samfunn.

De tre siste tiårene har antallet NGOer i verden økt dramatisk sammenlignet med tidligere. I tillegg til dette har også oppgavene og arbeidsmetodene forandret seg. Hva har skjedd og når det skjedde er noe vi skal gå nærmere inn på her. Når tid skal man begynne? Hva er

³⁵ Terje Tvedt, *Angels of Mercy or Development Diplomats?*, 1998 s:32

³⁶ Terje Tvedt, *Angels of Mercy or Development Diplomats?*, 1998 s:24

begynnelsen på historien til NGOer? Som begrep er NGO relativt nytt, men likevel kan man si at virksomheten nesten alltid har eksistert, som en del av det sivile samfunnet. Over hele verden, i alle statsdannelser, har det eksistert en form for aktivitet ved siden av statlige organer for å løse nødvendighet og samfunnsmessige problemer slik som for eksempel fattigdom, sult, naturkatastrofer eller økonomiske problemer osv. De ansvarlige for slik aktivitet har tradisjonelt vært individer i maktposisjon med økonomiske midler til rådighet og/eller religiøse bevegelser. I Egypt for eksempel kan man se på at sufi ordener og landsbyråd har tatt på seg ansvaret for veldedighetsarbeid utenfor statens kontroll eller at det ikke ble regnet inn under statens ansvarsområde. I Europa kan man for eksempel se at håndverkerlaug oppstod i de store byene utenfor myndighetenes kontroll og at disse laugene etter hvert ble en maktfaktor og aktive i å representere sine medlemmers interesser.

Moderne NGOer som har velferdsarbeid som sitt hovedmål, kan man si oppstod i begynnelsen av forrige århundre. Abdelrahman deler opp historien til moderne NGOer inn i tre tidsepoker³⁷: fra 1920 – 1950, fra slutten av 1950 årene til midten av 1970 årene og den neo- liberale alderen. I den siste skjer det drastiske endringer i arbeidsforholdene til vestlige NGOer noe som også fører til endringer for mange ikke vestlige NGOer også.

Tidsperioden 1920 til 1950 kjennetegnes av at vestlige NGOer gikk over fra å operere på nasjonalt nivå til et mer globalt nivå. Disse organisasjonene vokste ut som private tiltak som følge av ødeleggelsen og nøden som herjet Europa og verden etter 2. verdenskrig.

Organisasjonene som kan nevnes her er CARE, den internasjonale avdelingen til Røde Kors og Oxfam som ble stiftet rett etter 2. verdenskrig for å hjelpe ofre og bygge opp igjen Europa etter herjingene. De fleste av veldedighetsorganisasjonene som ble stiftet i vesten på denne tiden var sterkt religiøst inspirert av kristendommen gjennom forskjellige misjonærgrupper og kirker³⁸. Etter hvert tok også de nasjonale myndighetene i vesten et sterkere grep om velferdsarbeidet og da ble de private velferdsorganisasjonene et nyttig virkemiddel. For eksempel kan vi se på USA der Truman knyttet private veldedighetsorganisasjoner tettere opp mot myndighetenes rolle i velferdsarbeidet i Europa³⁹. Blant annet ble det dannet en ministerpost som skulle ta seg av og pleie forbindelsene med NGOene. Samarbeidet tjente staten USA sin interesse ved at det ble bygget opp et

³⁷ Abdelrahman, 2004 s: 46

³⁸ IBID

³⁹ Terje Tvedt, *Angels of Mercy or Development Diplomats?*, 1998 s: 48

handelsmarked i Europa og samtidig tjente det NGOenes interesser ved at de fikk ekstra støtte til sitt arbeid. Dette samarbeidet fortsatte også i etterkrigstiden. Det var også i løpet av denne tiden at den moderne NGO oppstod i den tredje verden.

Tar vi for oss den neste epoken i NGOenes historie, fra midten av 1950 årene og frem til midten av 1970 årene, ser vi en økende vekst i antallet organisasjoner og økt interesse og støtte fra myndighetenes side i arbeidet til NGOene. Ovenfor nevnte vi eksempelet med USA og at dette samarbeidet mellom myndighet og NGOer fortsatte etter 1950-årene og utover. Hovedargumentet til regjeringen og kongressen var at ved å støtte private veldedighetsorganisasjoner i deres arbeid omgikk man korrupte regimer og kunne få hjelpen frem til de trengende. I tillegg ble det hevdet at dette ville føre til større fokus på velferdsarbeid og USA sin rolle i verden⁴⁰. Dette kunne også bli brukt som et maktmiddel mot Sovjet under den kalde krigen. NGOene aksepterte sin rolle som en del av den kalde krigens maktpolitikk.

Økt samarbeid med NGOene ble også snart praksis hos myndigheter i de fleste vestlige land⁴¹. Det ble opprettet finansielle kanaler mellom myndighetene i vesten og NGOene der de fikk fast økonomisk støtte for sitt arbeid. De myndighetene som var først ute med dette i Europa var de som var dominert av kristen demokratiske partier i Tyskland og Nederland. Etter hvert som antallet NGOer vokste begynte de også å gjøre seg gjeldene i landene i den tredje verden. Enorme summer og mye teknologi ble overført fra nord til sør gjennom ”kanalene” som NGOene var. Tanken bak dette var at de vestlige organisasjonene skulle brukes til å ”modernisere” landene i den tredje verden. Det viste seg likevel at i de landene der NGOenes aktivitet var høyest ble det likevel ikke mindre fattigdom eller mindre korrupte regjeringer.

Det ble etter hvert rettet sterk kritikk mot hele ”moderniserings” teorien til de vestlige landene. Argumentene som ble brukt mot denne teorien var at de forskjellige landene, og sørlige NGOer som stod i nært samarbeid med de vestlige NGOene, ble avhengig av vesten uten å kunne klare seg selv uten denne hjelpen. I tillegg ble det rettet kritikk mot vestlige myndigheter med at det var ansvarsfraskrivelse å bare kanalisere økonomisk bistand gjennom NGOene og dermed bruke det som en ”universalløsning”. Mye av denne kritikken kom fra NGOene selv og det førte til endringer i arbeidsforholdene deres. Forandringen som skjedde

⁴⁰ IBID

⁴¹ Tvedt, 1998 s; 49

på slutten av 70 tallet og som har holdt seg frem til i dag var drastisk. Ikke bare endret arbeidsmetodene seg, men antallet organisasjoner økte også sammen med den vestlige støtten. Denne perioden kaller Abdelrahman for den neo- liberale alderen til NGOene⁴².

Tidsperioden i den neo- liberale tidsperioden går fra siste halvdel av 1970 årene og fremover. Perioden kjennetegnes av økt antall NGOer sammen med økt økonomisk støtte til organisasjonene. Det har blitt hevdet at en av grunnene til den dramatiske veksten i antall organisasjoner skyldes en intern konkurranse mellom organisasjonene om hvem som er best skikket til å motta økonomisk støtte. Den økonomiske støtten får organisasjonene fra andre organisasjoner, og da kan man nevne spesielt Verdensbanken og det internasjonale pengefondet IMF som også kan beskrives som NGOer. Verdensbanken har vært en av de ivrigste forkjemperne for den neo- liberale synet som kjennetegner bistandspolitikken på 1980 tallet. Det neo- liberale synspunktet er tett knyttet opp til den angloamerikanske statsvitenskapen. Her blir det fremhevet at et velfungerende marked er en nødvendighet for at et demokratisk system skal kunne utvikle seg. Derfor går den økonomiske liberalismen og demokratiseringsprosessen hånd i hånd⁴³. Etter at Sovjetunionen falt har dette synet fått et oppsving de siste ti årene. ”Tilbaketrekingen av staten” ble nesten et slagord for tilhengerne av dette synet⁴⁴. Innenfor dette perspektivet ble NGOene sett på som et viktig virkemiddel for en alternativ modell ved siden av den direkte statlige støtten. Nå skulle bistanden gå til det sivile samfunnet istedenfor staten som vi var inne på tidligere. Sammen med markedsmekanismer og økt fokus på det private initiativ skulle det sivile samfunn sørge for en styrking av demokratiet i de aktuelle landene. De internasjonale NGOene ble nå sett på som agenter som kunne brukes til en demokratisk utvikling like mye som de ble sett på som velferdsorganisasjoner. NGOene gikk inn på denne tanken, og i dag har de fleste NGOene som mål at de skal støtte og styrke det sivile samfunnet⁴⁵. I de fleste dokumenter som omhandler NGOer i dag blir oppbyggingen av det sivile samfunnet omtalt som en styrking av menneskerettigheter, privatisering, desentralisering, reform av den offentlige sektoren og økt sysselsetting⁴⁶. Alle disse beskrivelsene blir sett på som noe utelukkende positive verdier og ideer. Dette er også sterkt inspirert av de vestlige ”verdier” som vokste frem på 1980-tallet, spesielt under Thatcher og Reagan sine perioder.

⁴² Abdelrahman, 2004 s: 49

⁴³ Peter Burnell, Peter Calvert, *Civil Society in Democratization*, 2004, s: 73

⁴⁴ Tvedt, 1998 s: 167

⁴⁵ Tvedt, 1998 s: 169

⁴⁶ Ibid

Som vi var inne på tidligere så økte samarbeidet mellom de internasjonale NGOene og Verdensbanken og IMF. Endringene i arbeidsforholdene til NGOene førte til at den økonomiske støtten fra IMF ble mangedoblet. Praksisen til Verdensbanken er nettopp dette at de kanalisere midler til private organisasjoner ved å gå forbi staten i det aktuelle landet. Formålet er å redusere fattigdom, øke levestandarden og styrke det sivile samfunnet. En viktig tilleggsfaktor til dette er jo at de aktuelle landene blir tettere bundet opp til det globale markedet. Noe som igjen kan sies å være i verdensbanken sin interesse. NGOene kan her sies å være agenter for disse store institusjonene der de er med på å minske den statlige innflytelsen over økonomien. Av antallet prosjekter som Verdensbanken støttet i Afrika var 44 implementert i lokale og internasjonale NGOer. Dette utgjorde også 55 % av samlede lån til kontinentet. Til sammenligning kan vi se at Verdensbanken investerte i bare 7 prosjekter mellom 1973 og 1987⁴⁷. Samarbeidet er altså økende og bidrar til å øke det globale markedet etter Verdensbanken og IMF sine visjoner.

Samtidig kjennetegnes denne tidsperioden av at de vestlige NGOene får en økende selvstendighet i forhold til sine myndigheter. En av årsakene til dette er at gjeldende oppfatning er at statlig sentrert bistand har slått feil⁴⁸. NGOene kommer her inn i bildet som en erstatning til staten snarere enn statens forlengede arm når det gjelder bistandsarbeid. I statsdannelsesprosessen til nylig "frigjorte" land i den tredje verden var det sentral planlegging og vestlig importstøtte som det stort sett ble satset på før 1980 årene. Med fremveksten av den neolibérale tankegangen fra siste halvdel av 1970 tallet ble denne praksisen forkastet. De neolibérale, som samlet seg inn under det som senere kom til å bli kjent som Washington konsensusen, hevdet at det frie markedet og det å minske statens rolle var et bedre alternativ til utvikling av land i den tredje verden. Dette resulterte i endringer i arbeidsforholdene til vestlige NGOer ved at de ikke skulle sørge for direkte hjelp, men mer indirekte hjelp til lokale organisasjoner⁴⁹. I tillegg resulterte det i økt økonomisk støtte og en massiv økning i antall organisasjoner, som nevnt ovenfor. Denne politikken førte likevel med seg problemer i forhold til tidligere politikk. For eksempel var det rådende synet før den neolibérale epoken at bistanden også skulle bidra til å styrke nasjonalstatsdannelsen i den tredje verden. Ved å styrke NGOenes selvstendige rolle istedenfor at deres arbeid skulle foregå

⁴⁷ Abdelrahman, 2004 s: 57

⁴⁸ IBID

⁴⁹ Dette eksempelet kommer vi til å bygge mer ut i kapittel 4 med eksempler fra NGOer i Egypt.

innenfor rammene av staten bidrog denne politikken til det motsatte. Altså bidrar denne politikken til å gjøre NGOenes arbeid snarere som et alternativ til staten istedenfor å styrke den blir det hevdet. Denne påstanden stemmer likevel ikke alltid med virkeligheten siden mange av NGOene samarbeider tett med myndighetene i de forskjellige land.

Den økte økonomiske bistanden som blir kanalisert til land i den tredje verden, gjennom NGOene som kanaler for dette bidrar også landene til å bli veldig avhengig av denne støtten. Som vi kommer til å gå inn på i neste kapittel, i tilfelle med Egypt, kan dette også redusere den demokratiske utviklingen. Egypt med sitt autoritære styresett blir så avhengig av den utenlandske støtten at de ikke trenger ta hensyn til interne aktører og inkludere dem i nasjonale beslutningsprosesser.

Oppsummering

I dette kapitlet har vi tatt for oss diskusjonen rundt det sivile samfunnet. Vi har sett på både den historiske utviklingen av debatten og hva som kjennetegner de forskjellige ytterpunktene fra det marxistiske synet til det liberale synet i debatten omkring begrepet. Vi har også tatt for oss en generell oversikt på hvordan det sivile samfunnet fungerer i forskjellige land i Midtøsten. Videre så vi hvordan teorien til korporasjonsmodellen fungerte i forholdet mellom organisasjoner og stat før vi til slutt forsøkte å skape en oversikt, både historisk og begrepsmessig, over NGOer på et globalt nivå. Vi har også sett hvordan NGOene har gått fra å være velferdsorganisasjoner til å bli tettere knyttet opp til det globale handelsmarkedet ved økt samarbeid med Verdensbanken og IMF.

Bakgrunnen for dette kapitlet var å rydde opp i begrepsbruken og diskusjonen rundt begrepene det sivile samfunn og NGOer samtidig som vi lager et verktøy som skal passe inn i de senere kapitlene. Som vi har sett ovenfor er det ikke lett å skape en klar oversikt siden det eksisterer så mange synspunkter om både NGOer og det sivile samfunn. Dette gjelder alle vitenskapelig arbeider som blir gjort på feltet og er et stort problem i den akademiske verden.

Kapittel 3. NGOer i Egypt før og nå

Innledning

Dette kapitlet tar sikte på å behandle situasjonen for lokale egyptiske NGOer i landet og gi en generell oversikt over hvilken type grupper og organisasjoner som virker i landet. Det vil også bli gjort et forsøk på å beskrive myndighetenes rolle i tilretteleggingen av private organisasjonsvirksomheter og reguleringer av dette. En annen faktor som vi vil forsøke å belyse her er Egypt sitt inntok i det globale markedet, under Sadat og Mubarak, og hvordan dette påvirket organisasjonsvirksomheten i Egypt. Tidsperioden min vil, som jeg sa i innledningen, dreie seg om perioden 1952 og frem til i dag. Vi kommer likevel til å ta for oss tiden før 1952 for å få frem en mer helhetlig oversikt over utviklingen av forholdet stat og sivil samfunn i Egypt.

Historisk oversikt:

Egypt har hatt et vidt spekter av frivillige organisasjoner opp gjennom tidene. Lokale landsbyråd og religiøse bevegelser, som for eksempel sufi ordener, er eksempler på dette. På begynnelsen av det 19. århundret gjorde Mohammed Ali et forsøk på å avskaffe disse organisasjonene og bevegelsene med det formål å sentralisere makten hos myndighetene. Dette lyktes bare delvis, sett fra myndighetenes side, og sufi ordener har organisert aktivitet utenfor den statlige sfæren den dag i dag.

NGOer og private velferdstiltak, i den moderne betydning av begrepet, begynte å blomstre opp på midten av 1800 tallet som følge av den sterke representasjonen av etniske minoriteter i landet. Den første private moderne velferdsorganisasjonen som ble stiftet var det greske veldedighetsforbund (1821), med hovedfokus på materiell støtte til de fattige, og å skaffe hjem og utdanning for de foreldreløse og handikappede. Ikke før 40 år senere ble den første egyptiske private velferdsorganisasjonen stiftet⁵⁰. Saad Eddin Ibrahim fremhever tre faktorer på denne tiden som bidro til utviklingen av det moderne sivile samfunn i Egypt. For det første at det fantes mange utenlandske minoritetsgrupper i landet, hovedsakelig engelske, franske, italienske, greske og armenske grupper. Som utlendinger i et fremmed land søkte de

⁵⁰ Saad Eddin Ibrahim, *An Assessment of Grass Roots Participation in the Development of Egypt*, Egypt 1996, s: 37

beskyttelse ved å skape sitt eget sivile samfunn i Egypt. Dette er stiftelsen av det greske veldedighetsforbund et godt eksempel på.

Den andre faktoren som spilte inn her var kristne misjonærer fra vest Europa, både protestantiske og katolske grupper. Aktiviteten til disse var ofte sentrert rundt veldedighetsarbeid som for eksempel stifte skoler og helsestasjoner, i tillegg til at de hadde et klart fokus på misjonsvirksomhet. Dette provoserte i sin tur igjen andre religiøse grupper i landet til å sette opp sine egne sivile organisasjoner slik som det islamske(1896) og koptiske (1891) veldedighetsforbund.

Den tredje faktoren var den egyptiske elitens forsøk på å skape en felles nasjonal identitet. Derfor fant man ofte folk fra øvre middelklasse og aristokratiet (inkludert medlemmer av den kongelige familie) i spissen for disse aktivitetene. At eliten engasjerte seg i velferdsarbeid var likevel ikke et nytt fenomen ifølge Ibrahim⁵¹. Det egyptiske samfunn hadde alltid vært preget av et patron/klient forhold mellom de rike og de fattige, og at dette er vel implementert i den islamske tradisjonen. Disse etniske og religiøse organisasjonene dekket stort sett bare veldedighetsarbeid, men det oppstod også private organisasjoner med fokus på det vitenskapelige og kulturelle. Eksempler på slike organisasjoner kan være Det egyptiske institutt (1859) og Det geografiske forbund (1875)⁵². Organisasjonene her ble stiftet av egyptiske intellektuelle som hadde tilbrakt tid i Europa, enten gjennom jobb eller studier. Impulsene de tok med seg derifra gjorde at de dannet og organiserte organisasjonene langs europeiske linjer og ikke på samme måten som forbundene som eksisterte før Mohammed Ali⁵³.

Dette er omtrent de samme årsakene til at dannelsen av moderne NGOer oppstod, som Morroe Berger trekker frem. Han trekker frem spesielt 3 viktige faktorer her; 1- svekkelsen av kolonialismen etter1945, 2- følelsen blant muslimer at de måtte motarbeide de vestlige maktene som hadde kommet veldig nær ved å ødelegge verden, 3- levestandarden blant folk i Egypt fikk en dramatisk nedgang etter 2.verdenskrig og følelsen av frustrasjon blant folk over manglende tiltak fra myndighetenes side for å løse problemet⁵⁴.

⁵¹ Ibrahim, 1996:35

⁵² Abdelrahman, 2004s:123

⁵³ Abdelrahman, 2004 s:124

⁵⁴ Morroe Berger: *Islam in Egypt today* 1970, s:93- basert på resultater fra Heyworth Dunne: *Religious and political Trends in modern Egypt* 1950

Vi går tilbake og ser litt videre på den historiske utviklingen av den moderne organisasjonsvirksomheten i Egypt, og da på den politiske virksomheten. I kjølvannet av den nasjonale reisningen mot britene i 1882 og revolusjonen i 1919 ble det dannet et grunnlag for at flere politiske organisasjoner ble stiftet⁵⁵. Her finner vi organisasjoner med utelukkende fokus på det nasjonale og organisasjoner med et religiøst (islamistisk) retning. Blant de mange organisasjonene innenfor disse kategoriene kan vi trekke frem de to viktigste; Den Islamske ungdomsorganisasjonen (stiftet i 1927) og Det muslimske brorskapet(1928). Sistnevnte hadde, og har fremdeles, som fokus å gradvis endre samfunnet langs mer religiøse linjer, og dermed oppnå politisk makt. Organisasjonen hadde et klart tosidig preg. På den ene siden hadde de et klart mål om å hjelpe de vanskelig stilte i samfunnet mens de samtidig på den andre siden markerte seg med en klar politisk profil, som oftest i opposisjon til styresmaktene. Dette førte etter hvert til konfrontasjoner med styresmaktene, i likhet med de fleste politiske organisasjonene i Egypt. Dette kommer vi til å se nærmere på senere. Den politiske profilen hadde både et nasjonalt og et internasjonalt preg. Eksempler på dette er brorskapets kritikk av grunnloven fra 1923 og Yaffa konferansen i Palestina i 1928 der de advarte hele den islamske verden mot den utenlandske trusselen som de vestlige misjonærene representerte samtidig som de markerte seg som sterke støttespillere for Palestina⁵⁶. Denne unike kombinasjonen av sosial velferd og en klar politisk profil gjorde at brorskapet fikk et stort vekstgrunnlag i den arabiske verden. Det oppstod bransjer av denne organisasjonen i land som Irak, Syria, Palestina og Sudan. Disse bransjene var organisert etter samme linjer som brorskapet i Egypt, noe som hadde vist seg svært vellukka⁵⁷. Det kan også være interessant å trekke inn at det ble stiftet en feministisk bevegelse av kvinneaktivisten Huda Sharawi i 1924; nemlig den egyptiske kvinne unionen. Denne bevegelsen fokuserte naturligvis på kvinnes rettigheter i Egypt. Lik rett til utdanning og reform av ekteskapslovgivningen var de to viktigste sakene på dette området. I tillegg til dette var bevegelsen sterkt nasjonalistisk og fremhevet at Egypt burde bli totalt uavhengig fra England, som da hadde et indirekte styre av Egypt⁵⁸.

⁵⁵ Berger, 1970, s:91

⁵⁶ Abdelrahman, 2004, s:125

⁵⁷ For videre lesning av det muslimske brorskapet i Egypt anbefales Richard P. Mitchell, *the society of the Muslim Brothers*, 1969 og Brynjar Lia: *The Society of the Muslim Brothers in Egypt*, 1998

⁵⁸ Badran, 1995

Year	No. Of NGOs	Population in millions	Population in thousands per NGO
1900	65	9.7	149.2
1925	300	14.2	47.3
1960	3 195	26.0	8.1
1976	7 593	38.2	5.3
1985	9 021	39.8	4.4
1990	12 832	54.7	4.3

Kilde: *the Ministry of Social Affairs*

Forholdet mellom private organisasjoner og myndighetene i Egypt gjennom 1900 tallet og frem til kuppet i 1952.

Som vi tidligere gikk inn på så økte antallet NGOer drastisk på begynnelsen av 1900 tallet. Dette skapte et behov for et nærmere samarbeid mellom myndighetene og organisasjonene og i 1938 ble det vedtatt en nasjonal lov som skulle regulere de ulike interessegruppene i landet. Egypt var på denne tiden styrt av Wafd partiet med en vestlig inspirert parlamentarisme. Dette var likevel bare et glansbilde av den reelle politiske situasjonen. Riktignok hadde Egypt oppnådd en viss form for internt selvstyre etter opptøyene i 1919, men det var likevel britene som kontrollerte utenrikspolitikken. Britene var sikret etter en avtale som var inngått med wafd partiet i 1922. I denne avtalen var det britene som hadde ansvaret for å sikre utenlandske interesser i landet. I tillegg hadde de ansvaret for å beskytte Egypt mot utenlandsk aggresjon. I praksis betydde dette at britene hadde et veldig tett konsentrasjon av militære styrker i Egypt⁵⁹. Denne situasjonen kom ikke til å endre seg før etter 1945. Internt hadde Egypt, som sagt, oppnådd en viss form for selvstyre selv om parlamentarismen ikke fungerte i praksis. Den egyptiske kongen hadde vetorett i alle politiske saker som ble behandlet (en rett han brukte flittig). I tillegg hadde befolkningen i Egypt som helhet et dårlig, eller ingen form for forhold til dette politiske systemet. De så på de styrende i landet som korrupte og som bare tjente sine egne interesser og ikke den vanlige borger. Dette synet stemte ofte med virkeligheten. Den politiske situasjonen i Egypt i 1938 var at en politisk elite styrte landet gjennom en skjør parlamentarisme der de måtte en balansegang mellom kongen og britene som også var aktive politiske aktører.

⁵⁹ William L. Cleveland: *A History of the modern Middle East* 2000, s:193

Når vi nå går tilbake til organisasjonsvirksomheten i Egypt, var det i denne politiske konteksten at lov 32 oppstod. Dette var ikke noe nasjonalt forsøk fra myndighetenes side på å kontrollere og styre de forskjellige organisasjonene, men snarere et forsøk på å få oversikt over de forskjellige organisasjonene og hva deres formål var. Ser vi nærmere på lov 17 så ser vi at den, i motsetning til den senere lov 32, ikke legger noe i veien for at private organisasjoner kan stiftes. Den gav heller ikke myndigheten noen rett til å oppløse organisasjonene eller bestemme hvem som skal sitte i styrene i de ulike organisasjonene⁶⁰. På grunn av dette, og med tanke på den senere utviklingen etter kuppet i 1952, har denne tiden blitt kalt for gullalderen for NGOer i Egypt i det meste av litteraturen som beskriver denne perioden. Det kan vi blant annet se hos Ibrahim som mener at de moderne NGOer, som ble dannet fra 1821 av, hadde sort sett en grad av selvstendighet frem til 1956 og at de mistet dette mellom 1956 og 1964⁶¹. Abdelrahman mener likevel at dette er en forenkling av situasjonen, og at det finnes mange bevis på at liberale myndigheter, under det britiske okkupasjonsstyret, gjorde mange fremstøt for å få nasjonal kontroll over de ulike organisasjonene i landet⁶².

Som følge av utviklingen etter lov 17 økte også behovet for et statlig byråkratisk organ som kunne følge opp utførelsen av loven. Derfor ble *the Ministry of social affairs*, stiftet i 1939⁶³. Dette organet ble gitt myndighet til å inspisere budsjett og regnskap og kontrollere om organisasjonen bruker pengene til sine oppgitte formål. De skulle også sende representanter for å kontrollere om valgene på nytt styre i organisasjonene, gikk rett for seg, og kunne oppløse organisasjonene hvis de ikke godtok eller klarte å gjennomføre disse kravene⁶⁴. MOSA ble altså et kontrollerende organ for myndighetene for å overvåke og kontrollere alle private velferdsorganisasjoner i landet. I tillegg skulle de bidra med velferdstiltak selv, men dette siste ble egentlig bare med teorien. I praksis stod\står MOSA egentlig bare for distribueringen av statlig støtte til velferdsorganisasjoner, og skapte\ skaper få om noen velferdstiltak selv.

⁶⁰ Lov 17 er lagt ved i appendikset.

⁶¹ Ibrahim, 1996, s:42

⁶² Abdelrahman, 2004, s:126

⁶³ videre i oppgaven brukes USAIDS forkortelse av departementet: MOSA,

⁶⁴ Berger, 1970, s:94

Forholdet mellom forskjellige private velferdsorganisasjoner og MOSA har ikke alltid vært av det beste, som vi skal komme tilbake til litt senere i oppgaven. Stiftelsen av MOSA og vedtaket om den nye lov 49 i 1945 kan tjene som gode eksempler på at myndighetene prøvde å få en større kontroll over sivile organisasjoner i landet. Denne loven erstattet den tidligere lov 17. Forskjellene mellom de to lovene var ikke de største, men lov 49 var likevel den strengeste versjonen. For eksempel gav lov 49 MOSA (les myndighetene) rett til å godkjenne og ikke godkjenne organisasjoner. Kriteriene på hvem som fikk lov eller ikke til å danne sine egne organisasjoner varierte, men personer som tidligere hadde vært straffedømt fikk ikke lov til å danne NGOer⁶⁵. Loven gav, som i lov 17, MOSA rett til å oppløse organisasjoner hvis de for eksempel ikke godtok inspeksjoner og lignende. Likevel kunne de forskjellige organisasjonene anke beslutningene videre opp til retten og få en rettslig annullering på myndighetenes avgjørelse.

Nassers arabiske sosialisme (1952- 1970): Statens triumf og fullførelsen av korporasjonsmodellen.

De fire offiserers kupp i 1952 førte til store forandringer for private og politiske organisasjoner i Egypt. Vi skal komme inn på hvilken effekt dette hadde på det sivile samfunnet i landet, men først skal vi ta for oss hvilke forandringer dette utgjorde for Egypt i sin helhet.

Det nye regimet som kom til makten i 1952 hadde som mål å transformere Egypt sitt sosiale og økonomiske system til en mer sosialistisk modell. Grunnloven fra 1923 og parlamentet ble avskaffet. Etter at Nasser hadde konsolidert makten satte han i gang en rekke reformer. Den første var en omorganisering av landbruket i landet. Den gamle landbrukseliten med få personer som var i besittelse av mye jord eigendommer ble avskaffet. I stedet tok staten kontroll over dette og omdistribuerte det til mindre enheter og til flere personer. Dette var i begynnelsen et svært populært tiltak i regi av Nasser og styrket tanken om den arabiske sosialistiske modell. Den viktigste grunnen til denne reformen var likevel snarere at staten med dette oppløste maktgrunlaget til det egyptiske aristokratiet og konsoliderte sin makt i landet⁶⁶.

⁶⁵ Abdelrahman, 2004, s:127

⁶⁶ Cleveland, 2000, s: 299

Den andre viktige reformen til Nasser var et stort nasjonaliseringsprogram. Den begynte med at verdensbanken nektet på finansiere byggingen av *Aswan High Dam*. I mangel av økonomiske midler så Nasser seg derfor nødt til å nasjonalisere Suez-kanalen. Dette førte igjen til en væpnet konflikt med England, Frankrike og Israel mot Egypt. Krisen førte til slutt til en fredsavtale i regi av FN med det resultat at hele konflikten ble en politisk triumf for Nasser i den arabiske verden⁶⁷. Han hadde stått opp mot to imperialistiske makter i tillegg til Israel og gått seirende ut av det. Kort etter ble også de fleste franske og britiske banker og firmaer nasjonalisert. Dette førte til at det nye regimet fikk til rådighet mye større økonomiske midler til rådighet enn det tidligere regimer hadde hatt. I 1961 kom den siste av nasjonaliseringsbølgen da staten overtok kontroll over det meste av landets industri, transportbyrå og hoteller.

Nå går vi først tilbake fra den politiske utviklingen i Egypt og til hvilke forandringer som fant sted for private velferds og politiske organisasjoner etter de frie offiserers kupp i 1952. Nasser hadde som mål at revolusjonen skulle omfatte hele samfunnet og ikke bare det øverste politiske toppsjiktet. Herunder kom den dobbelte politikken mot det sivile samfunnet, altså NGOer. På den ene siden skulle de støtte opp om aktiviteten deres mens de på den andre siden skulle få økt kontroll og dirigere aktivitetene til de forskjellige organisasjonene. Denne politikken, med å få NGOer i Egypt til å gjøre myndighetenes arbeid og motsatt, har i det store og hele ført frem, og fortsetter pr. dags dato. Dette har ført til et diffust forhold mellom oppgavene til myndighetene og private organisasjoner, og det er ikke lett å trekke klare linjer om hvem som gjør hva.

De frie offiserer hadde først en inkluderende holdning ovenfor de politiske organisasjoner og partier, men etter de kom til makten endret dette seg. En bra eksempel på dette er igjen forholdet til det muslimske brorskapet i landet. Det nye regimet og brorskapet var i begynnelsen allierte om å gjennomføre kuppet, men brorskapet trakk snart tilbake sin støtte til det nye regime da det ble klart at Nasser likevel ikke ville grunnlegge en islamsk stat. Forholdet mellom brorskapet og Nasser nådde sitt klimaks i 1954 da medlemmer av brorskapet forsøkte å myrde Nasser. Selv om det var ingen beviser på at dette var noe annet enn individuelle handlinger utenfor brorskapets regi, resulterte det likevel i at myndighetene

⁶⁷ Cleveland, 2000 s: 304

knuste organisasjonen. Hovedkvarteret til organisasjonen ble jevnet med jorden, tusenvis av medlemmene ble arrestert og flere av lederne ble henrettet⁶⁸.

Selv om dette eksempel illustrer godt hvordan myndighetene konsoliderte sin makt på bekostning av NGOene i landet er det likevel et enkelt tilfelle. Situasjonen for samtlige private organisasjoner ble forverret etter 1952. Det første steget de frie offiserer tok i retningen mot å nasjonalisere NGOer i landet var å innføre lov 348 i 1956. Denne loven fortsatte utviklingen fra lov 49 noen skritt videre. Blant annet kunne MOSA også her oppløse organisasjonen hvis de nektet eller ikke godtok inspeksjoner, men de kunne også oppløse organisasjonen hvis det var fare for at de truet rikets sikkerhet. I tillegg til dette kunne ikke organisasjonene lenger appellere til domstolen for å få omgjort forslaget, men de måtte appellere direkte til MOSA. Paragraf 27 i loven sier videre at individer som holder på med politisk aktivitet ikke får lov til å danne eller delta i NGOer. Når det gjaldt utenlandsk støtte til organisasjonene gav loven forbud mot dette og sammenslåing av egyptiske utenlandske organisasjoner (Paragraf 21)⁶⁹.

Epoken til Nasser kjennetegnes av at staten får en mye sterkere rolle på bekostning av NGOene i Egypt. Staten organiserte NGOene i landet etter korporasjonsmodellen, som vi var inne på i kapittel 2. Dette vil i praksis si at regimet hadde som mål å lage et regelverk til støtte for NGOene og som skulle hjelpe til med å utvide deres aktiviteter. Samtidig med dette skulle myndighetene få en bedre kontroll over organisasjonenes aktiviteter, ledere og andre medlemmer. Kort fortalt resulterte dette i at staten lyktes i å omskape landets NGOer til en forlengelse av det statlige byråkrati. Utviklingsorganisasjoner er et godt eksempel på dette, og blir ofte i litteraturen omtalt som QUANGOer (*quasi non-governmental organizations*)⁷⁰. Et viktig virkemiddel som staten brukte til i å organisere organisasjonene etter korporasjonsmodellen var lov 32 fra 1964.

Lov 32

Denne loven ble vedtatt i Egypt, som et forsøk fra myndighetenes side, å kontrollere aktiviteten til de forskjellige NGOene i landet. Loven ble vedtatt i 1964 og er faktisk

⁶⁸ John L. Esposito: *Islam and politics* fjerde utgave 1998, s:139

⁶⁹ Begge disse eksemplene er hentet fra Abdelrahman, 2004 s, 129

⁷⁰ Abdelrahman, 2004, s:128

gjeldende også den dag i dag. Helt fra den ble vedtatt har den møtt massiv kritikk, både fra internasjonale NGOer, men også internt i Egypt. I 1999 forsøkte myndighetene i Egypt å imøtekomme denne kritikken ved å legge frem til forslag i parlamentet et nytt lovforslag som skulle omhandle organisasjonsvirksomheten i Egypt⁷¹. Den nye lov 153 ble vedtatt av parlamentet, men ble noen måneder senere annullert av den egyptiske høyesterett som grunnlovsstridig. Skal vi tro den internasjonale kritikken av lov 153 så var likevel ikke forberedelsen fra lov 32 store⁷². I dag som i 1964 er det altså lov 32 som er den gjeldende i Egypt.

Lov 32 deler grovt inn veldedighetsorganisasjoner inn i to grupper:

veldedighetsorganisasjoner som utelukkende får tillatelse til å drive med en type veldedighetsarbeid og utviklingsorganisasjoner som i teorien skal drive med å utvikle lokalsamfunn, men i praksis får lov til å drive med hva de vil. Førstnevnte får som sagt bare lov til å drive med en type aktivitet og samtidig skal disse gruppene som faller inn under den første definisjonen dekke et område på 14 aktiviteter⁷³. Disse områdene gjelder blant annet å drive sykehus, private helseklinikker, skoler og utdanning, besøke innsatte i fengsel osv. Hvis en privat velferdsorganisasjon driver for eksempel en helseklinikk så kan den i tillegg ikke drive med skole og utdanning. Ønsker den å skifte aktivitetsfelt må den søke MOSA om dette, noe som ofte er en lang prosess med usikkert resultat. På den andre siden kan organisasjoner som går under betegnelsen *utviklingsorganisasjoner* stort sett gjøre hva de vil. Det vil si at de kan for eksempel drive et privat sykehus og samtidig organisere vei utbygging og legge til rette for sanitære forhold i et lokalsamfunn. MOSA rettferdiggjør dette ved å vise til et filosofisk skille mellom de to kategoriene. Dette skillet viser til at *utviklingsorganisasjoner* har som mål å utvikle hele lokalsamfunn mens lokale private velferdsorganisasjoner ofte religiøst motiverte for sine aktiviteter og/eller gjør dette utelukkende for velferdsgrunner og ikke for å utvikle et samfunn⁷⁴. Det er heller ikke overraskende, når vi ser på den inndelingen av organisasjonene som myndighetene her har gjort, at det er organisasjoner som går under betegnelsen utvikling som får mest støtte fra myndighetene. Det er også tilfelle at det er mange pensjonerte eller tidligere ansatte i MOSA som er leder eller styremedlem i disse organisasjonene fotnote her A.. Av de seks distriktene i Alexandria området har alle

⁷¹ <http://www.ngolaw.org.eg/compare.htm>

⁷² <http://hrw.org/english/docs/1999/05/27/egypt906.htm>

⁷³ Denis J. Sullivan, *Private Voluntary Organizations in Egypt*, 1994 s:19

⁷⁴ Et intervju av en USAID representant, 1990. Intervjuet er hentet fra Sullivan, 1994 s.19

utviklingsorganisasjonene en tidligere MOSA ansatt som president.⁷⁵ Dette er likevel ikke alt. Lov 32 (se ovenfor) gir myndighetene rett til å gå inn å oppløse ett styre som de ikke føler kan utføre oppgaven de er pålagt godt nok. Organisasjonene må også sende inn søknad om nominasjonskandidater som myndighetene på sin side har all rett til å erstatte med sine egne kandidater⁷⁶. I motsatt tilfelle er det vanskeligere for en privat veldedighetsorganisasjon å få støtte fra myndighetene til sine prosjekter. Organisasjonene som ofte faller inn under den siste kategorien er religiøse organisasjoner. Dette er på grunn av at myndighetene har begynt å bli mer forsiktige i forhold til religiøse grupper, inkludert velferdsorganisasjoner med en klar religiøs profil, av frykt for økt innflytelse til disse gruppene i samfunnet. Forholdet mellom disse organisasjonene og myndighetene har vært frem og tilbake mellom åpenlyst fiendelighet til et mer inkluderende og samarbeidsvennlig klima, noe vi skal komme tilbake til litt senere.

Når det gjelder den økonomiske støtten disse organisasjonene får fra myndighetene og utlandet (som oftest søsterorganisasjoner i vesten) utøver myndighetene streng kontroll over hvor mye organisasjonen får og til hvilke formål pengene kan brukes til. Abdelrahman deler myndighetenes kontroll over organisasjonene inn i 3 punkter:

1. Direkte overvåkning av budsjett og regnskap til den aktuelle organisasjonen
2. Myndighetene bestemmer hvem som skal få økonomisk støtte.
3. Kontroll over utenlandsk støtte⁷⁷.

Den utenlandske støtten og hva den har å si skal vi komme tilbake til i neste kapittel mens vi her nå skal komme nærmere inn på de to første punktene.

Som tidligere nevnt utøver MOSA streng kontroll over den økonomiske delen til NGOene. Et årlig budsjett må hvert år bli gjort klar så myndighetene kan kontrollere det. Hvis budsjettet overstiger £E1000⁷⁸ utnevner MOSA en personlig representant som, sammen med generalforsamlingen til den aktuelle organisasjonen, går igjennom budsjettet en gang til før det blir videresendt til MOSA for godkjenning. Videre må NGOen rapportere om hver eneste pengeoverføring som blir gjort en uke i forveien. Private donasjoner og aktiviteter som tar sikte på å samle inn penger eller andre midler til organisasjonen er forbudt ifølge lov 32.

⁷⁵ Sullivan, 1994, s: 20- basert på en undersøkelse gjort i 1990

⁷⁶ Abdelrahman, 2004, s:132 og lov 32 I appendikset.

⁷⁷ Abdelrahman, 2004, s:132

⁷⁸ Valutaen på ett egyptisk pund er litt over verdien til den norske kronen.

Som vi ser her er det ikke lett for en privat organisasjon å være økonomisk uavhengig når myndighetene overstyrer de totalt. I tillegg klager ofte NGOene i Egypt på at den byråkratiske prosessen søknadene deres trenger for å bli behandlet, ofte er veldig langtekkelig. Dette fører i sin tur til at aktivitetene deres blir forsinket eller rett og slett forhindret. Mange organisasjoner ser dette som et våpen fra myndighetenes side, nettopp for å legge hindringer i veien for dem. Utviklingsorganisasjoner på sin side møter ikke slike problemer. Dette er delvis på grunn av at generalforsamlingen her som tidligere nevnt ofte består av tidligere medlemmer av MOSA. Disse representantene har ofte tidligere bekjenskaper i MOSA som de går direkte til istedenfor å ta den lange omveien om den byråkratiske søkeprosessen⁷⁹.

Når det gjelder hjelp og assistanse fra myndighetene til private velferdsorganisasjoner så kan dette være direkte økonomisk støtte, medisinsk materiale eller teknisk assistanse. Når det gjelder økonomisk støtte kan dette variere fra ingenting til tusenvis av dollar. Likevel er det en allmenn oppfatning blant de fleste private velferdsorganisasjoner at den økonomiske støtten, tildelt av MOSA, ikke dekker 1 % av budsjettet til organisasjonen⁸⁰. Videre så blir den medisinske hjelpen gjort tilgjengelig av myndighetene på grunn av at de har fått økonomisk støtte fra USAID som de på sin side videredistribuerer til de private velferdsorganisasjonene (kommer tilbake til dette i kapittel 4). Teknisk assistanse på sin side innebærer at MOSA "ansetter" en sekretær i den aktuelle organisasjonen for å hjelpe den med den daglige driften. Denne sekretæren får full lønn fra MOSA i tillegg til at den private velferdsorganisasjonen må betale ham en tredjedel av lønnen hans selv.

Når vi nå ser videre på punkt 2 ovenfor, hva det innebærer at myndighetene skal bestemme hvem som skal få økonomisk støtte så betyr det i praksis at det er svært få av de mange organisasjonene i Egypt som får dette. For eksempel har myndighetene bestemmelsesrett over et NGO støttefond. Dette støttefondet henter midler fra blant annet en veldedighetsskatt, aksjespekulasjoner og gaver fra private fond. Gevinstene av dette distribuerer myndighetene videre til spesielt utvalgte NGOer som de mener fortjener støtten. Likevel samsvarer ikke denne støtten til antallet NGOer som er i Egypt i dag. For eksempel delte myndighetene ut 7,5 millioner\$ til 4,034 organisasjoner med et totalt antall organisasjoner på 12,832 i 1990/91⁸¹.

⁷⁹ Abdelrahman, 2004, s: 133

⁸⁰ Sullivan, 1994, s: 28

⁸¹ Abdelrahman, 2004, s:133

Dette nummeret har senere blitt mindre og mindre på grunn av den økonomiske krisen landet er inne i⁸².

Sadat og Mubarak: Endring av økonomisk politikk, men ikke styresett (1970- i dag).

Etter Nassers død i 1970 overtok Aswar Sadat som Egypts president, og allerede fra 1971 kunne man se en radikal kursendring i politikken i forhold til den tidligere Nasserismen. Sadat overtok et Egypt som var i en dyp ideologisk og økonomisk krise etter nederlaget mot Israel i 1967⁸³. Mange i den arabiske verden hadde mistet sin tro på den nasseristiske modellen og landet måtte bygge opp militærvæsenet igjen, noe som innebar store økonomiske utgifter. Måten Sadat forsøkte å løse utføret landet hadde havnet i var å etablere diplomatiske forbindelser med Israel og skape et nærmere forhold til USA. I forbindelse med dette gikk han vekk fra den sosialistiske økonomiske modellen til Nasser og åpnet opp for en mer markedsøkonomisk rettet politikk som ble kalt for ”*al- infitah*”.. I denne prosessen mistet Egypt mye av sin tidligere posisjon som den ubestridte lederen i den arabiske verden som det hadde hatt under Nasser frem til krigen i 1967. Fredsprosessen med Israel ble sett på som et svik mot palestinerne i de okkuperte områdene og forsterket den ideologiske krisen som Egypt og den arabiske verden nå var inne i. Den nye økonomiske politikken til Sadat gjorde at utenlandske banker og bedrifter igjen etablerte seg i Egypt, men den bidrog også til at Egypt ble avhengig av utenlandsk bistand⁸⁴.

I begynnelsen av sin presidentperiode gav Sadat tidligere politiske grupper, som under Nasser, hadde vært i opposisjon, et friere spillerom. Dette var også en del av det politiske spillet for å vise vesten at Egypt nå ikke bare gikk mot en økonomisk, men også en politisk liberalisering. Derfor avvirket han det politiske ettparti systemet som hadde vært under Nasser. Dette resulterte blant annet i at wafd partiet ble aktivt igjen i 1977, i tillegg til at han samlet støtte hos populære bevegelser om for eksempel det muslimske brorskapet. Medlemmene av brorskapet ble sluppet ut av fengsel og fikk lov til å drive organisasjonsvirksomhet, selv om de ikke fikk lov til å danne et politisk parti.

⁸² Amani Kandil, *Features of NGO's in the Arab World*, 1994: s, 43

⁸³ Cleveland, 200, s: 363

⁸⁴ Den utenlandske bistanden blir gjennomgått grundigere i kapittel 4.

Selv om det politiske klimaet ble mildere, var det likevel ingen tvil om hvem som satt med makten i landet. Sadat sitt parti NDP *the National Democratic Party* fortsatte å være det største og sterkeste politiske partiet. Andre partier ble som sagt tillatt, men med følgende begrensninger; de måtte ikke være religiøse, representere en samfunnsklasse eller en region. Det var liten forandring i politikken til Sadat frem til 1977. Da begynte han å stramme grepet omkring den politiske opposisjonen. Han iverksatte da en serie av lover, blant annet lovevedtaket ”*aib*”. Det innebar at all kritikk mot regimet ble forbudt og ble karakterisert som uetisk. I tillegg ble det gjennomført manipulasjoner av valg.

En av grunnene til at kritikken mot Sadat sitt regime på denne tiden tilspisset deg var at Det ble en mer og mer vanlig oppfatning blant folk at ”åpen dør” politikken og fredsavtalen med Israel hadde slått feil.

På grunn av denne utviklingen vendte Sadat seg til islamistene i Egypt, for å forsøke å lage en motvekt mot venstre nasseristgrupper som nå hadde vendt seg mot ham. I ustrakt grad benyttet Sadat seg mye mer av religiøs symbolikk i sin politikk innad i Egypt som en del av denne kampanjen for å få de islamistiske gruppene over på hans side. Religionen, sammen med tradisjonalismen, fikk under Sadat altså et stort oppsving. Venstre fløy forfatterer forsvant og nye kom til og skrev om ”den nye romantikken”, vi ser også her at de tradisjonelle symbolene og kulturen på nytt kom til syne igjen. Slik fikk også de militante islamistiske bevegelsene rekruttere fra de politisk venstres rekker. Begge disse to nærmet seg under Sadat på grunn av deres avvisning av vesten⁸⁵. Noe som til syvende og sist skapte en økende opposisjon, på tvers av politiske grenser, mot Sadat og hans politikk. I 1981, under en militærparade ble Sadat drept av militante islamister.

Hans etterfølger Mubarak fortsatte politikken som Sadat hadde påbegynt med et sterkt sentralt parti i midten NDP, og små opposisjonsparti til høyre og venstre for syns skyld. Han fortsatte også den økonomiske politikken med økt økonomisk liberalisering, som igjen har ført til at Egypt har blitt mye mer integrert i det globale verdensmarkedet. Eksempler på dette kan være at Egypt, under press fra IMF, godtok den største reformpakken som til da hadde blitt gjennomført i Egypt i 1991. Reformpakken gikk ut på at Egypt måtte si ifra seg størstedelen av det statlige eierskapet i flere av landets bedrifter og i tillegg oppgi den statlige subsidien av landbruksprodukter⁸⁶.

⁸⁵ Rivka Yadlin: *Militant Islam in Egypt: Some Sociocultural Aspects*, 1983

⁸⁶Fouad N. Ibrahim and Barbara Ibrahim, *Egypt an Economic Geography*, 2003, s: 96

Konsekvensen av dette er at Egypt har blitt mye mer avhengig av den internasjonale økonomiske faktoren enn den interne. Enorme summer fra utlandet strømmer inn i Egypt, noe som gjør at myndighetene ikke trenger å ta så mye hensyn innenlandske aktører og inkludere dem i nasjonale beslutningsprosesser⁸⁷.

Siden det er lite rom for meningsytringer politisk i Egypt har dette istedenfor blitt flyttet til det sivile samfunnet. Der er i organisasjonsvirksomhet den mest aktive opposisjonen mot regimet eksisterer. Vi skal nå se litt nærmere på denne aktiviteten i Egypt videre i oppgaven

Forskjellige typer NGOer i Egypt

Som vi har sett ovenfor (kapittel 1) så omfatter begrepet NGOer et mangfoldig variasjon av organisasjoner. Det kan som sagt være alt fra veldedighetsorganisasjoner til menneskerettighetsgrupper og forskjellige bedriftsgrupper. Videre nedover her kommer vi til å ta for oss de mest sentrale grupperingene i Egypt, hvem de var/er og hvordan deres situasjon i landet var/er.

Islamske NGOer

Percentage of religious NGOs in selected governorates 1991

Governorate	Islamic NGOs	Coptic NGOs
Cairo	21.43	6.43
Giza	22.92	2.69
Alexandria	31.32	5.39
Fayoum	25	7.87
Sohag	30.68	12.87
Menya	53.56	9.90
Assiout	43.19	8.37

Kilde: Abdelrahman s. 139

⁸⁷ Abdelrahman, 2004, s:101

De islamistiske organisasjonene i Egypt omfatter et mangfold av ulike grupperinger og interessefelt. I store deler av den vestlige verden har det oppstått et negativ inntrykk av disse organisasjonene. Spesielt etter attentatet på president Sadat og terrorangrepet på World Trade Center i 2001. Dette er ikke det fullstendige bildet av de islamske organisasjonene og utelukker det faktum at de har en positiv innvirkning på lokalmiljø i Egypt. Det har selvfølgelig eksistert og eksisterer militante islamistiske bevegelser slik som for eksempel ”*al-Hirja*” også kjent som det muslimske samfunn⁸⁸ og Egypts Jihad, som var ansvarlig for mordet på Sadat i 1981⁸⁹. Dette er eksempler på de mest ekstreme varianter av de islamske organisasjonene og overskygger ofte andre deler av den islamske innflytelsen i Egypt. Denne oppgaven kommer til å fokusere mer generelt på de islamske bevegelsen og ta for oss de som hører inn under en mer moderat retning.

Som vi tidligere har sett så prøvde president Sadat å liberalisere det politiske klimaet i Egypt, i hvert fall var det slik det skulle fremstå utad, for at det skulle samsvare med hans nye økonomiske åpen dør politikk og for at han skulle nærme seg sin nye allierte USA. Dette innebar også en friere holdning rettet mot organisasjonsvirksomhet og politisk opposisjon i landet. Hovedgruppen som Sadat henvendte seg mot var som tidligere nevnt islamistene, hovedsakelig representert ved det muslimske brorskap. Dette gjorde han for å samle seg en større støtte for sin politikk og for at islamistene skulle være en motfaktor mot nasseristene i landet, altså de som var tilhengere av den mer sosialistiske politikken til den tidligere president Nasser. Et radikalt trekk som Sadat gjennomførte var å løslate alle de politiske fangene som hørte inn under det muslimske brorskapet. De fikk lov til å drive med sine aktiviteter, men ikke som et politisk opposisjonsparti, men som en organisasjon som var registrert under den tidligere nevnte lov 32. Det muslimske brorskapet avslo dette tilbudet fra myndighetene og så på det som et av deres virkemidler for å samsvare brorskapets interesser med regimets politikk. Selv om brorskapet ikke samarbeidet aktivt med myndighetene under Sadat så fortsatte antallet islamske NGOer å øke uavhengig av dette. I 1960 utgjorde religiøse organisasjoner bare 16 % av det totale antallet NGOer i Egypt. I 1970 hadde det steget til 30 prosent og i 1991 utgjorde den hele 43 % av det totale antall NGOer i landet⁹⁰.

⁸⁸ Gilles Kepel, *Muslim Extremism in Egypt*, 2003, s: 70

⁸⁹ Kepel, 2003 s:210

⁹⁰ Abdelrahman, 2004, s:138

De islamske NGOene har også en fordel i forhold til mange andre private organisasjoner. Denne fordel er at de er svært uavhengige i forhold til staten, når det kommer til forholdet med utenlandsk støtte. Ifølge lov 32 må alle organisasjoner i Egypt ha en godkjenning fra MOSA. Loven gir likevel ett unntak og det er hvis det blir gitt økonomisk støtte til en religiøs institusjon, som for eksempel kirker eller moskeer⁹¹. Siden mange islamske NGOer er tett forbundet opp mot moskeer kan de derfor oppnå stor økonomisk støtte uten å be om godkjenning fra MOSA først.

Et annet vesentlig trekk ved de islamistiske gruppene er at de går på tvers av alle samfunnsklasser. Ikke bare rekrutterer de fra de fattige, men også høyt utdannede folk fra middelklassen og oppover. Vi kan her nevne leger, advokater og lærere som stiller sine tjenester til disposisjon. Dette er med på å bidra til at de islamistiske organisasjonene har fått et rykte på seg for å tilby en høy standard på sine tjenester blant annet innenfor helse og utdanning. I tillegg til at de blir sett på som moralske og ukorruperte folk flest ser på islamske helse og utdanningstilbud som en mellomting mellom det offentlige og det private⁹².

Vi var tidligere inne på at myndighetene opp gjennom tiden har brukt forskjellige virkemidler opp igjennom tidene for å bekjempe islamistenes økende innflytelse. Som vi så har dette vært alt fra Nasser sin direkte bekjempelse av disse organisasjonene til Sadat sin mer inkluderende holdning, for å vise at myndighetene også er gode islamister. Denne utviklingen har fortsatt også under Mubarak.

Som en del av denne politikken stifter myndighetene sine egne "islamistiske" organisasjoner innenfor kategorien utviklingsorganisasjoner⁹³. Som et eksempel på en slik organisasjon kan vi nevne *det islamske medisinske forbund*. Denne organisasjonen ble stiftet i 1973 og hadde i 1990 vokst til en organisasjon med fjorten avdelinger⁹⁴. I 1990 hadde denne organisasjonen et høyt antall leger og medisinske spesialister som jobbet døgnskift på de forskjellige klinikkene rundt om i Egypt. Et interessant eksempel som er verd å ta med her er at denne organisasjonen opererer side ved side med andre islamske helseklinikker. Både andre utviklingsorganisasjoner og forskjellige velferdsorganisasjoner. Man skulle da forventet seg en viss form for konkurranse mellom dem, med tanke på at MOSA har forbudt at flere

⁹¹ IBID

⁹² Sullivan, 1994, s:79

⁹³ Se fremme i innledningen for betydningen av utviklingsorganisasjoner.

⁹⁴ Sullivan, 1994, s:76

utviklingsorganisasjoner driver med samme aktivitet på samme geografiske området. Denne konkurransen har likevel ikke oppstått. Alle disse organisasjonene samarbeider etter beste evne, og det er antagelig en naturlig konsekvens av den skrikende mangelen på det offentlige helsevesenet i Egypt. I tillegg spiller andre faktorer inn slik som det høye folketallet i Kairo og populariteten til de islamske klinikkene. Alle disse faktorene gjør at de forskjellige organisasjonene er nødt til å samarbeide og omgår dermed MOSA sine reguleringer. Dette skjer likevel med MOSA sin velsignelse og indikerer at de erkjenner at den egyptiske stat ikke er i stand til å tilby helsetjenester til hele Egypt sin befolkning⁹⁵. Vi finner også andre lignende eksempler innenfor utdanningssektoren, der mangelen på et offentlig utdanningssystem er stor i mange deler av Egypt. Dette gjør at islamske organisasjoner ser seg nødt til å samarbeide til tross for reguleringene til MOSA.

Andre eksempler er at myndighetene støtter de største og mest innflyttingsrike islamske organisasjonene økonomisk. Myndighetene har også i den senere tid gått inn for å favorisere de islamske organisasjonene i forhold til andre religiøse organisasjoner i Egypt. Et eksempel på dette er de koptiske organisasjonene. De siste årene har vi vært vitne til at situasjonen har tilspisset seg mellom de islamske og koptiske grupperingene i landet. Vi skal nå gå videre å kikke litt nærmere på en annen type religiøse organisasjoner i Egypt, nemlig de koptiske.

Koptiske NGOer

Som tidligere nevnt i innledningen så er forskningen som er gjort på forholdet mellom koptiske kristne grupper og myndighetene i Egypt et veldig forsømt felt⁹⁶. Vi kommer heller ikke her i denne oppgaven til å ta en grundig gjennomgang av dette temaet, men snarere en kort oversikt for å vise at de koptiske organisasjonene hører til Egypts mangfold av NGOer.

Mange vil argumentere for at de islamske og koptiske gruppene er en og samme kategori med tanke på at de begge er religiøse organisasjoner. Hvis vi ser på fremveksten av de religiøse organisasjonene (islamske og koptiske) så ser vi at de begge begynte å skyte for alvor fart fra midten av forrige århundre på grunn av økonomiske forskjeller i samfunnet og myndighetenes forsøk på å ekskludere disse gruppene fra store deler av samfunnslivet. I tillegg kan vi se at disse gruppene vokste frem som en motpol til hverandre. Dannelsen av det muslimske

⁹⁵ IBID

⁹⁶ De koptiske kristne i Egypt utgjør bare omtrent 10 % av den totale befolkningen

brorskapet i 1928, og det faktum at denne organisasjonen hadde anti-koptiske holdninger, bidrog sterkt til den koptiske ”oppvåkningen” og dannelsen av koptiske NGOer som forsøker å kjempe for kopternes rettigheter og levevilkår. Den første og største koptiske organisasjonen som ble stiftet var det koptiske nasjonale selskap (1945) som hadde hovedkvarteret sitt i Kairo med over 92 000 medlemmer. I likhet med det muslimske brorskapet bidrog denne organisasjonen med helse og utdanningstjenester til lokale koptiske samfunn. Etter hvert ble de også sterkt aktive med å bygge og restaurere koptiske kirker.

Selv om koptiske organisasjoner utgjorde bare 9 % av det totale antall registrerte NGOer i Egypt i 1991⁹⁷ så er noen av dem likevel noen av de største og mest innflytelsesrike gruppene i landet på grunn av størrelsen og den omfattende virksomheten som disse gruppene har. Noen av gruppene det er verdt å nevne her er Al – Sayeed (øvre Egypt) forbund for utdanning og utvikling, som navnet sier så fremgår det at denne organisasjonen arbeider mest med skole og utdanning og driver 38 skoler som befinner seg i øvre Egypt. I tillegg kan vi nevne at den har et personale av lærere og administratorer på 600 stk, og et årlig budsjett på 6 millioner egyptiske pund. I tillegg kan vi trekke frem koptiske organisasjoner som den koptiske evangeliske organisasjon for sosiale tjenester (CEOSS) og den koptiske organisasjonen for sosial omsorg (CASC). Ser vi på den evangeliske organisasjonene for sosiale tjenester så er likheten med Al-Sayeed stor. Den ble stiftet i 1952 og den når omtrent 1.5 millioner mennesker med sitt program, som innebærer alt fra jordbrukskurs (gjødsling, irrigasjon osv.), kurs innenfor familieplanlegging og helse i tillegg til at de driver klinikker, og et forlagsfirma for kristen litteratur⁹⁸. Den har et årlig budsjett på 1.9 millioner egyptiske pund.

Som det fremgår her så kjennetegnes alle disse tre organisasjonene ved store finansielle midler til disposisjon som igjen fører til at de kan leie inn kvalifisert hjelp som advokater og konsulenter. I tillegg har de et høyt aktivitetsnivå fordelt over et bredt spekter av oppgaver. Alt dette bidrar til at disse organisasjonene har fått en relativt sterk forhandlingsposisjon overfor de egyptiske myndighetene⁹⁹, likevel er de fleste koptiske NGOene små og underfinansierte som majoriteten av de fleste NGOene i Egypt er.

Forholdet mellom myndighetene og koptiske NGOer i Egypt har vært og er, som med alle tilfeller av organisasjons virksomhet, preget av motsetningsforhold. På den ene siden har vi

⁹⁷ Abdelrahman, 2004, s:141

⁹⁸ Sullivan, 1994, s: 85

⁹⁹ Abdelrahman, 2004, s:141

den utenlandske pengestrømmen inn til de koptiske gruppene fra koptiske medlemmer utenlands eller fra andre støtteorganisasjoner. Dette kan legge press på myndighetene og skape en bedre forhandlingsposisjon for de koptiske organisasjonene, som nevnt ovenfor med de tre største koptiske organisasjonene. I tillegg har mange av de koptiske medlemmene utenlands dannet interessegrupper som driver med lobbyvirksomhet i de landene de bor i for å utøve press på de egyptiske myndighetene og den politikken de driver med ovenfor kopterne i landet. Som tidligere nevnt ovenfor, ved de islamske organisasjonene, kommer vi tilbake til den utenlandske støtten i kapitel 4.

På den andre siden forsøker myndighetene å bekjempe den stadige voksende makten til de radikale islamistiske gruppene ved å selv forsøke å være den gode "islamske stat". På denne måten har de begynt å føre en mer aggressiv politikk ovenfor kopterne og støtte opp under de anti-koptiske slagordene til mange av de islamistiske organisasjonene.

Det er også en annen ting som gjør hele situasjonen litt mindre oversiktlig, og det er forholdet mellom de koptiske organisasjonene, den koptiske kirken og myndighetene. Til forskjell fra de islamske institusjonene i landet, som for eksempel den største religiøse institusjonen i landet, Al-Azhar, har myndighetene ingen direkte kontroll over den koptiske kirken i landet som for tiden blir ledet av pave Shenouda. Som sagt så er denne situasjonen komplisert. Mens noen koptiske organisasjoner har et nært samarbeid med den koptiske kirken, er det andre koptiske organisasjoner som ikke har hatt og ikke vil ha et nært samarbeid med kirken og paven. Disse organisasjonene har alltid hatt en mer sekulær tilnærming til sitt arbeid i forhold til koptiske organisasjoner som arbeider mer i samarbeid med kirken. Med sekulær her så mener vi at de tar ikke hensyn til religiøst synspunkt eller tilhørighet i utførelsen av sitt arbeid.

Uavhengig av dette så driver også koptiske organisasjoner i regi av kirken på med sitt, og konflikten mellom staten og den koptiske kirken har eskalert de siste årene. Spesielt etter valget av pave Shenouda¹⁰⁰. Opp gjennom tiden har det alltid eksistert en form maktkamp mellom paven og den koptiske kirken på den ene siden og visse koptiske organisasjoner på den andre siden. Pave Shenouda, som i dag er den koptiske kirken sitt overhode, vil styrke den koptiske kirken både innad, men også i forhold til staten. Dette innebærer at de

¹⁰⁰ Denne paven til trådte I 1971 og er 84 år nå. Han regnes som den 117 etterfølgeren etter evangelisten Markus. For mer info: www.coptic.net

organisasjonene som prøver å jobbe uavhengig for begge sider kommer opp i en veldig vanskelig situasjon siden de blir lagt under press fra både den koptiske kirken og de egyptiske myndighetene¹⁰¹.

Her har vi sett nærmere på situasjonen for de koptiske organisasjonene, på et generelt grunnlag, i Egypt og gått litt nærmere inn på hvordan dette har utviklet seg opp gjennom årene. Vi har sett at mange av de koptiske organisasjonene har fått en ganske selvstendig rolle i Egypt, delvis på grunn av store økonomiske midler til disposisjon og fordi de har den store koptiske kirken, som organisasjon, i ryggen. På den andre siden har vi også sett at det finnes koptiske organisasjoner som kommer i en dobbelt klemme mellom myndighetene og den koptiske kirken fordi de vil operere uavhengig av begge. Videre nå går vi videre på andre organisasjoner i Egypt som har som oppgave å representere forretningsvirksomhet i landet.

Andre element av det sivile samfunnet i Egypt

Et viktig aspekt å ta med her er kategorien forretningsgrupper. Dette er en variert definisjon på en mangfoldig gruppe av organisasjoner. Fellesnevneren for dem alle er at de representerer ulike forretningsorganisasjoner i Egypt og driver lobbyvirksomhet for disse. Disse typer organisasjoner oppstod på midten av 1970 tallet og oppover til våre dager med støtte fra myndighetene i landet, som et trekk for å støtte åpen dør politikken sin¹⁰². Til gjengjeld gav staten disse organisasjonene friere tøyler enn noen andre egyptiske NGOer i landet. Deres grunnpilar og styrken som de fleste av disse organisasjonene har er den internasjonale støtten fra globale selskap som skal investere i Egypt og bakgrunnen til mange av de som sitter i styret til organisasjonene, der de fleste kommer fra tidligere ledende stillinger innenfor private bedrifter, men også innenfor det statlige byråkratiet.. Hovedmålet til disse organisasjonene er å fremme interessene til medlemsmassen deres, noe som regel innebærer arbeid for å minske subsidiene og fremme privatisering. Dette samsvarer også med kravene IMF og verdensbanken lagt på Egypt som en del av deres reformer. På grunn av denne virksomheten har disse organisasjonene, som tidligere nevnt, nære forbindelser til internasjonale selskap og den egyptiske stat og får også økonomisk støtte som samsvarer med dette. Dette gjør at de får en veldig gunstig forhandlingsposisjon overfor de egyptiske myndighetene i forhold til andre NGOs i landet. Likevel skaper dette et motsetningsforhold mellom ansatte i det statlige

¹⁰¹ Abdelrahman, 2004, s:145

¹⁰² Abdelrahman, 2004, s: 147

byråkratiet og representanter for de ulike interessegruppene her der ansatte i byråkratiet er veldig avholdende til å støtte en politikk som undergraver deres egen rolle og støtter økt privatisering, selv om det er politisk vilje og stor internasjonal støtte for akkurat dette¹⁰³.

Den mest kjente av disse organisasjonene og i tillegg den mest representative i Egypt er ”egyptiske menns forretningsorganisasjon”. Den ble stiftet som et privat initiativ i 1983, men som alle andre organisasjoner i Egypt måtte også de organisere seg under lov 32. Likevel hevder denne organisasjonen å være totalt uavhengig fra myndighetene. MOSA har aldri hatt og har ingenting med valget å gjøre. Istedenfor har de et krav om at organisasjonen må legge frem sine økonomiske analyser og rapporter for MOSA før de går ut og publiserer dem offentlig¹⁰⁴. Medlemskapskriteriene for å bli med i denne organisasjonen er at søkeren må ha minst 15 års erfaring som bedriftsleder eller en annen toppstilling i en bedrift¹⁰⁵. Denne organisasjonen har tradisjonelt vært og er positivt innstilt til myndighetene i Egypt. Det kan vi se ut ifra intervjuer gjort av de tre ledende personene i organisasjonen i 1991 der de sier at; organisasjonens første og viktigste mål er å arbeide for nasjonens økonomi, private og individuelle hensyn kommer i etterkant¹⁰⁶.

Mikrokreditt lån begynner å bli en mer og mer utbredt praksis, og det finnes egyptiske NGOer som fokuserer på denne praksisen. Dette er bransjer av forretningsmenn lik ovenfor nevnte eksempel som har som mål å stimulere det lokale næringslivet, på småskala nivå, ved å låne ut små beløp som låntakeren i sin tur kan bruke til og invester i sitt foretak, samme om det skulle være sitt eget private husholdning eller en bedriftsidé. Et eksempel på dette er en gruppe forretningsmenn som driver en slik lånevirkosomhet i Alexandria området. Dette foretaket ble startet i 1990 og ved slutten av samme år hadde de lånt ut over 2 millioner egyptiske pund til 1500 kunder¹⁰⁷. De internasjonale NGOene i Egypt driver også, i utstrakt grad, med mikrokredittlån. Dette er noe vi kommer tilbake til i neste kapittel.

Det finnes også islamske banker som driver med investering og utlånsvirksomhet i stor skala. Med tanke på at de er religiøse organisasjoner har de operert utenom myndighetenes kontroll, med tanke på investeringer fra internasjonalt og nasjonalt aktører. Interessfeltene til disse

¹⁰³ Abdelrahman, 2004, s:148

¹⁰⁴ Sullivan, 1994, s:107

¹⁰⁵ Intervju gjort av Sullivan i 1991, s107

¹⁰⁶ Sullivan, 1994, s:108

¹⁰⁷ Det er også verdt å ta med at i ettertid har 98 % av lånetakerne betalt tilbake lånet sitt.

organisasjonene var i aksjespekulasjon, industri, jordbruk, handel og turisme. De satt på enorme summer som de investerte og mottok fra aktører i Egypt, både kristne og muslimske. Siden de opererte utenfor myndighetenes kontroll var disse gruppene til stor bekymring for de tradisjonelle bankene og de internasjonale finansinstitusjonene¹⁰⁸. I 1988 ble det vedtatt en klausul i loven som påla disse institusjonene å offentliggjøre regnskap og årsrapporter. De fleste av de islamske forretningsgruppene var motvillige til dette og myndighetene begynte da å slå hardt ned på disse. Et eksempel kan være da myndighetene oppløste den største av disse i 1988. Navnet på denne organisasjonen var *al-Ryan* og de hadde i 1988 over 190 000 investorer og satt på 1.5 milliarder dollar i formue. Resultatet til myndighetenes aksjoner ble til at de største av disse organisasjonene nå er satt ut av spill. Selv om myndighetene prøvde å kompensere med å tilbakebetale mye av de økonomiske midlene til investorene var likevel resultatet av mange av tusen av disse tapte store økonomiske summer. Eksempelet med denne type organisasjoner kan også sees i forbindelse med Egypt sin økte tilknytning til det globale markedet som vi var inne på ovenfor.

Forretningsgruppene er interesseorganisasjoner i Egypt, men det finnes også mange andre av denne kategorien. Interesseorganisasjoner er de egyptiske NGOene som oftest befinner seg i konflikt med staten. Vi kan nevne menneskerettighetsorganisasjoner, feministorganisasjoner og miljøorganisasjoner her som eksempler på interessegrupper. Staten slår ofte hardt ned på disse gruppene på grunn av deres direkte kritikk av myndighetene i landet. Et eksempel her kan være ”*det arabiske forbund for solidaritet med kvinner*” som ble ledet av den kjente egyptiske feministen Nawal El-Sadawi. Organisasjonen ble oppløst av MOSA i 1991 uten at det ble gitt noen form for grunngeving til denne oppløsningen. I tillegg ble ikke lederne for den organisasjonen informert om beslutningen før en måned etterpå. Alle organisasjonens midler ble overført til en annen feministorganisasjon som var en NGO opprette av MOSA¹⁰⁹. Med tanke på at disse gruppene er så forskjellige med tanke på arbeid og visjoner, blir det for omfattende å ta for oss alle de forskjellige gruppene i denne oppgave.

Oppsummering

I dette kapittelet har vi sett på hvordan den historiske utviklingen av den moderne NGO har foregått i Egypt. Vi har tatt grundig for oss hvordan forholdet mellom det sivile samfunnet i

¹⁰⁸ Sullivan, 1994, s:63

¹⁰⁹ Abdelrahman, 2004, s:137

Egypt og myndighetene har vært opp igjennom 1900 tallet. I tillegg har vi tatt for oss en oversikt over den politiske utviklingen i landet og hvilke forandringer dette har ført til for de private organisasjonene i Egypt. Den politiske situasjonen vi har vært inne på har vært en beskrivelse av Nassers autoritære stat, med en sosialistisk modell og forandringen som fant sted under Sadat og Mubarak. Da ble Egypt bundet tettere opp mot det globale markedet med en mer liberal økonomisk politikk, men som vi så var det liten forandring i den statlige kontrollen over organisasjonene i landet.

Kapittel 4. Rollen til utenlandske aktører i Egypt

I dette kapitlet er målet å lage en oversikt over ulike internasjonale aktørers innflytelse over det sivile samfunnet og hvordan de finansierer de ulike oppgavene sine. Fokuset her kommer til å være på vestlige aktørers rolle både gjennom nasjonale organisasjoner og ikke nasjonale organisasjoner, altså NGOer.

Som tidligere nevnt i 1. kapittel så tok jeg for meg tre organisasjoner i løpet av mitt feltarbeid i Egypt. Det er naturligvis også disse tre jeg kommer til å fokusere på i dette kapitlet, altså CARE, CRS og USAID. I tillegg til at hovedfokuset kommer til å ligge på disse tre organisasjonene kommer jeg også til å lage en oversikt over mangfoldet i denne situasjonen og å problematisere hvordan forholdet mellom myndighetene i Egypt og de ulike internasjonale aktørene har utviklet seg og fungerer i dag. I tillegg kommer vi også til å ta for oss den internasjonale forbindelsen til det sivile samfunnet i Egypt.

Ulike former for utenlandsk støtte

I Egypt har de økonomiske, militære og politiske aktivitetene vært sterkt påvirket av regionale og internasjonale interesser opp igjennom hele den moderne tidsalderen. Denne påvirkningen manifesterer seg på ulike områder: 1. Gjennom milliarder av dollar i økonomisk og militær bistand, hovedsakelig fra USA, men også fra andre nasjoner og internasjonale donororganisasjoner slik som for eksempel Verdensbanken.

2. Egypt satser også stort på egne ressurser, men i den globaliserte verden i dag er også denne satsingen forbundet tett opp til det internasjonale markedet. Utviklingen siden "åpen dør" politikken til Sadat har vært preget av økt internasjonalt satsing på egyptisk arbeidskraft spesielt rettet mot Gulf- statene og Saudi- Arabia i tillegg til olje og bomullsindustrien. Et annet viktig satsings område har vært beskatning av Suez kanalen og å legge til rette for turisme.

I tillegg til disse to punktene har Egypt, som en av de politiske lederne i den arabiske verden, alltid vært og er fortsatt avhengig av et nært og tett samarbeid med andre arabiske land i regionen. Vi kan jo nevne at det var Egypt som var den mest aktive aktør når det gjaldt dannelsen av den arabiske union og i tillegg har de vært sentral i konflikten mellom Israel og

Palestina. Virkeligheten er altså at Egypt er avhengig av utenlandsk støtte når det gjelder militærassistanse gjennom økonomisk støtte og bidrag av materiell i tillegg til at landet er avhengig av andre land i det økonomiske markedet, akkurat som at andre land er avhengig av Egypt vice versa.

Denne avhengigheten og eksterne påvirkningen kan også overføres til det sivile samfunn som i denne oppgaven blir representert av private organisasjoner. Her spiller eksterne krefter en stor rolle. Støtte fra religiøse organisasjoner i utlandet, både muslimske og kristne, er en nødvendighet for at mange av de religiøse organisasjonene i Egypt kan overleve. Dette er også et tema som myndighetene i landet må forholde seg til og som de til tider kan ha et nokså ambivalent forhold til. For eksempel så kan de noen ganger verdsette den økonomiske støtten de eksterne organisasjonene bidrar med i Egypt. Andre ganger prøver de å minske organisasjonenes innflytelse på grunn av deres innblanding i interne politiske saker. Her kan vi se på situasjonen til CARE som ble utvist i 1967 fra landet mens de ble tatt inn igjen i 1973. Dette kan likevel også sees i forbindelse med den politiske situasjonen i regionen på denne tiden, noe som vi kommer tilbake til senere i oppgaven. Som vi ser så står den egyptiske staten overfor store utfordringer og må balansere det å utøve en sterk kontroll sentralt fra statsmakten med å etterfølge internasjonale krav om større åpenhet med rom for private initiativ.

Innflytelsen til de internasjonale organisasjonene må ikke undervurderes. De har alle forskjellige agendaer. Som vi har diskutert i kapittel 3 så støtter eksterne aktører både den Egyptiske stat og forskjellige organisasjoner innad i landet for å fremme spesifikke saker slik som feminisme, miljø, utdanning og menneskerettigheter. Aktørene som støtter staten har også sin agenda som for eksempel kan være interessen av å opprettholde det nåværende politiske systemet. Derfor mottar staten støtte og økonomisk bistand ut ifra aktørenes bekymring over den økonomiske situasjonen i landet som lenge har vært i en dyp krise. Hensikten med denne hjelpen er som oftest å videreutvikle det økonomiske systemet til Egypt fra en mer plan økonomi til å bli enda bedre med en fri markedsøkonomi. En økonomi som gjør det enda lettere for private initiativ og investeringer, både internt og eksternt. Det er her store internasjonale aktører som for eksempel USA, Verdensbanken og det internasjonale pengesfondet IMF spiller en stor rolle.

La oss ta for oss litt historikk over den internasjonale støtten og som også glimrende illustrerer det som egyptere flest tror, nemlig at den utenlandske støtten er mer politisk motivert enn en nødvendighet¹¹⁰. Denne tankegangen styrket seg i 1970 årene da Egypt opplevde en dramatisk reduksjon i bistand. Årsakene til dette var blant annet Sadats utvisning av sovjetiske militære eksperter etter at han overtok makten og som en følge av at USA ønsket å straffe Egypt for krigen mot Israel i 1973. Til sammenligning kan vi se at støtten fra USA økte etter 1979 som en belønning for Egypt sin fredsavtale med Israel i 1978. Dette står i kontrast til det faktum at Egypt på denne tiden faktisk hadde et velbalansert regnskap som følge av økt eksport av olje og arbeidskraft og derfor ikke hadde et økende behov for bistand¹¹¹.

Et annet eksempel på den politiske siden ved bistanden Egypt får kan vi se på eksempel fra perioden rett etter 1986. Da var Egypt i en stor økonomisk krise som igjen var en følge av fall i oljeprisene og arbeidsfraflytting fra landet. Likevel, selv om landet var i en dyp økonomisk krise, ble bistanden fra USA redusert i denne perioden. Abdelrahman mener at grunnen til dette var at det ble rettet press mot Egypt for at landet skulle godta økonomiske reformer som var foreslått av internasjonale finansinstitusjoner¹¹². De økonomiske reformene krevde blant annet at Egypt måtte oppheve den ordningen som ble innført under Nasser ved at alle med universitetsutdannelse var garantert jobb etter endt studier. Denne ordningen resulterte i at Egypt hadde en av verdens største offentlige sektorer der omtrent 40 % av statsbudsjettet gikk med for å opprettholde dette systemet. Etterfølgerne til Nasser videreførte denne politikken selv om landet ble utsatt for hardt press fra de internasjonale donororganisasjonene. Det var som sagt ikke før 1984 og da på grunn av krise i den nasjonale økonomien at landet ble nødt til å godta en økonomisk reformpakke der denne ordningen ble avvirket.

Det er også naturlig å tenke seg til at med den utenlandske støtten hovedsakelig fra USA så blir det også USA sine interesser som blir gjeldende i regionen og ikke Egypt sine. Vi kan se nærmere på hvordan støtten fra USA blir brukt. Mellom 1975 og 1989 ble 8.7 milliarder dollar, som USA hadde gitt i bistand til Egypt, faktisk brukt direkte i USA. Dette var en naturlig følge av at Egypt har gjort seg avhengig av varer fra USA, hovedsakelig teknologiske, og konsulenttjenester fra USA. Det er også store summer av USA sin bistand

¹¹⁰ Intervju med en ansatt i CARE: Mohamed Nada, Program Officer

¹¹¹ Abdelrahman, 2004, s:102

¹¹² IBID

som går til å betale amerikanske arbeiderer som arbeider i Egypt og da spesielt i oljesektoren. Alt dette er en del av avtalen mellom Egypt og USA om bistand. Egypt må kjøpe USA sine varer ellers får de ingen bistand. I tillegg er det også slik at varer som USA kjøper av Egypt må bli fraktet til USA av amerikanske selskaper og ikke egyptiske.

For å beskrive en ganske så uoversiktelig situasjon kort så kan vi si at det finnes et hundretall av multinasjonale selskaper og mellom store selskaper sammen med mange internasjonale organisasjoner og tusenvis av egyptiske private organisasjoner i landet. Alt dette bidrar til å knytte Egypt tett opp til internasjonale økonomiske, politiske og religiøse aktører.

I kapittel 3 så vi at lokale egyptiske private organisasjoner, enten det er muslimske, kristne eller andre har sterke bånd knyttet til søsterorganisasjoner internasjonalt. Vi var også inne på forholdet mellom den egyptiske stat og forskjellige organisasjoner i landet og den påstanden at organisasjonene ofte ikke fikk\ eller fikk liten støtte fra myndighetene. Derfor vender de egyptiske organisasjonene seg ofte til store utenlandske aktører, eller som i de religiøse organisasjonene så vender de seg til religiøse søsterorganisasjoner i utlandet. Internasjonale organisasjoner som er store i å støtte private aktører er for eksempel USAID, GTZ, og CIDA¹¹³. Det er verdt å legge merke til her at dette ikke er NGOer, men nasjonale organisasjoner som representerer sine respektive myndigheters politikk. Av de organisasjonene som definerer seg selv som NGOer kan vi nevne at det er CARE, CRS og Caritas som er de største internasjonale NGOene som opererer i Egypt nå. De fleste av disse organisasjonene har rettet mesteparten av ressursene sine inn på områder i øvre Egypt der det er størst fattigdom. Landområdene der de satser er Assyut, Menya og Qena¹¹⁴.

Interessen mot det sivile samfunnet, i denne oppgaven representert ved lokale private organisasjoner, er stor fra de utenlandske organisasjonene. Grunnen til dette er at utenlandske regjeringer bidrar med store summer i bistand til Egypt. I tilfellet USA så bidrar landet med omtrent en milliard dollar til Egypt årlig. Totalt sett har Egypt fått 26 milliarder i støtte fra USA¹¹⁵. Dette gjør Egypt til det landet som mottar nest mest støtte fra USA rett etter Israel.¹¹⁶ I tillegg bidrar USA med 1.3 milliarder dollar i militær støtte. Av bistandstøtten blir omtrent 500- 600 millioner årlig bevilget til utviklingsprosjekt. Mye av denne bistanden blir ikke

¹¹³ Sullivan, 1994, s:120 se fremme i indeksen for betydning av forkortelsene

¹¹⁴ Ibrahim, 1996, s:71

¹¹⁵ www.usaid.gov

¹¹⁶ Denne situasjonen har forandret seg etter den USA ledende invasjonen av Irak.

brukt av staten i Egypt og derfor forsøker de vestlige organisasjonene å finne andre kanaler der midlene kan bli brukt på en fornuftig måte. Lokale private velferdsorganisasjoner er ofte disse kanalene. I tillegg ligger det omtrent to milliarder dollar ubrukt. Dette er rester av all støtte som Egypt har fått siden 1976, men har fremdeles ikke klart og investert dette i egnede prosjekter¹¹⁷.

Det er USAID som er den organisasjonen som bidrar med mest støtte til Egypt, og det er derfor naturlig at vi nå går videre og ser på hvilken aktivitet og hvilke summer denne organisasjonen bidrar med i Egypt.

USAID i Egypt

Kort historisk oversikt

USAID sin aktivitet i Egypt begynte i 1975 etter en avtale mellom USA og Egypt der USA skulle bidra med den mest nødvendige bistand som det var enighet om at Egypt trengte. Feltene som bistanden dreide seg om i denne tidlige perioden var blant annet støtte til oppbygging av landets infrastruktur, tekniske og vitenskapelige tjenester rettet spesielt mot landbruket, støtte til oppbygging av helsevesenet, økonomisk støtte til utdanning og direkte mathjelp til fattige områder i Egypt hovedsakelig i øvre Egypt¹¹⁸.

Funding Levels in million \$.

	FY 1977	FY 1978	FY 1979
Security Supporting Assistance	700	750	750
Grants	205	157	205
Loans	495	593	545

Kilde: USAID annual program 1979

Som vi var inne på tidligere så økte den økonomiske støtten fra USA gjennom USAID etter Camp- David avtalen i 1978. Det ble også gjennomført en dreining i måten som bistanden ble gjort på, noe som kjennetegnet nesten all vestlig bistand på 1980 tallet. Denne forandringen

¹¹⁷ Sullivan, 1994, s:120

¹¹⁸ www.egypt.usaid.gov

gikk ut på at hjelpen ble gitt mer som opplæring til private organisasjoner internt i Egypt og ikke lenger direkte til myndighetene i landet. Satsingsområder her var å legge forholdene til rette for organisasjoner som var aktive innen jordbruk, utdanning og helsevesen.

Likevel så er/var USAID USA sin bistands kanal til Egypt og organisasjonen hadde også derfor en politisk agenda utenom det å fokusere på å forberede livskvaliteten til Egypt sine innbyggere. Gjennom 1980 tallet ble det også et større fokus på å rette den egyptiske økonomien mer inn mot det internasjonale markedet. Her var fokuset å gjøre det lettere for private bedrifter, både nasjonale og internasjonale, å etablere seg i landet, i tillegg til å åpne landet for amerikanske produkter.

Denne utviklingen fortsatte utover 1990 tallet også med fortsatt fokus på å styrke den private sektoren i landet representert ved at de skulle knytte lokale NGOer opp mot sine aktiviteter. Det ble også fra USAID sin side rettet et spesielt fokus mot utdanning av kvinner og jenter og støtte organisasjoner som drev med denne type aktivitet¹¹⁹.

Utviklingen fra 1970 årenes direkte bistand til en større satsing på spesialiserte felt slik som handel og det private initiativ holder seg fram til dag. Det har også blitt inngått en avtale mellom USA og Egypt i 1999 om at støtten som landet får kommer til bli redusert videre fremover de neste ti årene fra 800 millioner til 400 millioner¹²⁰. Sammen med denne avtalen om reduksjonen inngår også det å gjøre Egypt sin økonomi enda tettere knyttet opp til det globale markedet.

Forskjellige tiltak i regi av USAID

Prosessen med å omskape Egypt sin økonomi fra en mer offentlig planøkonomi til en mer privat rettet markedsorientert økonomi har pågått kontinuerlig siden 1975 og har mer eller mindre fulgt USAID sitt program *The Commodity Import Program* (CIP). Dette programmet hadde som opprinnelig formål å støtte det offentlige i Egypt med å kjøpe inn teknologiske varer fra USA, men etter hvert som den private sektoren i Egypt har vokst har denne støtten gått mer over til å støtte denne sektoren¹²¹.

¹¹⁹ Intervju med USAID ansatt. PVO ansvarlig, Mervat Shoukry

¹²⁰ Abdelrahman, 2004, s:118

¹²¹ Intervju med USAID ansatt, Shoukry

Til sammen har dette programmet bidratt med over 6 milliarder dollar siden 1975¹²². I 2000 ble midler fra dette prosjektet brukt til å kjøpe produkter fra over 1800 amerikanske bedrifter. De som mottar disse varene befinner seg i hele Egypt og fokuserer først og fremst på den private sektoren i landet. Eksempler på foretak som mottar støtte fra dette programmet er alt fra bedrifter innenfor turistnæringen, metallindustrien, private sykehus og selskaper innenfor IT teknologien.

Et annet viktig tiltak vi bør nevne er satsingen USAID har gjort innenfor landbruket i Egypt. I de siste 25 årene har USAID bidratt med omtrent 1.3 milliarder dollar i satsingen på denne sektoren. Aktiviteten her har vært rettet mot små mikrolån til småbønder¹²³, økt satsing på teknologi innenfor landbruket og til mer avanserte og forbedrede former for irrigasjon. De har også lært opp bønder til å tenke mer markedsøkonomisk ved å fremheve begrepet tilbud og etterspørsel. Dette innebærer en spesial opplæring i for mange bønder i for eksempel økonomisk styring av gården og satsing på spesielle produkter. Dette har ført til at Egypt har øket landbrukseksporten sin dramatisk de siste årene. Tidligere var det stort sett bomull det ble satset på som eksportvare i Egypt, men i de siste årene har landet også blitt stor på å eksportere landbruksprodukter slik som druer, jordbær, poteter og meloner. Dette har igjen ført til økt sysselsetting i landbruket og økt levestandard blant fattige bønder.

Likevel er det også en bakside av medaljen når det gjelder denne ”nye” landbrukspolitikken som har blitt ført de siste 25 årene. Det har blant annet ført til at Egypt har blitt enormt avhengig av det globale markedet. Myndighetene i Egypt har blitt tvunget gjennom USAID sitt matvareprogram til å favorisere de bøndene som spesialisere seg gjennom statlige subsidier. Den naturlige følgen har jo da blitt at flere bønder spesialisere seg på kjøtt og andre varer som nevnt ovenfor. Resultat har blitt at Egypt i motsetning til tidligere har blitt veldig avhengig av import av korn for å dekke det nasjonale behovet på dette området. I 1998 måtte Egypt importere over 40 % av sitt kornkonsum¹²⁴.

Selv om levestandarden har økt blant mange småbønder finnes det også eksempler på det motsatte. Tidligere produserte mange bønder selv mye av sitt daglige behov mens de i moderne tid etter spesialiseringsprogrammene har måttet få tak i nødvendige matprodukter fra

¹²² <http://egypt.usaid.gov/>

¹²³ I Egypt er det omtrent 2.3 millioner registrerte småbønder med familie.

¹²⁴ Ibrahim og Ibrahim, 2003, s: 128

andre steder. Resultatet er at det finnes mange eksempler på mangelsykdommer som oppstår på grunn av dårlig kosthold, blant småbønder med familie.

Tidligere nevnte vi at det er USAID sitt mål å støtte det sivile samfunnet i landet. Dette gjøres blant annet ved å støtte private tiltak på lokalt plan og å støtte opp under aktiviteten til NGOer i landet, både nasjonale og internasjonale. Det eksisterer forskjellige programmer inn under dette feltet også som kanalisere økonomisk støtte og ekspertise fra USAID og ut til private tiltak. Vi kan nevne her at alle disse programmene går inn under et hovedprogram som heter USAID sitt program for demokrati og styring, og har som mål å styrke det sivile samfunnet i landet sammen med å skape et mer uavhengig og bedre rettssystem. Innenfor dette programmet eksisterer det et underprogram som blir kalt for NGO supportsenter. Dette programmet ble startet opp på midten av 1980 tallet¹²⁵ og deler ut økonomiske midler til private organisasjoner, primært veldedighetsorganisasjoner, men også andre organisasjoner som kan tenkes å ha en positiv innvirkning på lokalsamfunnet. Dette innebærer også organisasjoner som driver aktivitet i regi av myndighetene. Disse organisasjonene kan være både profittbasert og ikke.

For å få økonomiske midler utlevert må den aktuelle kandidaten gå igjennom en søknadsprosess som tilfredsstiller USAID sine krav om aktivitet og formål med organisasjonen. Støtten blir utdelt en gang i kvartalet og kan dreie seg om alt fra ti tusen dollar til en million dollar årlig med en mulig forlengelse på maksimalt tre år. For å få god tatt en søknad stilles det krav som søkeren må oppfylle for å i det hele tatt bli vurdert i søknadsprosedyren¹²⁶. Kravene som stilles er blant annet at:

1. Organisasjonen må være godkjent under egyptisk lov.
2. De må ha et godkjent budsjett og regnskap fra tidligere år, et klart mål og en strategi for å nå dette målet.
3. De må ha en klar målgruppe for hvilket lokalsamfunn de skal virke i og et avgrenset geografisk område.
4. De må dokumentere den tekniske og administrative evnen organisasjonen har sammen med en oversikt over hvilke aktiviteter organisasjonen har drevet med tidligere.
5. Til slutt er det et ufravikelig krav om at organisasjonen må forholde seg til USAID sine mål. Disse målene er at organisasjonen skal arbeide mot det å skape større

¹²⁵ Intervju med pvo ansvarlig i USAID, Shoukry

¹²⁶ USAID/Egypt's Democracy And Governance Annual Program Statement (APS) For FY 07

demokrati, bedre rettigheter for individet, mer likestilling og støtte opp under det sivile samfunnet. Det er også en positiv tilleggsfaktor hvis organisasjonen klarer å binde opp aktiviteten med noen av USAID sine aktiviteter og at de kan samkjøres.

Som vi ser så stiller USAID klare krav til organisasjonene som skal kunne motta økonomisk støtte til sine aktiviteter. Målene stemmer godt overens med de verdiene som fremmes i et hvilket som helst typisk åpent demokratisk land. Hensikten er jo åpenbart at de skal virke innover i det egyptiske samfunnet og bli en del av det. Likevel som i så mange andre tilfeller er det også her forskjell på liv og lære. Organisasjonene som søker USAID for støtte til sin virksomhet må også nødvendigvis forholde seg til de egyptiske myndigheter representert ved MOSA. Deres interesse for målene til de private organisasjonene er ikke alltid det samme som USAID sine mål. Organisasjonene som gjennomgår søknadsprosessen til USAID må også gå igjennom en godkjenningss prosess hos MOSA jfr. Lov 32. De sier seg dermed selv at disse organisasjonene som vil ha økonomisk støtte fra USAID og bli godkjent av MOSA må gå en hårfin balansegang mellom disse to.

USAID må på sin side også gå en balansegang i Egypt. De representerer USA sine interesser i landet og må også prøve å holde et godt forhold til de egyptiske myndigheter. Derfor kommer også de ofte i konflikt med sine mål og ambisjoner for det sivile samfunnet i Egypt og myndighetene i landet. Når det gjelder godkjenning av søknader til støtte for organisasjoner i Egypt må også USAID gå en balansegang mellom teori og praksis.

Tidligere undersøkelser som har tatt for seg temaet utenlandsk støtte i Egypt (Ibrahim, Sullivan) mener at USAID gir den økonomiske støtten til MOSA for at den i sin tur skal distribuere den videre til lokale organisasjoner i Egypt, mens de selv tar seg av støtten til de internasjonale NGOene. Arbeidet i denne oppgaven tok utgangspunkt i den tidligere forskningen som var gjort på dette feltet, men så langt vi kan se stemmer ikke konklusjonen som har kommet frem i denne forskningen. Det er ingen årsrapporter som viser noen form for økonomisk støtte som går direkte til MOSA. Heller ikke intervjuer gjort av ansatte i USAID støtter denne oppfatningen, men det blir heller ikke lagt skjul på at forholdene mellom USAID, MOSA, internasjonale NGOer og lokale organisasjoner i Egypt er veldig komplisert¹²⁷.

¹²⁷ Intervju med pvo ansvarlig i USAID, Shoukry

Organisasjoner som er ideelle for USAID å støtte er ikke det samme for MOSA som vi har nevnt tidligere. Som vi også så tidligere så må organisasjoner som skal motta støtte være godkjent av egyptisk lov og her er det MOSA som bestemmer som vi så i kapittel 3. Måten USAID omgår dette på er blant annet at den økonomiske støtten, som opprinnelig skulle gått direkte til de lokale organisasjonene, isteden blir gitt til internasjonale NGOer slik som CARE og CRS. Som internasjonale NGOer er de ikke bundet opp av lov 32 slik som de egyptiske NGOene er. De har heller ikke noen politiske hensyn å ta i betraktning for sin støtte, slik som USAID, og kan derfor videredistribuere den økonomiske støtten til de lokale organisasjonene.

Et program bør likevel nevnes som et eksempel på at USAID og MOSA arbeider tett sammen og har det samme mål, dette programmet blir kalt for ” De produktive familier”. Programmet tar sikte på å omforme fattige familier til små produktive enheter. Virkemidlene som blir brukt her er å gi fattige familier små lån som de igjen kan investere i sine aktiviteter. Prosjektet har vist seg å være veldig vellykket og har øket levestandarden til de involverte familier samtidig som det støtter den nasjonale økonomien. Både USAID og MOSA bidrar med stor støtte til dette prosjektet¹²⁸.

Kritikk av USAID

Selv om det er klart at mange av aktivitetene til USAID har en positiv effekt på mange områder i Egypt, er det likevel ting som ikke er fullt så vellykket. En av den tidlige kritikken gikk på hvordan USAID gikk frem når de skulle arbeide med et prosjekt. I 1976 da USAID begynte sin virksomhet i landet brukte de ofte offentlig ansatte i det egyptiske byråkratiet for å løse prosjektene sine istedenfor lokale organisasjoner. Det var en kjent sak at de offentlige ansatte var dårlig betalt og dårlig motivert for jobben. Det ble derfor nyttet bakhshis (tips, bestikkelse) mot de offentlige ansatte. Dette fortsatte også videre fremover da USAID skiftet til mer indirekte bistand. Det var likevel en god del av kontakten med de lokale organisasjonene som offentlige ansatte stod for. Denne praksisen ble utsatt for massiv kritikk både internt i Egypt, men også internasjonalt av NGOer. Inntrykket ble jo at dette var åpen korrupsjon og det gav dårlige signaler at offentlige tjenestemenn skulle få ekstra betalt for å gjøre den jobben de var lønnet for i utgangspunktet. USAID har i den senere tid tatt mye av denne kritikken til seg og denne praksisen er mindre vanlig nå enn den var tidligere¹²⁹.

¹²⁸ Ibrahim, 1996, s:82

¹²⁹ Sullivans, 1994, s:125

Likevel er korrupsjon et stort problem blant hjelpeorganisasjoner i Egypt og blant NGOer i resten av den arabiske verden for øvrig.

En annen kritikk som har blitt rettet mot USAID er at organisasjonen ikke klarer å oppfylle sitt mål om større selvstendighet for private organisasjoner. Grunnen til dette er at alle de store beslutningene angående økonomisk støtte til organisasjoner og deres aktiviteter blir tatt sentralt i USAID sitt hovedkvarter. I så måte kan man si at desentraliserings politikken til USAID ikke fungerer¹³⁰. Det kan likevel hevdes at dette et steg i riktig retning når det gjelder politikken til USAID at organisasjoner i Egypt til slutt skal klare seg selv. USAID har kontroll over hvilke prosjekt pengene går til og hvor mye penger som skal brukes. Det har også i den senere tid startet opp et nytt tiltak der målet er å ytterligere fremtvinge tiltak fra private organisasjoner for å skape en uavhengig selvstendig økonomi. Dette tiltaket går ut på at de lokale organisasjonene må betale opptil 25 % av et hvilket som helst prosjekt som USAID er med på å støtte. Selv om målet her er helt klart og at dette tiltaket stort sett er en suksess er det likevel eksempler på det motsatte. Organisasjonen ”De unge muslimske menn” er sterkt irriterte på at de må sørge for en egenandel. Resultatet kan også være at organisasjoner som føler seg fremmedgjort av denne praksisen snur seg til MOSA for å få støtte istedenfor USAID, og som tidligere nevnt så har ikke MOSA de samme mål for organisasjonenes virksomhet som USAID. Vinningen kan derfor gå litt opp i spinningen og det er en stor utfordring for USAID i fremtiden å samkjøre en gjennomførbar praksis og ulike edle mål i Egypt.

Til nå har vi sett på USAID sin historie og virke i Egypt og hvordan situasjonen er i dag. Det eksisterer også mange andre internasjonale kanaler i Egypt som prøver å påvirke det egyptiske sivile samfunnet. Av de internasjonale NGOene som opererer kan vi blant annet nevne Care, Catholic Relief Services, Oxfam- Save the Children og Røde Kors. Som tidligere nevnt i oppgaven er det de to første vi skal ta for oss videre.

Catholic Relief Services CRS

Denne organisasjonen ble stiftet i 1943 ved at et antall katolske biskoper gikk i sammen i USA for å hjelpe sivilbefolkningen i Europa. Etter krigen ble dette utvidet til å gjelde hele

¹³⁰ IBID

verdens fattige og vanskeligstilte samtidig som de spredte det kristne budskap og bygde sin virksomhet på dette budskap for å fjerne menneskelig lidelse og fremelske rettferdighet over hele verden¹³¹. Selv om organisasjonen har en kristen formålsparagraf, er likevel målet å hjelpe både kristne og ikke kristne til et bedre liv. De har hatt og har i dag et nært samarbeid med både koptiske og muslimske organisasjoner i Egypt¹³².

CRS begynte sin virksomhet i Egypt i 1956 etter en invitasjon fra daværende president Nasser. Da begynte de å arbeide med flyktninger og krigsofre etter Suez krigen. De utvidet etter hvert aktiviteten sin til å gjelde store områder i hele Egypt, men hovedsakelig i øvre Egypt der fattigdommen er mest utbredt. I løpet av 70 og 80 årene begynte også denne organisasjonen å følge en mer indirekte rolle når det gjaldt bistand og utvikling i Egypt. Fra en mer direkte bistand med mat og medisinsk hjelp til fattige ble erstattet med en praksis som involverte det sivile samfunnet, representert ved de lokale organisasjonene i en mye større grad. CRS er som nevnt *nongovernmental* og følger derfor ikke en nasjonal agenda slik som for eksempel USAID har. De må gå en balansegang mellom de egyptiske myndigheter og ønskene til de lokale egyptiske organisasjonene som de samarbeider med. De har likevel visse fortrinn som den NGOen de er. Som internasjonal organisasjon er de ikke underlagt lov 32 som de lokale organisasjonene er. De behøver heller ikke "blidgjøre" de egyptiske myndigheter i samme grad som USAID heller. Disse faktorene bidrar til å gjøre CRS til en verdifull samarbeidspartner for både USAID og organisasjoner i Egypt.

Som nevnt har CRS vendt seg mer og mer mot det sivile samfunnet i Egypt. Organisasjoner som de samarbeider med er koptiske og katolske organisasjoner, men også muslimske og ikke religiøse organisasjoner. De mest aktive partnerne i dette samarbeidet er Sacred Heart Church, YMMA/Minya, DDO Assiut og Assiut Businesswomen's Association. Disse organisasjonene har samarbeidet med CRS i noen tiår nå om viktige prosjekter for lokalsamfunnet som vi nå skal se litt nærmere på.

¹³¹ <http://www.catholicrelief.org>

¹³² Intervju med ansatt i CRS, Maha Younes

Forskjellige tiltak i regi av CRS

Hovedaktivitetene til CRS har dreid seg om følgende de siste tretti år:

1. Mikrokreditt lån
2. Utdannelse
3. Hjelp rettet mot flyktninger
4. Helseforetak

Mikrokreditt lån programmet til CRS retter seg hovedsakelig mot kvinner som ofte blir nektet ordinære lån fra finansielle institusjoner, slik som banker og kredittselskaper. Grunnen til at disse lånene er rettet mot kvinner er at de tar ofte bedre vare på lånet enn det menn gjør.

Kvinnene føler ett større ansvarsfølelse for sin egen og familiens framtid og investerer som regel i et privat foretagende mens mannen susler pengene vekk på spilling og alkohol¹³³. Et gjennomsnittelig lånebeløp i dette programmet er omtrent 130 dollar. Istedenfor at kvinnene stiller sikkerhet i eiendom osv. danner de grupper der de sammen garanterer for tilbakebetaling av hverandres lån.¹³⁴ Dette programmet behandler i dag lån til over 10 000 kvinner i Egypt. Målet de neste fem årene er å nå ut med lån til 50 000 kvinner i Egypt¹³⁵ I gjennomførelsen av dette programmet samarbeider CRS med forskjellige egyptiske organisasjoner. Grunner til dette er at CRS har begynt med en mer indirekte form for bistand som nevnt ovenfor, men også fordi de lokale organisasjonene har et mye bedre kontakt med lokalmiljøet de opererer i enn det CRS har¹³⁶. To viktige samarbeidspartnere innenfor dette prosjektet er *Assiut, Forbund for forretningskvinner* og *Mina, forbundet for muslimske ungdommer*.

Utdanningssektoren til CRS retter seg hovedsakelig mot jenter og kvinner blant Egypt sin fattige befolkning. Selv om utdanning er et av de viktigste målene for Egypt er det fremdeles store problemer i utdanningssektoren. Mange offentlige skoler er svært dårlige og barn i fattige deler av Egypt får ofte mangelfull opplæring. En annen viktig faktor er det at barn i fattige familier ofte blir sendt ut i jobb istedenfor å ta utdanning. Dette gjelder spesielt jenter¹³⁷. Analfabetismen i dette området er på hele 64 %. CRS har hatt som mål å styrke utdanningssystemet i fattige bydeler i øvre Egypt ved å sterkere implementere det sivile samfunnet i denne prosessen. Lokale organisasjoner blir gitt økonomiske midler og den

¹³³ Intervju med ansatt i CRS, Maha Younes

¹³⁴ <http://www.catholicrelief.org>

¹³⁵ Egypt program Annual public summary of Activities

¹³⁶ Intervju med ansatt i CRS, Maha Younes

¹³⁷ Ibid

nødvendige opplæringen for å sette programmet ut i live. Programmene bidrar til å øke lese og skriveferdighetene samtidig som de driver med opplæring i håndversyrker slik at kvinner og jenter kan lære seg et yrke og dermed bidra til at de får bedre leveforhold¹³⁸.

Det har vært en økning av flyktninger til Egypt den siste tiden, og da spesielt fra Sudan. De fleste av disse bosetter seg i Kairo området. Dette medfører ofte problemer med å skaffe seg jobb og bolig. Selv om Egypt har vedtatt den internasjonale konvensjonen for flyktninger fra 1951, lar ikke alltid denne seg gjennomføre¹³⁹. Flyktningene i Egypt møter ofte motvilje fra lokalbefolkningen og blir i tillegg motarbeidet av myndighetene. Dette kommer i tillegg til at Egypt ikke har økonomiske ressurser til å ta seg av det store antallet flyktninger som er i landet. CRS forsøker å hjelpe denne gruppen i samfunnet ved å dele ut direkte hjelp som mat og klær til de som trenger det samtidig som de sørger for å få innrullert barn i utdanningssystemet i Egypt. CRS gav også lån, til 3.534 barn i 2004, for at de skulle få en sjanse til å gå på skole¹⁴⁰. Arbeidet til CRS blant flyktninger møter ofte motvilje fra egyptere flest fordi det er en allmenn oppfatning at denne gruppen "tar" hjelp fra fattige egyptere.

Fattige kvinner i Egypt får ofte mangelfull oppfølging fra helsevesenet gjennom graviditet og fødsler. Fødselsdødeligheten i øvre Egypt er anslått til 184 dødsfall for hver 100 000 fødsel. CRS forsøker å forbedre denne situasjonen ved å starte nye fødselsklinikker i nært samarbeid med lokale koptiske organisasjoner. Dette programmet følger opp kvinner gjennom graviditet og fødsler og i tillegg er det helseoppfølging av barn helt opp til 4årsalderen.

CRS sine hovedsponsorer i Egypt er andre katolske organisasjoner slik som for eksempel Caritas, men også mange andre små og stor kristne organisasjoner bidrar. I tillegg blir de støttet av EU og FN gjennom UNCHR.

¹³⁸ <http://www.catholicrelief.org>

¹³⁹ Egypt program Annual public summary of Activities

¹⁴⁰ IBID

Total Expenses During Fiscal Year 2004

<u>Donor</u>	<u>Amount US\$</u>
CRS General Fund	201.497
CRS Private Funds	269.849
Caritas Switzerland	41.900
Fastenopfer	34.083
Social Fund for development	17.720
Egyptian Swiss Development Fund	377.222
UNCHR	398.865
Total	1 341 136

Kilde: Annual program CRS 2004

CARE: Cooperative for American Relief Everywhere

Historisk oversikt

CARE ble også stiftet på slutten av 2. verdenskrig. Flere bedriftsledere, i USA og Canada, gikk sammen om å hjelpe den lidende sivilbefolkningen i Europa. Over 100 millioner CAREpakker, som inneholdt det mest nødvendige av mat og medisiner, ble sendt til store deler av den krigslidende befolkningen i Europa¹⁴¹.

I løpet av 1960 årene tok CARE en mer internasjonal vending. I stedet for å bare fokusere på Europa skulle organisasjonen fra nå av nå ut til trengende over hele verden.

Organisasjonen skulle være ikke religiøs og ikke politisk.

Frem til i dag har CARE vokst seg til å bli en av verdens største bistandsorganisasjoner som har prosjekter i over 65 land verden over.

CARE begynte sin aktivitet i Egypt i 1954 etter en invitasjon fra president Nasser¹⁴².

Aktiviteter de var involvert i da var et skolematprogram som nådde ut til tre millioner skolebarn årlig, over hele Egypt. Dette programmet fortsatte de med frem til 1967. Da ble organisasjonen utvist av president Nasser. Hvorfor organisasjonen ble utvist er uklart, men programkoordinator hos CARE i Egypt, Mohammed Nada, mener at det trolig hadde noe å

¹⁴¹ <http://www.care-international.org/>

¹⁴² <http://www.care.org.eg/>

gjøre med den politiske situasjonen i landet da¹⁴³. Ser vi nærmere på dette så virker dette sannsynlig. CARE har alltid hatt nære bånd til USAID og USA og dette var vel et straffetiltak fra Nasser sin side for USA sin motvilje under seksdagerskrigen. Følgende var da at CARE la ned alle sine aktiviteter i Egypt fra 1967 og frem til 1974.

I 1974 ble organisasjonen invitert tilbake til Egypt av president Sadat. CARE startet program i landet fra og med 1976. Det politiske miljøet var da et annet, med Sadat sin mer vennligstilte holdning til USA og vesten. Det er også verd å legge merke til, som vi har vært inne på tidligere, at også USAID ble invitert til Egypt i 1975 og at bistanden fra USA til Egypt økte etter CampDavid- avtalen i 1978.

CARE begynte med et matvareprogram for beduiner i Sinai området der de i snitt nådde ut til 70 000 mennesker daglig. I tillegg gjennomførte de et program i Aswan området. Dette programmet gikk ut på at lokale fattige fiskere skulle få den materielle bistanden de behøvde til sitt daglige virke som fiskere¹⁴⁴.

På begynnelsen av 1980 tallet begynte CARE å skifte fra denne direkte form for bistand til en mer indirekte form som inkluderte lokale egyptiske NGOer. Grunnen til dette var blant annet den nye rolleoppfatningen i internasjonal bistand som nevnt tidligere, men også at CARE så at denne form for bistand ikke fungerte slik den burde. *”Etter et tiår med direkte matvarehjelp i Sinai var likevel situasjonen den samme. Beduinene var fremdeles like avhengig av vår hjelp som de alltid hadde vært. Vi var bare med på å opprettholde situasjonen*¹⁴⁵.

Gjennom den perioden på 1980 tallet skiftet CARE fokus fra Sinai området til det øvre Egypt. De startet å inkludere lokale utviklingsorganisasjoner¹⁴⁶ i arbeidet sitt ved å støtte dem økonomisk og materielt. Samtidig med dette startet de også prosjekter med mikrofinansiering rettet mot fattige kvinner.

Denne utviklingen fortsatte utover 1990 årene og frem til i dag med et stadig større fokus på å styrke det sivile samfunnet i Egypt. I dag samarbeider CARE med over 300 lokale utviklingsorganisasjoner, hovedsakelig i øvre Egypt¹⁴⁷. Gjennom denne prosessen har CARE alltid hatt et tett og nært samarbeid med USAID. Faktisk så er USAID en av hovedsponsorene

¹⁴³ Intervju med CARE ansatt, Mohammed Nada

¹⁴⁴ www.care.org.eg/

¹⁴⁵ Intervju med CARE ansatt, Mohammed Nada

¹⁴⁶ Se tidligere i oppgaven for betydningen av utviklingsorganisasjoner.

¹⁴⁷ Intervju med CARE ansatt, Mohammed Nada

for CARE Egypt i dag. Andre sponsorer er CARE sine søsterorganisasjoner rundt om i verden. I tillegg bidrar Østerrike, EU, og internasjonale private selskaper. Eksempler her er Shell og et nylig oppstartet samarbeid med telefonselskapet Vodafone¹⁴⁸.

Prosjekter i regi av CARE

CARE sine målsetninger og programmer er stort sett det samme som andre vestlige NGOer som er aktive i Egypt. Hvis vi sammenligner det med CRS som vi så på ovenfor så er prosjektene muligens litt mer omfattende. I motsetning til CRS har CARE et veldig nært samarbeid med USAID og det viser seg også på hvilke prosjekter de er en del av. I likhet med CRS har de programmer for utdanning, helse og mikrokreditt. Alle tre rettet spesielt mot kvinner. I tillegg til disse programmene har CARE også følgende program som det satses på:

1. Informere om og forebygge HIV/AIDS
2. Landbruksprogram i samarbeid med USAID

Når det gjelder HIV og AIDS lider store deler av befolkningen i Egypt av fordommer og uvitenhet. CARE forsøker å hindre spredningen av HIV/AIDS med forebyggende tiltak både blant lokalsamfunn og bedrifter. Dette gjøres med informasjonskampanjer om AIDS og utdeling av prevensjon. Målgruppen i lokalsamfunn er unge folk i alderen 15 til 25, mens det på bedriftsplan er yrkesgrupper som flytter på seg mye. Eksempler kan være ansatte i transportbyråer og selgerer. Disse gruppene befinner seg i risikozonen på grunn av at det har vært og er vanlig blant disse å oppsøke prostituerte langs reiseruten.

I dette prosjektet har CARE samarbeidet med en rekke partnere. I den private sektoren har de samarbeidet med Shell, Coca – Cola og FedEx. De tre nevnte firmaene her har bidratt med økonomisk støtte, men siden de er noen av de største aktive selskapene i Egypt, har de også lagt til rette for opplysningskampanjer innad i bedriftene sine¹⁴⁹. Blant organisasjonene i Egypt har de dannet et samarbeid med 18 utviklingsorganisasjoner.

Landbruksprogrammene til CARE blir gjennomført med økonomisk støtte fra USAID og i nært samarbeid med lokale egyptiske NGOer og utviklingsorganisasjoner. Områder det blir satset på her er som i de fleste tilfeller øvre Egypt i regionene Fayoum, Qena og Sohag. Programmene her tar sikte på å utbedre irrigasjonsmuligheter, økt satsing på teknologi, opplæring av bønder til en mer spesialisering av jordbruket. Alt dette har vi vært inn på

¹⁴⁸ 2005 annual report, CARE egypt

¹⁴⁹ www.care.org.eg/

tidligere under USAID sitt program. Vi kan nevne her at CARE har, som en del av disse programmene, utarbeidet et nettverk av egyptiske utviklingsorganisasjoner og NGOer de siste tiårene. Målet med dette nettverket er at det skal være et interesseforum for bønder der de skal løse sine fellesproblemer. Det er også et mål at dette nettverket skal kunne løse fremtidige problemer innenfor landbruket og klare seg selv etter at CARE har trukket seg ut av prosjektene. Kilde: CARE Annual report 2005

**Condensed Balance Sheet
as of June 30, 2005**

	FY 2005 in US\$	FY 2004 in US\$
ASSETS		
Cash	330,436	518,142
Donors' Receivables	585,384	772,028
Other Receivables	790,177	344,053
Pre-payments & Deposits	76,777	94,088
Fixed Assets	13,636	27,091
Total Assets	1,796,409	1,755,402
LIABILITIES		
Accounts Payable & Miscellaneous Payables	212,220	478,512
Program Advances from Donors	496,485	73,770
Payroll Taxes & other Deductions	79,465	69,696
Accruals & Provisions	751,364	1,093,273
Total Liabilities	1,539,534	1,715,252
NET ASSETS		
Net Assets	39,714	30,869
Net Income	217,161	9,281
Total Net Assets	256,875	40,150
TOTAL LIABILITIES and NET ASSETS	1,796,409	1,755,402

**Income Statement for the Period
From July 1, 2004 to June 30, 2005**

	FY 2005 in US\$	FY 2004 in US\$
REVENUE		
Contribution Revenue	196,038	0
Grants & Contracts Direct Revenue	6,507,551	8,108,936
Grant & Contracts Indirect Revenue	342,610	466,283
Inc. Investment / Endowments / Trusts	(9,387)	15,656
Miscellaneous & Other Income	49,169	61
Intra-Company Grants & Support	225,000	1,108,533
	7,310,982	9,699,468
EXPENSE		
Personnel Costs	2,261,435	2,990,164
Professional Services	119,841	290,411
Equipment Purchases (Expensed)	187,996	266,494
Materials, Services & Consumables	662,747	520,720
Travel and Transportation	454,474	785,222
Occupancy	225,399	273,892
Financing / Depreciation / Miscellaneous	29,898	42,412
Grants / Sub-Grants / Seed Capital	2,809,418	4,054,588
Intra-Company Grants & Support	342,613	466,283
	7,093,821	9,690,187
NET INCOME	217,161	9,281

Oppsummering

I dette kapitlet har vi sett hvordan den utenlandske rollen har utviklet seg gjennom de siste 40 årene i Egypt. Spesielt gjelder dette i tilfellet USA. Gjennom de økonomiske og politiske spillet her har Egypt blitt bundet tett opp til det Anglo- amerikanske økonomiske system samtidig som de har blitt mer økonomisk avhengig av USA. Vi har sett eksempler på forholdet her mellom Egypt, USA, med USAID som interesseorganisasjonen til USA. Dette har også gjort utslag på det sivile samfunnet og forholdene til den vanlige innbygger i Egypt. På midten av 1970 tallet fikk vestlige NGOer en mye mer sentral rolle i oppbyggingen av det sivile samfunnet enn tidligere. Vi har sett eksempler på dette i tilfellene CARE og CRS. Likhetene i arbeidene til disse to internasjonale NGOene er store. Begge to har fokus på å styrke det sivile samfunnet i landet, eksempelvis gjennom styrking av helsesektoren, utdanningssystemet og landbruket.

Vi har også sett på noen av ulikhetene mellom disse to organisasjonene. Blant annet har vi sett at i tilfellet med økonomisk støtte og samarbeid har CARE et mye større og tettere samarbeid med USAID og globale private selskaper enn det CRS har. CRS på sin side satser mer på økonomisk støtte fra religiøse partnere og FNsystemet.

Kapittel 5. Oppsummering og konklusjon

Dette kapittelet tar opp igjen hypotesene som ble stilt i introduksjonskapittelet mitt, og vil her gå igjennom oppgaven for å vise hvordan disse hypotesene har blitt besvart før vi kommer til den endelige konklusjonen:

1. Den egyptiske stat har utøvd en sterkere kontroll over private organisasjoner etter 1952.
2. Den egyptiske stat og internasjonale NGOer har blitt mer avhengig av internasjonale finansinstitusjoner slik som Verdensbanken og IMF.
3. Internasjonale NGOer slik som CARE og CRS har endret arbeidsmetode og knyttet arbeidet tettere opp mot lokale egyptiske organisasjoner.

For å besvare disse hypotesene var det nødvendig å behandle nærmere begrepene det sivile samfunnet og NGOer og se nærmere på ulike teorier omkring dette. Fokuset har spesielt vært på den neo-liberale teorien om både det sivile samfunnet og utviklingen av demokratiet. I denne modellen blir statlig styring sett på som noe ondt som stagnerer den demokratiske utviklingen. På den andre siden blir det sivile samfunnet og det frie handelsmarkedet fremhevet som noe positivt, noe som fremmer den demokratiske utviklingen. I kapittel 2 så vi hvordan dette synet dominerer i dag og hvordan NGOene har blitt passet inn i denne modellen. Fra å drive med direkte bistandshjelp har NGOene gått til å være kanaler og agenter for finansielle institusjoner og vestlige stater. Med dette har NGOene bidratt til å binde utviklingsland, og andre land som ikke er en del av det angloamerikanske markedet, tettere opp til det globale markedet. For å vise et eksempel på dette tok vi for oss situasjonen for private organisasjoner i Egypt.

Kapittel 2 begynte med en gjennomgang av den historiske utviklingen til den moderne NGO i Egypt. I tillegg tok vi for oss forholdene mellom myndighetene og de private organisasjonene gjennom 1900 tallet. Vi så hvordan de private organisasjonene i Egypt kunne operere relativt fritt tidlig på 1900 tallet før kuppet til de frie offiserer i 1952. Etter 1952 og overtakelsen til Nasser ble situasjonen for de private organisasjonene forverret. Nasser transformerte det økonomiske systemet i Egypt til en mer sosialistisk modell med en autoritær stat. Vi var også

inne på hvordan Nasser fikk USA, England, Frankrike og Israel mot seg på grunn av hans omfattende nasjonaliseringsprogram. Noe som til slutt førte til Suez- krisen, som igjen kan beskrives som en seier for Nasser.

For de private organisasjonene i Egypt kjennetegnes Nasser epoken av at Staten får økt kontroll over de private organisasjonene i landet. Staten organiserte NGOene i landet etter korporasjonsmodellen, som vi var inne på i kapittel 2. Dette vil i praksis si at regimet hadde som mål å lage et regelverk til støtte for NGOene og som skulle hjelpe til med å utvide deres aktiviteter. Samtidig med dette skulle myndighetene få en bedre kontroll over organisasjonenes aktiviteter, ledere og andre medlemmer. Kort fortalt resulterte dette i at staten lyktes i å omskape landets NGOer til en forlengelse av det statlige byråkrati. Et viktig virkemiddel som staten brukte for å få gjennomført dette var å innføre lov 32 i 1964.

Vi tok også for oss hvordan lov 32 fungerer, og at dette var det viktigste maktmiddelet til staten for å regulere de private organisasjonene i Egypt. Kort fortalt forteller lov 32 om hvordan staten har lov til å gjøre slik og slik og hva NGOene ikke har lov til å gjøre. Myndighetene gir altså seg selv rettigheter og legger restriksjoner på organisasjonene. Denne loven har møtt massiv kritikk internasjonalt, men er fremdeles i bruk i Egypt i dag.

Etter Nassers død i 1970 kom Sadat til makten, noe som førte til stor endringer i Egypt. For det første gikk han bort fra den sosialistiske modellen som hadde vært før til en mer markedsorientert modell. Vi så at gjennom Sadat og senere hans etterfølger Mubarak ble Egypt knyttet tettere opp til det internasjonale markedet og USA. Som en del av denne politikken ble internasjonale NGOer invitert tilbake til Egypt etter de hadde blitt utvist under Nasser. Situasjonen for de private egyptiske organisasjonene i landet ble likevel ikke bedre. Myndighetenes politikk fortsatte i samme spor som tidligere ved å regulere organisasjonenes aktivitet og lederskap frem til i dag.

Vi gikk videre på dette punktet og så på hvordan situasjonen hadde vært og er for mange organisasjoner som gjør opp det sivile samfunnet i Egypt. Vi var da spesielt inne på de islamske og koptiske organisasjonene og så på hvordan myndighetene ofte førte en dobbelt politikk mot begge to, og ofte kunne sette de opp mot hverandre. Spesielt gikk dette utover de koptiske organisasjonene. Dette kan ha noe med at de koptiske er en mye mindre folkegruppe i Egypt og at Islam og dermed de islamske organisasjonene er på fremgang og har økt

oppslutning. I tillegg var vi inne på andre elementer av det sivile samfunnet slik som for eksempel forretningsgrupper, humanitære organisasjoner, feministorganisasjoner og miljøorganisasjoner. Alle har bånd til internasjonale søsterorganisasjoner enten det er politiske eller økonomiske forbindelser.

I kapittel 4 så vi nærmere på betydningen den internasjonale tilknyttingen har å si for Egypt, både politisk og økonomisk. Den egyptiske stat fikk økt internasjonalt støtte, spesielt fra USA, fra midten av 1970 tallet og utover. Dette var nært forbundet med at Egypt hadde gått over til en mer markedsorientert økonomisk modell og fredsavtalen med Israel. Støtten fra USA som Egypt primært fikk gjennom USAID ble mangledobbelt etter Camp- David avtalen i 1978. Fredsavtalen med Israel var ikke det eneste eksempelet på hvordan Egypt sin politikk var utslagsgivende for hvor mye internasjonal støtte landet skulle få. Etter hvert som Egypt ble knyttet opp mot det internasjonale markedet økte også presset på at landet skulle godta økte økonomiske reformer. Bistandsmidler ble holdt tilbake hovedsakelig fra verdensbanken og IMF for at Egypt skulle godta disse reformene.

Vi tok for oss enkelte internasjonale organisasjoner for å se hvordan de passet inn i bildet med det neo-liberalistiske synet. De organisasjonene vi tok for oss var USAID som er USA sin hovedkanal for bistandsmidler og de internasjonale NGOene CARE og CRS. Alle de tre organisasjonene har operert i Egypt siden midten av 1970tallet. Spesielt i tilfellene med CARE og CRS så vi hvordan de skiftet fokus fra å gi direkte bistandshjelp til å bli gjøre dette mer indirekte med å knytte lokale egyptiske organisasjoner tettere opp til sine aktiviteter. Dette er i tråd med det neoliberalistiske synet og hensikten er at lokale egyptiske organisasjoner skal bli i stand til å klare seg selv etter de internasjonale NGOene har trukket seg ut. Alle tre organisasjonene hadde prosjekter som rettet seg mot helse, utdanning og mikrolån og alle var spesielt rettet mot kvinner. Vi så også at det var en vesentlig forskjell mellom CARE og CRS når det gjaldt økonomisk støtte fra eksterne partnerer. Mens CRS baserte seg på økonomisk støtte fra religiøse partnerer og FNsystemet er CARE tettere knyttet opp til USAID og globale selskaper for sin økonomiske støtte.

Gjennom denne oppgaven har vi problematisert den moderne form for bistandsarbeid gjennom eksemplet med Egypt. Vi har konkludert med at den neoliberalistiske modellen for internasjonalt velferdsarbeid har blitt enerådende de siste tretti årene og at dette har ført til et økt fokus på oppbyggingen av det sivile samfunnet ved siden av staten. Gjennom dette er

teorien ifølge det neoliberalistiske synet at det vil føre til mer demokrati og redusering av fattigdom.

I Egypt sitt tilfelle konkluderer denne oppgaven med at dette ikke alltid er en realitet. Det kan ikke benektes at internasjonale NGOer har bidratt til å øke levestandarden mange steder i Egypt og i den prosessen har knyttet egyptiske NGOer tettere opp til sin aktivitet, men betyr dette likevel at de egyptiske NGOene blir tettere knyttet opp til nasjonale beslutningsprosesser og som igjen skal føre til økt demokrati i Egypt? Svaret på dette må bli nei. Som vi har sett så har Egypt sin avhengighet til utlandet økt og dette har igjen ført til at myndighetene ikke trenger å ta så mye hensyn til interne aktører i nasjonale beslutningsprosesser. Det kan vi se på at myndighetenes holdning til private organisasjoner er den samme som den var i 1952 og lov 32 er fremdeles gjeldende den dag i dag. Den internasjonale holdningen kan også beskrives som tvetydig ved at de fremmer slagord som økt privatisering, menneskerettigheter og demokrati, men det er likevel bare førstnevnte som blir fulgt opp. Dette kan vi se på at Egypt blir belønnet for å åpne markedet sitt og legge forholdene bedre til rette for globale selskap. Det er derfor bistandspengene kommer eller blir holdt tilbake, alt etter om Egypt føyer seg etter dette.

De internasjonale NGOene føyer seg inn i denne rekken av ved at selv mottar støtte fra de store finansielle institusjonene og som de videreformidler. Vi kan si at det sivile samfunnet i Egypt har blitt styrket med tanke på tilgang på ressurser og internasjonale forbindelser. Den politiske innflytelsen og den lenge etterlyste demokratiske utviklingen lar likevel vente på seg.

Bibliografi

Litteratur

Bjarne Hodne, Knut Kjeldstadli og Gøran Rosander (red). *Muntlige kilder, Om bruk av intervjuer i etnologi, folkeminnevitenskap og historie*, Universitetsforlaget 1981, Drammen.

Andrew Heywood. *Political Theory, An Introduction*, Palgrave Macmillian, Third Edition 2004, New York.

Philip Oxhorn, *Organizing Civil Society, The Popular Sectors and the Struggle For Democracy in Chile*, The Pennsylvania State University Press 1995, Pennsylvania.

John Keane, *Democracy and civil society*, Verso 1988, London

Z.A Pelczynski (editor), *The state and civil society, studies in Hegel's political philosophy*, 1984

John A. Hall and Frank Trentmann, *Civil Society, A reader in history, Theory and Global Politics*, Palgrave Macmillian 2005, New York.

Augustus Richard Norton (editor), *Civil society in the Middle East, Volume One and Volume Two*, Copyright by E.J. Brill, Leiden- Netherland 1995

Raymond Hinnebusch, *State, Civil Society, and Political Change in Syria*, Norton, 1995 s: 214-243

Saad Eddin Ibrahim, *Civil Society and Prospects for Democratization in the Arab World*, Norton, 1995 s: 27-55

Sheila Carapico, *Yemen between civility and civil war*, Norton, 1995 s: 287-317

Neil Hicks and Ghanim al- Najjar, *The utility of Tradition: Civil Society in Kuwait*, Norton, 1995 s: 186-214

Laurie Brand, “*In the Beginning was the State*”, *The Quest for Civil Society in Jordan*, Norton, 1995, s: 148-186

Terje Tvedt, *Angels of Mercy or Development Diplomats?* Africa World Press 1998, Asmara Eritrea.

Peter Burnell, Peter Calvert, *Civil Society in Democratization*, Frank Cass 2004, London.

Morroe Berger: *Islam in Egypt today, Social and Political Aspects of Popular Religion*, Cambridge University Press 1970, Cambridge

Denis J. Sullivan, *Private Voluntary Organizations in Egypt, Islamic Development, Private Initiative, and State Control*, University Press of Florida 1994, Gainesville

Amani Kandil, *Features of NGO`s in the Arab World*, Al-Ahram Centre for political and Strategic Studies 1994, Cairo

Saad Eddin Ibrahim, *An Assessment of Grass Roots Participation in the Development of Egypt*, The American University in Cairo Press 1996, Cairo

Maha M. Abdelrahman, *Civil society Exposed- the politics of NGO`s in Egypt*, Tauris Academic Studies 2004, London

Cleveland, William L.: *A History of the Modern Middle East*, Westview Press, 2000, Boulder

John L. Esposito: *Islam and Politics*, Syracuse University Press, Fourth Edition 1998, New York

Gabriel R. Warburg and Uri M. Kupferschmidt, *Islam, Nationalism and Radicalism in Egypt and the Sudan*, 1983

Rivka Yadlin: *Militant Islam in Egypt: Some Sociocultural Aspects*, Warburg and Kupferschmidt, 1983

Richard P. Mitchell, *the society of the Muslim Brothers*, Oxford University Press, 1969, New York

Fouad N. Ibrahim and Barbara Ibrahim, *Egypt an Economic Geography*, I.B. Tauris & co 2003, London

Gilles Kepel, *Muslim Extremism in Egypt*, University of California Press, Second edition 2003, Los Angeles

Kilder

Intervjuer

Intervju med USAID ansatt: Mervat Shoukry, PVO ansvarlig,

Intervju med ansatt i CARE: Mohamed Nada, Program Officer

Intervju med ansatt i CRS: Maha Younes, PVO ansvarlig

Dokumenter

USAID/Egypt's Democracy And Governance Annual Program Statement (APS) For FY 1976

USAID/Egypt's Democracy And Governance Annual Program Statement (APS) For FY 1977

USAID/Egypt's Democracy And Governance Annual Program Statement (APS) For FY 1978

USAID/Egypt's Democracy And Governance Annual Program Statement (APS) For FY 1979

USAID/Egypt's Democracy And Governance Annual Program Statement (APS) For FY 1981

USAID/Egypt's Democracy And Governance Annual Program Statement (APS) For FY 2005

USAID/Egypt's Democracy And Governance Annual Program Statement (APS) For FY 2007

CRS, Egypt program Annual public summary of Activities, 2003

CRS, Egypt program Annual public summary of Activities, 2004

CARE, 2004 Annual report

CARE, 2005 Annual report

Internettlinker

Inforasjon om den koptiske kirken i Egypt:

<http://www.coptic.net>

USAIDs offisielle hjemmeside:

<http://www.usaid.gov>

USAIDs hjemmeside i Egypt:

<http://www.egypt.usaid.gov>

Catholic Relief Services offisielle hjemmeside:

<http://www.catholicrelief.org>

Hjemmesiden til CAREs hovedkontor i Genève:

<http://www.care-international.org/>

Hjemmesiden til CAREs avdeling i Egypt:

<http://www.care.org.eg/>

Appendiks

Lov 17 og lov 32

قوانين . هراسيم . قرارات ، الخ .

هرسوم بقانون رقم ١٧ لسنة ١٩٣٨

بشان حظر بعض الجمعيات أو الجماعات

هحن هاروق الأول ملك هصر

ههد الاطلاع على المادة ٤١ من الدستور ؛

هوبناء على ما عرضه علينا وزير الداخلية ، وموافقة رأى مجلس الوزراء

ههسما بما هو آت :

هشادة ١ - ههحظر الجمعيات أو الجماعات ، دائمة كانت أم مؤقتة ، اله يكون لها ، سواء من حيث تأليفها أو عملها أو من حيث تدريب أعضائها أو نظامهم أو زعيمهم أو تجهيزهم ، صورة التشكيلات شبه العسكرية خدم لحزب أو مذهب سياسي معين .

هشادة ٢ - ههعاقب بالحبس من ١٥ يوما الى ستة أشهر أو بالفرمان من خمسة جنيات الى خمسين جنيها كل من اشترك في الجمعيات أو الجماعات المشار اليها في المادة السابقة وذلك مع عدم الاخلال بتوقيع أية عقوبة أشد ينص عليها قانون العقوبات أو أى قانون آخر .

ههعاقب الداعون للانضمام الى هذه الجمعيات أو الجماعات ومنظموا يضعف العقوبة المشار اليها آنفا .

هشادة ٣ - ههضبط ملابس وشعار وشارات الجمعيات أو الجماعات المشار اليها في المادة الأولى وتصادر اداريا ، كما تضبط وتصادر كذلك الأسلحة والمهمات والتقود والأموال أيا كان مالكها التي تستعملها تلك الجمعيات أو الجماعات أو التي هي معدة لأن تستعملها .

هشادة ٤ - ههلى وزيرى الداخلية والحقانية تنفيذ هذا المرسوم بقانون كل منهما فيما يخصه ، ويعمل به من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية ما صدر بمرأى عايدى في ٦ محرم سنة ١٣٥٧ (٨ مارس سنة ١٩٣٨)

هاروق

ههمر حضرة هساحب ههخلا

هوزير الحقانية هوزير بخية هئيس ههجلس وزراء
هحمد ههشبه ههمحمد ههحمود ههحمد ههحمود

هويوان ههجلالة ههملك

ههفضل حضرة هساحب ههجلالة مولانا ههملك ههلمعظم فاذن :

ههحضرة أوسكار اسكندر شديد ، المقيم بشارع الوالدة رقم هه بيجاردن سيقى بالقاهرة

في قبول وحمل :

هههدالية الاستحقاق الهبنائى الهعخرية الهفضية ذات الهعصف التي منحها سنة ١٩٣٧

هوياسة ههجلس الوزراء

ههحتفالا بهيد الدستور تعطل وزارات الحكومة وسائر المصالح الأميرية في جميع نواحي المملكة يوم الثلاثاء ١٥ مارس سنة ١٩٣٨

ههمر ههلكى رقم ١٦ لسنة ١٩٣٨

ههلعفو عن الآثار القانونية المترتبة على العقوبة المحكوم بها على

ههأمين همام حمادى افندى

هحن هاروق الأول ملك هصر

ههد الاطلاع على المادة ٤٣ من الدستور ، وعلى المادة ٧٤ من قانون العقوبات ؛

ههوبناء على ما عرضه علينا وزير الحقانية ؛

ههمرنا بما هو آت :

١ - ههمنى عن الآثار القانونية المترتبة على العقوبة المحكوم بها من عهكة جنابات مصر في ١٣ أبريل سنة ١٩٢٧ على أمين همام حمادى افندى في قضية الهجناية رقم ٢٧ الوالى سنة ١٩٢٧

٢ - ههكول وزير الحقانية تنفيذ أمرنا هذا ما

ههصدر بمرأى عايدى في ١٣ محرم سنة ١٣٥٧ (١٠ مارس سنة ١٩٣٨)

هاروق

Lov 32

(٧) كل من جمع تبرعات على خلاف أحكام هذا القانون . ويجوز الحكم بمصادرة ما جمع منها لحساب الجهة الإدارية المختصة لإنفاقه في وجوه البر .

(٨) كل من امتنع من أعضاء مجلس الإدارة والمدير والموظفين عن المبادرة إلى تسليم الأموال والمستندات والدفاتر المتعلقة بالجمعية المنذجة للثقلين بالجمعية الداجية في حالة إدماج جمعية أو أكثر وكل من امتنع عن المبادرة إلى تسليم هذه الأموال والمستندات للمدير أو مجلس الإدارة المؤقت في حالة تعيينه .

مادة ٩٣ - كل مخالفة أخرى لأحكام هذا القانون أو لائحته التنفيذية أو القرارات الصادرة في شأنه يعاقب مرتكبها بغرامة لا تتجاوز عشرين جنيها .

مادة ٩٤ - يعاقب أعضاء مجلس الإدارة ومدير الجمعية أو المؤسسة معينا كان أو متخبا أو متدبا بذات العقوبات إذا وقعت الجرائم السابقة بسبب إهمالهم أو قصيرهم في أداء واجباتهم وظيفتهم .

مادة ٩٥ - يكون أعضاء مجلس الإدارة ومدير الجمعية أو المؤسسة معينا كان أو متخبا أو متدبا مسئولين في أموالهم الخاصة من تعوان كافة الأضرار المادية التي تلحق بالجمعية أو المؤسسة نتيجة إخلالهم بالقيام بواجبات الرجل الحرص أثناء إدارتهم للجمعية أو المؤسسة .

مادة ٩٦ - لجهة الإدارية المختصة أن تقوم بإغلاق مقر الجمعية أو المؤسسة وفروعها أو أحد ملامها لمدة محددة قابلة للتجديد . وذلك كإجراء مؤقت حتى يفصل في أمرها سراء بتعيين مجلس إدارة مؤقت أو بالإدماج أو الحل .

مادة ٩٧ - لا يخل تطبيق الأحكام المتقدمة بتوقيع أية عقوبة أشد ينص عليها قانون العقوبات أو أي قانون آخر .

ويكون للموظفين الذين يصدر بتدبيرهم قرار من وزير العدل بالاتفاق مع وزير الشؤون الاجتماعية صفة مأبوري الضبطية القضائية بالنسبة إلى الجرائم المشار إليها في المواد السابقة .

(٩) حصيلة التبرعات والإعطائات التي تقرها البنوك والمؤسسات العامة والشركات للجمعيات والمؤسسات الخاصة المشهورة طبقا لأحكام هذا القانون وذلك بالتطبيق لنص المادة ٤٠ فقرة ٢ من القانون رقم ٢٦ لسنة ١٩٥٤ المشار إليه .

مادة ٩١ - يكون للصندوق مجلس إدارة يشكل بقرار من وزير الشؤون الاجتماعية وتكون له رئاسته ويختص مجلس الإدارة بتوزيع الإعطائات ورسم سياسة التصرف في أموال الصندوق .

الكتاب الخامس

في العقوبات

مادة ٩٢ - يعاقب بالحبس مدة لا تزيد على ستة أشهر وبغرامة لا تزيد على مائة جنيه أو بإحدى هاتين العقوبتين :

(١) كل من حرر أو قدم أو أسك محررا أو سجلا مما يلزمه القانون بتقديمه أو إسكاه يشتمل على بيانات كاذبة مع علمه بذلك - وكل من تمعد إعطاء بيان مما ذكر لجهة غير مختصة أو تمعد إخفاء بيان يلزمه القانون إثباته .

(٢) كل من باشر نشاطا للجمعية أو المؤسسة قبل شهرها طبقا لأحكام هذا القانون .

(٣) كل من باشر نشاطا للجمعية أو المؤسسة يتجاوز الفرض الذي أنشئت من أجله أو أفق أموالها فيما لا يحقق هذا الفرض أو دخل بأموالها في مضاربات مالية .

(٤) كل من سمح لغير أعضاء الجمعية المقيدة أسمائهم في سجلاتها بالاشتراك في إدارتها أو في مداولات الجمعية العمومية .

(٥) كل من اشترك في مواصلة نشاط جمعية أو مؤسسة منحلّة أو تصرف في أموالها على أي وجه بعد نشر قرار الحل . ويعتبر العلم ^{ما} في حق الكافة بمجرد نشر القرار بالحل في الوقائع المصرية .

(٦) كل مصف وزع على الأعضاء وغيرهم موجودات الجمعية من المؤسسة على خلاف ما يقضى به هذا القانون أو القرار ^{انشره} ادر بالحل .

قرار رئيس الجمهورية العربية المتحدة

بالقانون رقم ٣٢ لسنة ١٩٦٤

شأن الجمعيات والمؤسسات الخاصة

باسم الأمة

رئيس الجمهورية

بعد الإطلاع على الدستور المؤقت ؛

وعلى الإعلان الدستوري الصادر في ٢٧ من سبتمبر سنة ١٩٦٢ ؛

وعلى القانون رقم ١٠ لسنة ١٩٥٥ بشأن أعمال اليانصيب ؛

وعلى القانون رقم ١٠ لسنة ١٩٢٢ بشأن المراهقة على سباق الخيل ورضي الحام وغيرها من أنواع الألعاب وأعمال الرياضة ؛

وعلى القانون رقم ١٤ لسنة ١٩٣٩ بفرض ضريبة على إيرادات رؤوس الأموال المتقولة وعلى الأرباح التجارية والصناعية وعلى كسب العمل ؛

وعلى القانون رقم ٥٣ لسنة ١٩٤٣ بفرض رسم إضافي لأعمال الخيرية

وعلى القانون رقم ١٥٢ لسنة ١٩٤٩ بشأن الإئدية ؛

وعلى القانون رقم ١٥٦ لسنة ١٩٥٠ بالإشراف على هيئات التأمين وتكوين الأموال ؛

وعلى القانون رقم ٢٦ لسنة ١٩٥٤ في شأن بعض الأحكام الخاصة بالشركات المساهمة وشركات التوصية بالأسهم والشركات ذات المسئولية المحدودة ؛

وعلى القانون رقم ٥٣١ لسنة ١٩٥٤ بنظام جمعية المرشحات المصرية ؛

وعلى القانون رقم ٢٢٣ لسنة ١٩٥٥ بنظام جمعية الكشافة المصرية والمجلس الأعلى للكشافة ؛

وعلى القانون رقم ٣٨٤ لسنة ١٩٥٦ بإصدار قانون الجمعيات والمؤسسات الخاصة ؛

وعلى القانون رقم ٣٤ لسنة ١٩٥٢ بوقف مباشرة الحقوق السياسية بالنسبة لبعض الأشخاص ؛

قرار رئيس الجمهورية العربية المتحدة

بالقانون رقم ٣١ لسنة ١٩٦٤

بإضافة بعض مصانع الثلج بالاسكندرية للجدول المرافق

للقانون رقم ١١٧ لسنة ١٩٦١

باسم الأمة

رئيس الجمهورية

بعد الإطلاع على الدستور المؤقت ؛

وعلى الإعلان الدستوري الصادر في ٢٧ من سبتمبر سنة ١٩٦٢ بشأن التنظيم السيامي لسفطات الدولة العليا ؛

وعلى القانون رقم ١١٧ لسنة ١٩٦١ بتأميم بعض الشركات والمنشآت ؛

وعلى موافقة مجلس الرياسة ؛

أصدر القانون الآتي :

مادة ١ - تضاف الى الجدول المرافق للقانون رقم ١١٧ لسنة ١٩٦١ المشار اليه الشركات والمنشآت الآتية :

(١) الشركة الوطنية لصناعة الثلج والتبريد (محمد علي ماسح وأمين أبو يوسف) .

(٢) شركة تلاجبات باكوس (فوزية عبد الرازق مصطفى وشركاه) .

(٣) الشركة المصرية للتبريد والتليج (تيريكو) .

مادة ٢ - تقع الشركتان الأوليتان المبتتان بالمادة السابقة للؤسسة المصرية العامة للصوامع والخبزين ؛ أما الشركة المصرية للتبريد والتليج (تيريكو) فتتبع للؤسسة المصرية التعاونية الاستهلاكية .

مادة ٣ - ينشر هذا القانون بالجريدة الرسمية ، ويعمل به من تاريخ

رئاسة الجمهورية في ٢٨ رمضان سنة ١٣٨٣ (١٢ فبراير سنة ١٩٦٤)

جمال عبد الناصر

مادة ٧ - تؤول أموال الجمعيات والروابط العالية التي تعتبر منحلة بالتطبيق لحكم المادة ١٣ من القانون المرافق الى المنظمات النقابية العالية التي تحمل علمها أو التي ترضى مصالح أعضاء الجمعيات والروابط المنحلة وتحدد هذه المنظمات بقرار من وزير الشؤون الاجتماعية بالاتفاق مع وزير العمل .

وفي جميع الأحوال يجب الاحتفاظ بالحقوق المكتسبة التي تكفلها لأعضاء هذه الجمعيات والروابط صناديق الإحسان المسجلة بالطبقة لأحكام القانون رقم ١٥٦ لسنة ١٩٥٠ المشار إليه .

مادة ٨ - يلغى القانون رقم ٣٨٤ لسنة ١٩٥٦ المشار إليه وكل ما يخالف أحكام هذا القانون .

مادة ٩ - ينشر هذا القانون في الجريدة الرسمية ، ويعمل به من تاريخ نشره ما

صدر برئاسة الجمهورية في ٢٨ رمضان سنة ١٣٨٣ (١٢ فبراير سنة ١٩٦٤)

جمال عبدالناصر

قانون

الجمعيات والمؤسسات الخاصة

الكتاب الأول - الجمعيات

الباب الأول - الجمعيات عموماً

الفصل الأول

أحكام عامة

مادة ١ - تعتبر جمعية في تطبيق أحكام هذا القانون كل جماعات تنظيم مستمر لمدة معينة أو غير معينة تتألف من أشخاص طبيعيين لا يقل عددهم عن عشرة أو من أشخاص اعتبارية لغرض غير الحصول على ربح مادي .

مادة ٢ - كل جمعية تنشأ مخالفة للنظام العام أو للأداب أو لسياسات أو لغرض غير مشروع أو يكون الغرض منها المساس بسلامة الجمهورية أو بشكل الحكومة الجمهوري أو نظامها ، لاجتماعي تكون باطلة .

مادة ٣ - يشترط في إنشاء الجمعية أن يوضع لها نظام مكتوب عليه من المؤسسين ويجب ألا يشترك في تأسيسها أو ينضم اليه من الأشخاص المحرومين من مباشرة الحقوق السياسية . إلا تبصر الجهة الإدارية المختصة .

وعلى القانون رقم ١٦٢ لسنة ١٩٦٣ بنظام اللجنة الأولمبية واتحادات الهياكل الرياضية ؛

وبناء على ما ارتآه مجلس الدولة ؛

وعلى موافقة مجلس الرياسة ؛

أصدر القانون الآتي :

مادة ١ - يعمل بأحكام القانون المرافق في شأن الجمعيات والمؤسسات الخاصة واتحاداتها .

مادة ٢ - مع عدم الإخلال بأحكام القوانين رقم ٥٣١ لسنة ١٩٥٤ و ٢٢٣ لسنة ١٩٥٥ و ١٦٢ لسنة ١٩٦٣ المشار إليها تسرى أحكام القانون المرافق على الجمعيات والمؤسسات الخاصة القائمة وقت العمل بهذا القانون . ويجب عليها تعديل نظمها وطلب شهرها بالتطبيق لأحكامه خلال ستة أشهر من تاريخ العمل به وبالإلحاح منحت منحة بحكم القانون .

وإذا رفضت الجهة الإدارية المختصة إعادة شهر نظام الجمعية أو المؤسسة اعتبرت منحلة بحكم القانون . وفي الحالتين يجب تعيين مصف للجمعية أو المؤسسة المنحلة .

ولا تحصل رسوم لإعادة الشهر بالنسبة الى الجمعيات والمؤسسات الخاصة القائمة وقت العمل بهذا القانون .

ويستثنى من ذلك الهيئات العاملة في ميدان رعاية الشباب .

مادة ٣ - استثناء من أحكام المادة الحادية عشرة من القانون المرافق تقوم الجهة الإدارية المختصة بإجراء الشهر خلال ستة أشهر من تاريخ طلبه .

مادة ٤ - على كل جمعية أو مؤسسة خاصة أعيد شهر نظامها بالتطبيق لأحكام هذا القانون أن تعيد تشكيل مجلس إدارتها وفقاً لنظامها المعد شهره وذلك خلال ثلاثة أشهر من إتمام الشهر .

مادة ٥ - تستمر مجالس إدارة الجمعيات والمؤسسات الخاصة والاتحادات القائمة وقت العمل بهذا القانون وهيئاتها التنفيذية في مباشرة أعمالها بصفة مؤقتة إلى أن يتم تشكيل المجالس وهيئات الجديدة .

ويجوز للجهة الإدارية المختصة خلال هذه المدة تعيين مدير أو مجلس إدارة مؤقت من بين أعضاء الجمعية .

مادة ٦ - على الجمعيات والمؤسسات الخاصة التي تقوم وقت العمل بهذا القانون بأبواب الأشخاص المشار إليهم في المادة ٦٧ من القانون المرافق ، أن تتقدم خلال ستة أشهر من تاريخ العمل بهذا القانون بطلب الترخيص لها بممارسة هذا النشاط .

مادة ٦ - يجوز لكل عضو ما لم يكن قد تعهد بالبقاء في الجمعية لمدة معينة أن يسحب منها في أي وقت ولا يكون للعضو المنسحب ولا للعضو المفصول أو العضو الذي سقطت عضويته حق في أموال الجمعية إلا في الحالات المنصوص عليها في هذا القانون .

مادة ٧ - لا يجوز أن تكون للجمعية حقوق ملكية أو أية حقوق أخرى على عقارات إلا بالقدر الضروري لتحقيق الغرض الذي أنشئت من أجله ما لم تحصل على إذن بذلك من الجهة الإدارية المختصة .

ولا يسرى هذا الحكم على الجمعيات التي تعمل في ميدان الرعاية الاجتماعية والجمعيات الثقافية .

ويقصد بالرعاية الاجتماعية في تطبيق أحكام هذا القانون توفير الخدمات الصحية والاجتماعية والفنية للأفراد أو الأسر أو المجتمع . وعلى الأخص الخدمات المتصلة برعاية الأمومة والطفولة ورعاية الأحداث والشيوخ العاجزين عن الكسب وما يتعلق بهذه الخدمات من بحوث ودراسات وتمويل وتنظيم وتدريب .

وتعتبر جمعية ثقافية كل جمعية يكون الغرض من تكوينها النهوض بالعلوم أو الفنون أو الآداب .

مادة ٨ - لا تثبت الشخصية الاعتبارية للجمعية إلا إذا اشترطت نظامها وفقا لأحكام هذا القانون .

مادة ٩ - لا يزيد رسم الشهر على خمسة جنيهات وتعين اللائحة التنفيذية نفاذه ولا يرد الرسم بأي حال من الأحوال ولا يستحق أية رسوم على شهر ما يجري من تعديلات .

مادة ١٠ - يكون شهر نظام الجمعية بمجرد قيده في السجل انطوائه المعد لذلك .

ويشتر ملخص القيد في الوقائع المصرية بشر مقابل .

وتبين اللائحة التنفيذية الشروط والأوضاع الخاصة بهذا السجل وإجراءات القيد فيه وشروطه .

مادة ١١ - تقوم الجهة الإدارية المختصة بإجراء الشهر خلال ستين يوما من تاريخ طلبه . فإذا مضت الستون يوما دون إتمامه اعتبر الشهر واقما . كما القانون . وعلى اللجنة المذكورة بناء على طلب نوى الشأن إجراء القيد في السجل والنشر في الوقائع المصرية .

مادة ١٢ - للجهة الإدارية المختصة بعد أخذ رأي الاتحاد المختص حق رفض شهر نظام الجمعية إذا كانت البيعة غير كافية إلى خدماتها . أو لوجود جمعيات أخرى سدد حاجات البيئة في ميدان النشاط المطلوب .

ومع مراعاة القواعد والشروط التي يصدر بها قرار من الجهة الإدارية المختصة يجب أن يشمل نظام الجمعية على الأخص البيانات الآتية :

(١) اسم الجمعية ونوع وميدان نشاطها ونطاق عملها الجغرافي ومركز إدارتها على أن يكون في الجمهورية العربية المتحدة .

ولا يجوز لأية جمعية أن تتخذ تسمية تدعو إلى اللبس بينها وبين جمعية أخرى تشترك معها في نطاق عملها الجغرافي .

(ب) اسم كل من الأعضاء المؤسسين ولقبه وسنته وجنسيته ومهنته ومحل إقامته .

(ج) موارد الجمعية وكيفية استغلالها والتصرف فيها .

(د) الأجهزة التي تمثل الجمعية واختصاصات كل منها وكيفية اختيار أعضائها وطرق عزلهم أو إسقاط أو إبطال عضويتهم والنصاب اللازم لانعقاد الجمعية العمومية ومجلس الإدارة والأجهزة الأخرى الممثلة للجمعية والنصاب اللازم لصحة قراراتها .

(هـ) نظام العضوية وشروطها وحقوق الأعضاء وواجباتهم وعلى الأخص حق حضور الجمعية العمومية والتصويت فيها .

(و) نظام المراقبة المالية .

(ز) كيفية تعديل نظام الجمعية وكيفية إدماجها أو تكوين فروع لها .

(ح) قواعد حل الجمعية والجهة التي تتولى إليها أموالها .

وتتضمن اللائحة التنفيذية لهذا القانون نظاما نموذجيا يجوز للجمعيات اعتماده في إعداد نظمها .

مادة ٤ - لا يجوز للجمعية أن تعمل في أكثر من ميدان واحد من الميادين التي تحددها اللائحة التنفيذية إلا بعد أخذ رأي الاتحادات المختصة وموافقة الجهة الإدارية المختصة .

مادة ٥ - لا يجوز أن ينص في نظام الجمعية على أن تتولى أموالها عند الحل إلا إلى الجمعيات أو المؤسسات الخاصة أو الاتحادات التي تعمل في ميدان عمل الجمعية المنحلة والمشفرة طبقا لأحكام هذا القانون .

ويجوز أن تتولى هذه الأموال إلى جمعيات أو مؤسسات أو اتحادات تعمل في ميدان آخر بعد موافقة الجهة الإدارية المختصة وبعد أخذ رأي اتحاد المختص .

ولا يسرى هذا الحكم على المال الذي يخصص لصندوق الإمانات المتبادلة للصندوق المعاشات .

وتقارير مراقب الحسابات ومجلس الإدارة بخطابات الدعوة الموجهة إلى الأعضاء الذين لهم حق حضور الجمعية العمومية كما يجب عرض هذه الأوراق في مكان ظاهر بمقر الجمعية قبل انعقاد الجمعية العمومية بثمانية أيام على الأقل . وتظل كذلك حتى يتم التصديق عليها .

مادة ١٨ - على الجمعية أن تودع أموالها النقدية باسمها الذي أشهرت به لدى مصرف أو صندوق التوفير . وعليها أن تحظر الخبرة الإدارية المختصة عند تنيير جهة الإيداع خلال أسبوع من تاريخ حصوله .

ولا يجوز للجمعية أن تحتفظ برصيد تقدي يزيد على ثلاثة أمثال المصروفات السنوية للإدارة إلا بإذن من الجهة الإدارية المختصة بعد أخذ رأى الاتحاد المختص كما لا يجوز لها أن تحتفظ برصيد تقدي خارج المصرف أو صندوق التوفير يزيد عن مصروفات شهر واحد .

مادة ١٩ - على الجمعية أن تتفق أموالها فيما يتحقق أغراضها ولها أن تستغل فائض إيراداتها لضمان مورد ثابت في أعمال مضمونة الكسب على ألا يؤثر ذلك في نشاطها وتنظيم الأئحة التنفيذية الأحوال والشروط التي يجوز بمقتضاها استغلال هذه الأموال .

مادة ٢٠ - لا يجوز للجمعية الدخول في مضاربات مالية .

مادة ٢١ - تتمتع الجمعيات المشهورة بالزمايا الآتية :

(أ) تعفى من رسوم التسجيل التي يقع عبء أداؤها عليها في غو الملكية والرهن والمقود الخاصة بالحقوق العينية الأخرى . وكذلك من رسوم التصديق على التوقيعات .

(ب) تعفى من رسوم الدفعة المفروضة حالياً والتي تفرض مستقباً على جميع المقود والمحركات والأوراق والمطبوعات والسجلات وغيرها .

(ج) تعفى من الرسوم الجمركية المفروضة على ما تستورده من معدات وأدوات لازمة لنشاطها على أن يقتصر بمقتضى هذه المعدات قراؤ من الجهة الإدارية المختصة ويحظر على الجمعية التصرف في هذه المعدات والآلات لمدة خمس سنوات مالم تدفع عن الرسوم الجمركية المستحقة .

(د) تتمتع تخفيضاً قدره ٢٥٪ من أجور نقل المعدات والآلات على السكك الحديدية .

مادة ٢٢ - يجب أن يذكر اسم الجمعية وعنوان مقرها ووقم سنة ونطاق عملها الجغرافي في جميع دقارتها ومجلاتنا ومطبوعاتنا .

مادة ٢٣ - لا يجوز لأية جمعية أن تنسب أو تقتصر على أو تنضم جمعية أو هيئة أو ناد مقره خارج الجمهورية العربية المتحدة قبل الإبراج إلى

أو إذا كان إنشائها لا يتفق مع دواعي الأمن أو لعدم صلاحية المكان من الناحية الصحية والاجتماعية أو لتكون الجمعية قد أنشئت بقصد إحياء جمعية أخرى سبق حلها .

ولذوى الشأن التظلم إلى الجهة الإدارية المختصة من القرار برفض إبراء الشهر خلال ستين يوماً من تاريخ إبلاغهم بقرار الرفض .

ويجب البت في هذا التظلم بقرار مسبب خلال ستين يوماً من تاريخ وصوله إلى الجهة المختصة ويعتبر فوات ستين يوماً على تقديم التظلم دون أن تجيب عنه السلطات المختصة بمثابة قبول له .

مادة ١٣ - لا يجوز لأعضاء النقابات المهنية أو المنظمات النقابية العالية ولا لمن لهم الحق في عضويتها إنشاء جمعية أو رابطة لممارسة نشاط تخصص أو تقوم به تلك النقابات أو المنظمات .

مادة ١٤ - لكل عضو حق الاطلاع على مستندات الجمعية التي أشهرت نظامها بمقتضاها والحصول على صورة منها مصدق عليها بمطابقتها للأصل بعد أداء الرسم المقرر .

مادة ١٥ - تسرى الأحكام المتقدمة على كل تمسديد في نظام الجمعية . ويعتبر التعديل كأن لم يكن مالم يشهر .

مادة ١٦ - على الجمعية أن تحتفظ في مركز إدارتها بالوثائق والمكاتبات والسجلات الخاصة بها . ويصدر بيان هذه السجلات وكيفية إسارتها والبيانات التي تتمتع عليها قرار من الجهة الإدارية المختصة ويجب حتم هذه السجلات من الجهة الإدارية المختصة قبل استمالها .

ولكل من الأعضاء والجهة الإدارية المختصة والاتحاد المختص حق الاطلاع على هذه السجلات والوثائق والدفاتر .

ويجوز للأعضاء أن يطلبوا من الجهة الإدارية المختصة تمكينهم من الاطلاع على هذه السجلات والوثائق والدفاتر إذا تمسوا عليهم ذلك . على أن يتقدم بهذا الطلب عدد لا يقل عن خمس هذه الأعضاء أو عشرين عضواً أربما أقل طبقاً للنظام الذي تبنيه اللائحة التنفيذية .

ويجب إخطار كل من الجهة الإدارية المختصة والاتحاد المختص بحركة العضوية في المواعيد والكيفية التي تحددها اللائحة التنفيذية .

مادة ١٧ - يجب أن يكون لكل جمعية ميزانية سنوية . وإذا تجاوزت مصروفاتها أو إيراداتها ألف جنيه ويجب على مجلس الإدارة عرض الحساب الختامي على أحد المحاسبين المقيدين بالمحور مشفوقاً بالمستندات المؤيدة له لتقصيه وتقديم تقرير عنه قبل انعقاد الجمعية العمومية في اجتماعها السنوي بشهر على الأقل ويجب إرفاق صورة من الحساب الختامي والميزانية العمومية

مادة ٢٩ - لجهة الإدارية المختصة أن تقرر إدماج أكثر من جمعية تعمل لتحقيق غرض مماثل أو توحيد إدارتها أو تعديل أغراضها تبعاً لاحتياجات البيئة أو لتحقيق التساق بين الخدمات التي تؤديها أو لغبر ذلك من الأسباب التي تراها كفيلاً بحسن تحقيق الغرض الذي أنشئت من أجله .

ويراعى بقدر الإمكان رغبات المؤسسين وعرض الجمعية ونوع ما تؤديه من خدمات .

ويصدر بالإدماج قرار مسبب يبين كيفية الإدماج ويبلغ إلى ذوي الشأن فور صدوره .

وعلى ممثلي الجمعية المندجة أن يبادروا بتسليم جميع الأموال والمستندات الخاصة بها إلى الجمعية المندج فيها .

ولا تسأل الجمعية عن التزامات الهيئات المندجة فيها إلا في حدود ما آل إليها أموال تلك الهيئات وحقوقها من تاريخ الإدماج .

مادة ٣٠ - يحظر على مجلس إدارة الجمعية المندجة أو التي صدر قراراً بتعيين مجلس مؤقت أو مديراً . وكذلك على موظفيها التصرف في أي شأن من شئون الجمعية بمجرد إبلاغهم بقرار الإدماج أو قرار تعيين المدير أو المجلس المؤقت .

وعلى أعضاء مجلس إدارة الجمعية أو القائمين بالعمل فيها أن يبادروا إلى تسليم المدير أو المجلس المؤقت بمجرد تشكيله جميع أموال الجمعية ومبائنها ودفاترها ومستنداتها وعلى جميع الموظفين والمسؤولين في الجمعية أن يحافظوا على أوراقها ومستنداتها وأموالها حتى يتم تسليمها إلى المجلس المؤقت .

ولا يحل قيامهم بتسليم أموال الجمعية بما يكون قد ترتب في ذمتهم من مسؤولية طبقاً لأحكام القانون .

مادة ٣١ - على المدير أو مجلس الإدارة المؤقت أن يدعو الجمعية العمومية إلى اجتماع يقدّم قبل انتهاء المدة التي يحددها قرار تعيينه بشهر على الأقل وأن يعرض عليها تقريراً مفصلاً عن حالة الجمعية وللجمعية العمومية مجلس الإدارة الجديد في الجلسة ذاتها بعد اتخاذ الإجراءات الخاصة بترشيح أعضاء المجلس وفقاً لأحكام هذا القانون .

وتكون قرارات المدير أو المجلس المؤقت خلال المدة المعنية في قرار تعيينه أو تشكيله ملزمة للجمعية في الحدود المبيّنة بهذا القرار أو في الحدود المقررة في نظامها .

مادة ٣٢ - لجهة الإدارية المختصة بعد أخذ رأى الإدارة المختص أن تعزّز حماك من تحت مسؤوليةهم من أعضاء مجلس الإدارة القدر

الإدارية المختصة بذلك واقضاء ثلاثين يوماً من تاريخ الإبلّغ دون اعتراض منها .

كما لا يجوز لأية جمعية أن تحصل على أموال من شخص أجنبي أو جهة أجنبية ولا أن ترسل شيئاً مما ذكر إلى أشخاص أو منظمات في الخارج إلا بإذن من الجهة الإدارية المختصة وذلك فيما عدا المبالغ الخاصة بمن الكتب والنشرات والسجلات العلمية والفنية .

مادة ٢٤ - مع مراعاة الأحكام الخاصة بالأندية يحظر على الجمعيات السماح بلعب التمار أو تقديم مشروبات ووجبة .

مادة ٢٥ - لا يجوز الترخيص بجمع التبرعات من الجمهور أو إقامة الحفلات والأسواق الخيرية أو إقامة المباريات الرياضية أو غير ذلك من وسائل جمع المال للأغراض الاجتماعية إلا للجمعيات والائتمادات المشهورة وفي الأحسن والبالأوضاع والشروط التي تبينها اللائحة التنفيذية . ويجوز لجهة الإدارية المختصة أن تضيف شروطاً أخرى بالنسبة إلى كل حالة على حدة إذا اقتضت المصلحة العامة ذلك .

مادة ٢٦ - لا يجوز للجمعية بغير موافقة الجهة الإدارية المختصة أن تباشر نشاطها خارج نطاق المافئة التي بها مقرها الرئيسي إلا عن طريق فروع تنشأ وتشر طبقاً لأحكام هذا القانون . ولا يجوز للفرع تعديل نظامه إلا بموافقة الجمعية .

مادة ٢٧ - تخضع الجمعيات لرقابة الجهة الإدارية المختصة وتتناول هذه الرقابة لخص أعمال الجمعية والتحقق من مطابقتها للقوانين ونظام الجمعية وقرارات الجمعية العمومية ويتولى هذه الرقابة مفتشون معينهم للجهة الإدارية المختصة .

مادة ٢٨ - لو وزير الشؤون الاجتماعية أن يعين بقرار مسبب ولمدة محددة مندباً أو مجلس إدارة مؤقت للجمعية يتولى الاختصاصات المنوطة في نظامها للمجلس إدارتها وذلك إذا أصبح عند انعقاد مجلس الإدارة لا يمكنه لأغراضه انعقاداً صحيحاً وإذا لم يتم انعقاد الجمعية العمومية عامين متتاليين بدون علر تقبله الجهة الإدارية المختصة . كما يجوز لها هذا التصيين إذا ارتكبت الجمعية من المخالفات ما يستوجب هذا الإجراء ولم تر الجهة الإدارية حلها . ويكون ذلك بعد إنذار الجمعية بإزالة أسباب المخالفة وأتمضاء خمسة عشر يوماً من تاريخ الإنذار دون إزالتها .

ولو وزير الشؤون الاجتماعية أن يقدّم المدة المحددة بالقرار للمدير أو المجلس المؤقت إذا اقتضت المصلحة العامة ذلك على ألا تزيد في جميع الأحوال عن ثلاث سنوات وينشر القرارات الصادر في هذا الشأن في الوقائع المصرية .

وتعيين وانتخاب أعضاء مجلس الإدارة بدلا من الذين زالت أو انتهت عضويتهم وتعيين مراقب الحسابات وغير ذلك من المسائل التي يرى مجلس الإدارة إدراجها في جدول الأعمال .

ويجوز دعوتها لاجتماعات غير عادية للنظر في تعديل نظام الجمعية أو حلها أو اندماجها في غيرها أو عزل أعضاء مجلس الإدارة أو لغير ذلك من الأسباب .

مادة ٣٩ - يجب إبلاغ كل من الجهة الإدارية المختصة والاتحاد المختص بكل اجتماع للجمعية العمومية قبل انعقاده بخمسة عشر يوما على الأقل وبصورة من خطاب الدعوة والمسائل الواردة في جدول الأعمال والأوراق المرفقة به . ولكل منهما أن يندب من يحضر الاجتماع .

مادة ٤٠ - يجوز لعضو الجمعية العمومية أن ينيب عنه كتابة عضوا آخر يحل محله في حضور الجمعية العمومية وفقا للنظام الذي يحدده نظام الجمعية .

ولا يجوز أن يتوب المصوب عن أكثر من عضو واحد .

مادة ٤١ - لا يعتبر اجتماع الجمعية العمومية صحيحا إلا بحضور الأغلبية المطلقة لأعضائها فإذا لم يتكامل العدد أجل الاجتماع إلى جلسة أخرى تمتد خلال مدة أقلها ساعة وأقصاها خمسة عشر يوما من تاريخ الاجتماع الأول تبعا لما يحدد في نظام الجمعية ويكون الانقضاء في هذه الحالة صحيحا إذا حضره بأنفسهم عدد لا يقل عن عشرة في المائة من الأعضاء أو ما اتا عضو أيما أقل بحيث لا يقل عدد الحاضرين عن ثمانية أشخاص .

مادة ٤٢ - تصدر قرارات الجمعية العمومية بالأغلبية المطلقة لأعضاء الحاضرين ما لم يشترط نظام الجمعية أغلبية أكثر من ذلك .

وتصدر القرارات بالأغلبية المطلقة لأعضاء الجمعية العمومية فيما يختص بتعديل النظام وبأغلبية ثلثي أعضائها فيما يختص بتقرير حل الجمعية أو إدخال تعديل في نظامها يتعلق بغرض الجمعية أو عزل أعضاء مجلس الإدارة وكذلك فيما يتعلق باندماج الجمعية في غيرها . وكل ذلك ما لم يرد في نظام الجمعية نص يشترط أغلبية أكثر .

مادة ٤٣ - لا يجوز لمضو الجمعية العمومية الاشتراك في التصويت إذا كان موضوع القرار المروض إبرام اتفاق معه أو رفع دعوى عليه أو إنهاء دعوى بينه وبين الجمعية . وكذلك كلما كانت له مصلحة شخصية في القرار المطروح فيما عدا انتخاب أجهزة الجمعية .

مادة ٤٤ - يجب إبلاغ كل من الجهة الإدارية المختصة والاتحاد المختص بصورة من محضر اجتماع الجمعية العمومية خلال مدة عشر يوما من تاريخ الاجتماع

وقوع المخالفات التي دعت إلى تعيين مدير أو مجلس إدارة مؤقت إن ترشيح أنفسهم لعضوية مجلس الإدارة بالمدد لمدة أقصاها أربع سنوات .

مادة ٣٣ - للجهة الإدارية المختصة وقف تنفيذ أى قرار يصدر من الأجهزة القائمة على شؤون الجمعية يكون مخالفا لقانون أو لنظام الجمعية أو للنظام العام أو للآداب .

والجمعية ولكل ذى شأن أن يظن في قرار وقف التنفيذ غير رسوم أمام محكمة القضاء الإداري ، وعلى المحكمة أن تقرر في الطعن على وجه لاستعمال .

الفصل الثاني

الجمعية العمومية

مادة ٣٤ - تتكون الجمعية العمومية من جميع الأعضاء العاملين الذين نوا الالتزامات المفروضة عليهم وقتا لتمام الجمعية ومضت على عضويتهم مدة ستة أشهر على الأقل . ويستثنى من شرط مضى هذه المدة أعضاء بحميات الطلبة في معاهد التعليم .

مادة ٣٥ - تتعقد الجمعية العمومية في مقعر المركز الرئيسي للجمعية ويجوز لمجلس الإدارة أن يدعو الجمعية العمومية للانقضاء في مكان آخر يحدد في خطاب الدعوة .

مادة ٣٦ - تتعقد الجمعية العمومية بناء على :

(أ) دعوة من مجلس الإدارة .

(ب) طلب يتقدم به لمجلس الإدارة كتابة ربح الأعضاء الذين لهم حق حضور الجمعية العمومية أو ما تثن منهم أيما أقل مع بيان الغرض من ذلك .

(ج) دعوة من الجهة الإدارية المختصة إذا رأت ضرورة لذلك وبعد أخذ رأي الاتحاد المختص . كما يجوز لها ذلك إذا لم يستجب المجلس للطلب المشار إليه في الفقرة السابقة .

مادة ٣٧ - يجب أن يرفق جدول الأعمال بالدعوة إلى الجمعية العمومية ولا يجوز للجمعية النظر في غير المسائل الواردة في الجدول إلا بأغلبية الأغلبية المطلقة لمجموع عدد أعضاء الجمعية العمومية .

مادة ٣٨ - يجب دعوة الجمعية العمومية مرة كل سنة خلال الثلاثة أشهر التالية لانتهاؤ السنة المالية للجمعية وذلك للنظر في الميزانية والحساب الختامى وتقرير مجلس الإدارة عن أعمال السنة وتقرير مراقب الحسابات

الفصل الثالث

مجلس الإدارة

مادة ٤٥ - يجب أن يكون لكل جمعية أو اتحاد مجلس إدارة يبين نظامه اختصاص المجلس وطرق اختيار أعضائه وإنهاء عضويتهم .
وتبين اللائحة التنفيذية نظام سير العمل في مجلس الإدارة .

مادة ٤٦ - يجب ألا يقل عدد أعضاء مجلس الإدارة عن خمسة ولا يزيد عن خمسة عشر .

ويجب في الجمعيات التي يشترك في عضويتها أجنبان أن تكون نسبة عدد أعضاء مجلس الإدارة المتمنين بجمعية الجمهورية العربية المتحدة مماثلة على الأقل لنسبتهم الى مجموع الأعضاء المشتركين .

مادة ٤٧ - مدة عضوية المجلس ثلاث سنوات ويجدد انتخاب ثلث الأعضاء كل سنة بطريق القرعة ولا يجوز في جميع الأحوال أن تزيد مدة العضوية عن خمس سنوات متتالية ولا يجوز إعادة انتخاب من انتهت عضويته بمضى هذه المدة أو بالاستقالة قبل مرور سنة من تاريخ انتهاء العضوية .

مادة ٤٨ - لوزير الشؤون الاجتماعية أن يعين ممثلاً للوزارة وممثلاً لكل هيئة من الهيئات الإدارية المعنية ، أعضاء في مجلس الإدارة بحيث لا يزيد عددهم عن نصف مجموع أعضاء المجلس ولا تسرى على هؤلاء الأعضاء أحكام السادتين السابقتين .

مادة ٤٩ - لا يجوز الجمع بين عضوية مجلس الإدارة في أكثر من جمعية تعمل في ميدان واحد إلا بإذن من الجهة الإدارية المختصة .

مادة ٥٠ - لا يجوز الجمع بين عضوية مجلس الإدارة والعمل بالجمعية بأجر .

مادة ٥١ - يشترط في عضو مجلس الإدارة أن يكون متمماً بحقوقه المدنية والسياسية ويستثنى من ذلك جمعيات الطلبة في معاهد التعليم .

وتبين اللائحة التنفيذية الشروط الأخرى التي يلزم توافرها في أعضاء مجلس إدارة بعض الجمعيات لرفع مستوى الإدارة فيها بحسب الغرض الذي أنشئت من أجله .

مادة ٥٢ - يتولى مجلس الإدارة إدارة شؤون الجمعية وله في سبيل ذلك القيام بأي عمل من الأعمال عدا تلك التي ينص نظام الجمعية على ضرورة موافقة الجمعية العمومية عليها قبل إجرائها ويكون انعقاد مجلس الإدارة مرة على الأقل كل شهر للنظر في شؤون الجمعية وكل عضو يتخلف أكثر من نصف عدد جلسات المجلس خلال العام يعتبر مستقلاً

مادة ٥٣ - للجهة الإدارية المختصة طلب عقد مجلس الإدارة إذا دعت الضرورة الى ذلك .

وتحدد الجهة الإدارية بخطاب موصى عليه الموضوعات التي ترى عرضها على المجلس ويجب على مجلس الإدارة أن ينظر في هذه المسائل في الموعد الذي تحدده الجهة الإدارية أو خلال شهر على الأكثر من تاريخ إبلاغه .

مادة ٥٤ - يجب إبلاغ كل من الجهة الإدارية المختصة والاتحاد المختص بصورة من محاضر اجتماع مجلس الإدارة وما اتخذ فيه من قرارات خلال أسبوع من تاريخ الانعقاد .

مادة ٥٥ - يجب إبلاغ الجهة الإدارية المختصة بأسماء المرشحين لعضوية مجلس الإدارة في الجمعيات ذات الصفة العامة وجمعيات الرعاية الاجتماعية وذلك قبل اختيار أعضاء المجلس بثلاثين يوماً على الأقل .

والجهة الإدارية أن تستبعد من ترى استبعاده من المرشحين وإذا لم تبلغ الجهة الإدارية اعتراضها الى الجمعية قبل الموعد المحدد للانتخاب بسمية أيام اعتبر ذلك موافقة منها على الترشيح . كما يجوز أن تندب من يحضر الانتخاب للتحقق من أنه يجري طبقاً لنظام الجمعية . ولما إلغاء الانتخاب بقرار مسبب خلال خمسة عشر يوماً من إبلاغها بحضور الاجتماع إذا تبين لها أنه وقع مخالفاً لذلك النظام أو القانون .

مادة ٥٦ - يجوز لمجلس الإدارة بعد موافقة الجهة الإدارية المختصة أن يعين مديراً من أعضائه أو من غير أعضائه يفرق التصرف في أي شأن من الشؤون الداخلة في اختصاصه .

الفصل الرابع

حل الجمعية

مادة ٥٧ - يجوز حل الجمعية بقرار مسبب من وزير الشؤون الاجتماعية بعد أخذ رأى الاتحاد المختص في الأحوال الآتية :

(١) إذا ثبت مجزها عن تحقيق الأغراض التي أنشئت من أجلها .

(٢) إذا تصرفت في أموالها في غير الأوجه المحددة لها طبقاً لأغراضها .

(٣) إذا تعذر انعقاد جمعيتها العمومية عامين متتاليين .

(٤) إذا ارتكبت مخالفة جسيمة للقانون أو إذا خالفت النظام العام أو الآداب .

ويبلغ قرار الحل للجمعية بخطاب موصى عليه يعلم وصوله .

أموالها كلها أو بعضها وعدم جواز تملك هذه الأموال بمضى المدة وجواز قيام الجهة الإدارية المختصة بنزع الملكية للخدمة العامة التي تقوم بها الجمعية .

مادة ٦٥ - تستثنى الجمعيات ذات الصفة العامة من قود الأهلية المتعلقة بملك الأموال والمقاربات .

مادة ٦٦ - يجوز لوزير الشؤون الاجتماعية أن يعهد إلى إحدى الجمعيات ذات الصفة العامة بإدارة المؤسسات التابعة للوزارة أو تنفيذ بعض مشروعاتها أو برامجها .

الباب الثالث

في الإيواء

مادة ٦٧ - لا يجوز تخصيص مكان لإيواء الأحداث أو المسنين أو الناقهين أو غيرهم من محتاجين إلى الرعاية الاجتماعية إلا بعد الحصول على ترخيص في ذلك من الجهة الإدارية المختصة . وتتضمن الأئحة التنفيذية شروط الترخيص وإجراءاته بحيث تكفل رفع مستوى الإدارة وضمان الرعاية الاجتماعية والصحية والنفسية والتعليمية للزلاء .

مادة ٦٨ - إذا وقعت مخالفة لشروط الترخيص بالإيواء تجاز للجهة الإدارية المختصة سحب الترخيص .

الكتاب الثاني

المؤسسات الخاصة

مادة ٦٩ - تنشأ المؤسسة الخاصة بتخصيص مال لمدة غير معينة للعمل لدى صفة إنسانية أو ذوقية أو علمية أو فنية أو لأى عمل آخر من أعمال البر والرعاية الاجتماعية أو النفع العام دون قصد إلى ربح عائدتها .

مادة ٧٠ - يكون تخصيص المال لإنشاء المؤسسة بسند رسمى أو بوصية .

ويعتبر السند أو الوصية دستوراً للمؤسسة ويجب أن يشتمل على البيانات الآتية :

(أ) اسم المؤسسة وميدان نشاطها ونطاق عملها الجغرافى ومركز إدارتها على أن يكون هذا المركز فى الجمهورية العربية المتحدة .

(ب) الغرض الذى أنشئت المؤسسة لتحقيقه .

(ج) بيان للأموال المخصصة لهذا الغرض .

(د) نظام إدارة المؤسسة بما فى ذلك اسم مديرها .

والجمعية ولكل ذى شأن أن يظن فى قرار الحل أمام محكمة القضاء الإدارى وعلى المحكمة أن تفصل فى الطعن على وجه الاستعجال وبدون مصروفات .

مادة ٥٨ - يحظر على أعضاء الجمعية التى صدر قرار بحلها ، كما يحظر على القائمين بإدارتها وعلى موظفيها ، واصله نشاطها أو التصرف فى أموالها .

ويحظر على كل شخص أن يشترك فى نشاط أية جمعية بعد نشر قرار حلها فى النوائج المصرية .

مادة ٥٩ - إذا حلت الجمعية حين لما مصف لمدة وأبتر تحدهما الجهة الإدارية المختصة يند أخذ رأى الاتحاد المختص . ويقوم بهذا التعيين الجهة التى أصدرت قرار الحل ويجب على القائمين على إدارة الجمعية المتبادرة تسليم المصطفى جميع المستندات والسجلات الخاصة بالجمعية عند طلبها ويتمتع عليهم وعلى الجهة المودع لديها أموال الجمعية والمدنيين لها التصرف فى أى شأن من شئون الجمعية أو حقوقها إلا بأمر كتابى من المصطفى .

مادة ٦٠ - بعد تمام التصفية يقوم المصطفى بتوزيع الأموال الباقية وفقاً للأحكام المقررة فى نظام الجمعية .

فإذا لم يوجد نص فى نظام الجمعية على ذلك أو وجد ولكن أصبحت طريقة التوزيع المتصور عليها غير ممكنة ، وجب على الجهة الإدارية بعد أخذ رأى الاتحادات المختصة أن تقوم بتوجيه أموال الجمعية المنحلة إلى الهيئات الاجتماعية التى تراها .

مادة ٦١ - تختص المحكمة الابتدائية التى يقع فى دائرتها مركز الجمعية دون غيرها بالفصل فى كل دعوى مدنية ترفع من المصطفى أو عليه .

مادة ٦٢ - يحظر على من تثبت مسئوليتهم من أعضاء مجلس الإدارة عن وقوع المخالفات التى دعت إلى حل الجمعية ترشيح أنفسهم لعضوية مجلس إدارة أية جمعية أخرى لمدة خمس سنوات من تاريخ صدور قرار حل الجمعية .

الباب الثالث

الجمعيات ذات الصفة العامة

مادة ٦٣ - تعتبر جمعية ذات صفة عامة كل جمعية يقصد بها تحقيق مصلحة عامة يصدر قرار من رئيس الجمهورية باعتبارها كذلك .

كما يجوز بقرار من رئيس الجمهورية سحب الصفة العامة من الجمعية .

مادة ٦٤ - يحدد بقرار من رئيس الجمهورية ما تتمتع به الجمعيات ذات الصفة العامة من اختصاصات السلطة العامة كعدم جواز الجزاء على

مادة ٨٠ - على مدير المؤسسة أو مجلس إدارتها إخطار الجهة الإدارية المختصة بكل تصرف مالي يجريه خلال أسبوع من تاريخ إقرارها ولجهة الإدارية المختصة أن تعترض على هذا التصرف خلال شهر من تاريخ إخطارها به فإذا لم تعترض خلال تلك المدة اعتبر التصرف نافذا .

مادة ٨١ - يسرى على المؤسسات بأنواعها من حيث إدمانها وإنشاء فروع لها وتعيين مدير مؤقت لإدارتها ووقف تنفيذ قراراتها وحلها وتصفيها وجواز تحويلها إلى مؤسسة ذات صفة عامة مادسرى على الإجراءات في هذا الشأن من أحكام يسرى عليها الحظر المنصوص عليه في المادتين ٣٣ من هذا القانون بالنسبة إلى الجمعيات .

مادة ٨٢ - لا تسرى الأحكام الخاصة بالمؤسسات الواردة في هذا القانون على ما أنشئ منها بطريق الوقف .

الكاتب الثالث الاتحادات

مادة ٨٣ - لجهة الإدارية المختصة أن تفتق اتحادات نوعيه أو إقليمية بين الجمعيات والمؤسسات الخاصة تكون لها الشخصية الاعتبارية وتتألف الجمعية العمومية للاتحادات من ممثلي هذه الهيئات ويتألف مجلس إدارة الاتحاد من ممثلين لتلك الجمعيات والمؤسسات ويمثلن للجهات الإدارية المختصة وغيرهم من المهتمين بالمسائل الاجتماعية .

وتبين اللائحة التنفيذية عدد أعضاء مجلس الإدارة وطريقة اختياره كما تبين قواعد تنظيم العمل في الاتحادات ونمويلها .

مادة ٨٤ - تحمل الاتحادات التوعيه على مستوى الجمهور والاتحادات الإقليمية على مستوى المحافظة ولا يجوز إنشاء أكثر من اتحاد نوعي في ميدان الخدمة والرعاية الواحدة ولا أكثر من اتحاد إقليمي في المحافظة .

مادة ٨٥ - ينشأ اتحاد عام للجمعيات والمؤسسات الخاصة تكون له الشخصية الاعتبارية ويشكل مجلس إدارته بقرار من رئيس الجمهورية ويضم هذا المجلس ممثلين عن الاتحادات التوعيه والإقليمية والاتحاد الاشتراكي العربي والجهات الإدارية المختصة وعددا من المهتمين بالمسائل الاجتماعية . ويكون لوزير الشؤون الاجتماعية رئاسة المجلس وينتظم النظام الداخلي للاتحاد العام على كيفية إدارته وتنظيم أعماله ويصدر بهذا النظام قرار من وزير الشؤون الاجتماعية .

مادة ٨٦ - يعقد الاتحاد العام للجمعيات والمؤسسات العام مؤتمرا عاما سنويا يدعى إلى حضوره أقطاب مجلس إدارات الاتحادات

كما يجب أن يشتمل على البيانات الأخرى التي يصدر بتعيينها قرار من الجهة الإدارية المختصة .

مادة ٧١ - يعتبر إنشاء المؤسسة بالنسبة إلى دائمي المشي وورثته بمثابة هبة أو وصية فإذا كانت المؤسسة قد أنشئت إضرارا بمقوقوم جاز لهم مباشرة الدعوى التي يقررها القانون في مثل هذه الحالة بالنسبة إلى الهبات والوصايا .

مادة ٧٢ - متى كان إنشاء المؤسسة بسند رسمي جاز ان أنشأها أن يعقل عنها بسند رسمي آخر وذلك إلى أن يتم شهرها .

مادة ٧٣ - لا تثبت الشخصية الاعتبارية للمؤسسة إلا إذا أشر نظامها طبقا لأحكام هذا القانون .

مادة ٧٤ - يتم شهر المؤسسة بناء على طلب منشئها أو أول مديرها أو الجهة الإدارية المختصة بالإشراف على المؤسسة طبقا للإجراءات المقررة لشهر الجمعيات .

مادة ٧٥ - لجهة الإدارية المختصة بعد أخذ رأي الاتحاد المختص الاعتراض على إنشاء المؤسسات ولها حق الرقابة عليها وتعديل نظامها بما يحقق الغرض من إنشائها وتنظم اللائحة التنفيذية أحوال الاعتراض وأحكام الرقابة .

مادة ٧٦ - يتولى مدير المؤسسة إدارتها ويمثلها فيما لها من حقوق وما عليها من واجبات .

مادة ٧٧ - على مدير المؤسسة موافاة الجهة الإدارية المختصة بميزانية المؤسسة وحقنابها السنوي مع المستندات المؤيدة لها وعليه أيضا تقديم أية معلومات أو بيانات أو مستندات أخرى تطلبها هذه الجهة .

مادة ٧٨ - لا يجوز للمؤسسة قبول الوصايا أو الهبات إلا بإذن من الجهة الإدارية المختصة .

مادة ٧٩ - لجهة الإدارية المختصة عزل المديرين الذين ثبت إهمالهم في إدارتها أو عدم تنفيذ ما فوضه عليهم القانون أو سند المؤسسة أو الذين يستعملون أموال المؤسسة فيما لا يتفق مع أغراضها أو قصد منشئها أو الذين يرتكبون أي خطأ جسيم آخر . أو لاعتبارات قوية وتعيين من عليهم في إدارتها . ولها كذلك أن تحفظ أو تفسى كل أو بعض من شروط الشروط المقررة في سند إنشائها إذا كان ذلك لازما للمحافظة من المجلس . سنة أو لتعقيق الغرض من إنشائها .

(ج) عمل البحوث الاجتماعية اللازمة بالمحافظة والاشتراك في البحوث الاجتماعية العامة التي يتولاها الاتحاد العام للجمعيات والمؤسسات الخاصة .

(د) تنسيق الجهود بين الجمعيات والمؤسسات الأعضاء لضمان عدم التكرار وتكامل الجهود .

(هـ) دراسة احتياجات البيئة وإمكانياتها ومواردها بما يضمن سد الثغرات في هذه الخدمات .

(و) تقويم الخدمات التي تؤديها الجمعيات للوقوف على نواحي النشاط والازدواج والتقص والعمل على تنظيم هذه الجهود حتى تكون مطابقة لما تحتاج اليه البيئة فعلا .

(ز) القيام بتنظيم برامج الإعداد والتدريب الفني والإداري لموظفي الجمعيات وأعضائها .

(ح) دراسة مشاكل تمويل الجمعيات والمؤسسات والعمل على علاجها .

الكتاب الرابع

في صندوق إعانة الجمعيات والمؤسسات الخاصة والاتحادات

مادة ٨٩ - ينشأ بوزارة الشؤون الاجتماعية صندوق إعانة الجمعيات والمؤسسات الخاصة والاتحادات المشهرة طبقاً لأحكام هذا القانون .

مادة ٩٠ - تتكون مواد الصندوق من :

(١) حصيلة الرسوم الإضافية المذروضة لصالح الأعمال الخيرية بموجب القانون رقم ٦٣ لسنة ١٩٤٣ المشار إليه .

(ب) المبالغ المدرجة بالميزانية العامة للدولة لإعانة الجمعيات والمؤسسات الخاصة المشهرة طبقاً لأحكام هذا القانون .

(ج) حصيلة ضريبة المراهات المفروضة بالقانون رقم ١٠ لسنة ١٩٢٢ المشار إليه مع تخصيص نسبة منها للهيئات العاملة في ميدان رطبة الشباب تحدد بقرار من وزير الشؤون الاجتماعية بالاتفاق مع وزير الدولة للشباب .

(د) حصة وزارة الشؤون الاجتماعية في القيمة الاسمية لأوراق اليانصيب المصدرة بالتطبيق لأحكام القانون رقم ١٠ لسنة ١٩٥٥ المشار إليه .

عنية والتقديمية والجمعيات والمؤسسات الخاصة والهيئات والأفراد من تبيين المسائل الاجتماعية . وذلك لدراسة المسائل والموضوعات التي يحد أو تحال إليه من شأنه الفنية أو من الاتحادات النوعية أو الإقليمية . الاتحاد الاشتراكي العربي وعلى الأخص :

(١) اقتراح الخطة العامة لميادين الخدمات الاجتماعية في نطاق السياسة العامة للدولة .

(ب) اقتراح الخطة العامة للتمويل .

(ج) وضع سياسة التدريب وإعداد العاملين في ميادين الرعاية الاجتماعية المختلفة وفق احتياجاتها .

مادة ٨٧ - يختص الاتحاد الذري بما يأتي :

(١) تخطيط برامج الرعاية الاجتماعية في ميدان العمل المصل بأغراض الاتحاد وذلك في حدود سياسة الدولة .

(ب) إجراء البحوث المتصلة بميدان العمل ونشرها على الجمعيات والمؤسسات الأعضاء .

(ج) تحديد مستويات الخدمات وحدود تكلفتها في نطاق السياسة العامة .

(د) تنظيم البرامج وتنسيق الجهود التي تقوم بها الجمعيات الأعضاء .

(هـ) وضع برامج الإعداد الفني والإداري لأعضاء مجالس إدارة الجمعيات والمؤسسات وموظفيها على أن تعتمد هذه البرامج من الجهة الإدارية المختصة .

(و) تقويم جهود الأعضاء ونشاط الاتحاد على ضوء السياسة العامة وتقديم تقارير عن تلك الجهود إلى الجهة الإدارية المختصة .

(ز) تقديم المعونة الفنية للجمعيات والمؤسسات الأعضاء .

(ح) وضع طريقة تنفيذ برامج المشروعات المشتركة .

مادة ٨٨ - يختص الاتحاد الإقليمي بما يأتي :

(١) تنفيذ السياسة العامة التي يضعها الاتحاد العام للجمعيات والمؤسسات الخاصة والإشراف على تنفيذ القرارات التي يصدرها المؤتمر .

(ب) الاطلاع على الحساب الختامي والميزانية الخاصة بالجمعيات والمؤسسات الأعضاء وإبداء الرأي فيها وإبلاغ ملاحظاته إلى الجهة الإدارية المختصة .

